

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 865

15. STUDENOGA 2019. CIJENA 50 DINARA

Veleposlanik Hrvatske u Srbiji Gordan Bakota

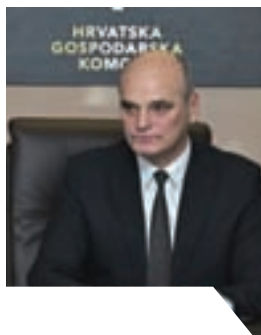
**Izvršavanje međudržavnih
sporazuma je ključna stvar**

6

Spomen obilježje general majoru JNA Mladenu Bratiću, zapovjedniku napada na Vukovar

Spomen ploča ponosa i osude

8

Pero Mijakić, direktor Predstavništva Hrvatske gospodarske komore u Srbiji

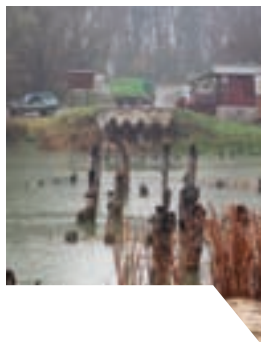
Veliki potencijali gospodarske suradnje

20

Tri milijuna kupaca godišnje na subotičkom Buvljaku

Neprolazna popularnost tržnice

22

Rekonstrukcija mosta u Monoštoru i dalje na »čekanju«

Radovi bez kraja (i početka)

30

HKC *Bunjevačko kolo* u HMI i u emisiji *Dobro jutro Hrvatska*

S ponosom u matici

40

Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku

... jer talent te obvezuje na to...

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stanić

(zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić,

Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav

Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i

Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

V. D. GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Zvonko Sarić

(koordinator dopisne službe)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Laka, a nerješiva pitanja

Do prije nekoliko godina Hrvati u Srbiji su se, s pravom, žalili na tretman, kako od matične tako i od domicilne države. U posljednjih nekoliko godina odnos državnog vrha Republike Hrvatske se značajno promijenio prema pripadnicima hrvatskog naroda u Srbiji – ne samo da su značajno uvećana financijska sredstva za potporu udrugama i podržani kapitalni projekti nego su i učestali sastanci sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Hrvatske, predsjednicom i premijerom Hrvatske, te različitim institucijama, predstavnicima sveučilišta, fakulteta, škola, županija, gradova i općina... Vidimo, može se kada se želi. Može se i više. Sredstva koja se izdvajaju, pretpostavljamo, ne predstavljaju toliko veliki teret za Hrvatsku kao ni vrijeme i energija posvećeni razmatranjima i pronalaženjima rješenja za probleme Hrvata u Srbiji.

S druge strane, premda su očekivanja, nakon sastanka 2016. godine predsjednice **Kolinde Grabar-Kitarović** i tada premijera **Aleksandra Vučića** bila da će se dugo godina nerješavani problemi početi rješavati, neke, moglo bi se reći sasvim jednostavne i lako rješive stvari i zahtjevi se ne rješavaju, kao ni pojedine obveze koje je Srbija preuzela na sebe potpisivanjem međudržavnog Sporazuma o obostranoj zaštiti manjina s Hrvatskom.

Da krenemo od onih, moglo bi se reći čak banalnih problema, ali koji za stanovnike lokalnih zajednica predstavljaju problem i čijim bi se rješavanjem značajno uvećala kvaliteta života u manjim mjestima i selima. Prosto je neshvatljivo kako jedan seoski Dom kulture može postati problem, jer se na njegovo otvorenje čeka šest mjeseci, dok mještani nemaju prostor za društvena i kulturna događanja. Prosto je neshvatljivo da se jedan most ne može završiti u predviđenom roku i da se stanovnici moraju i dalje koristiti skelom. Neshvatljivo je i da se u velegradu kakav je Beograd ne može osigurati jedan kvalitetan prostor za Hrvatski kulturni centar, a isto tako je neshvatljivo da se s istim takvim problemom prostora moraju iz dana u dan, iz godine u godinu, boriti i mnoge druge udruge i kulturni centri. Teško je povjerovati da bi rješavanje pitanja prostora bilo koje kulturne udruge predstavljalo tako veliko financijsko opterećenje za bilo koji grad, a kamoli Beograd. Pa zašto se onda ne rješava, logično je zapitati se. Malo bi se uložilo, a puno dobilo. A ako se ne rješavaju ove lako rješive stvari, kada li će se riješiti ona ozbiljnija pitanja? Kada će biti riješeno pitanje političkog predstavljanja, kada će biti osnovan Hrvatski školski centar... pitanja su to koja postavljamo iz broja u broj. Za sada odgovora nema. Ali zato ima multikulture na svakom ćošku. Na riječima.

J. D.

Mnogo kandidata, mnogo obećanja

Za RTL je agencija *Promocija plus* provela ekskluzivno istraživanje o preferencijama kandidata za predsjednika Hrvatske. Da su predsjednički izbori održani početkom studenog drugi se krug ne bi mogao izbjeći. Iako je i dalje favorit, aktualnu predsjednicu **Kolindu Grabar-Kitarović**, u odnosu na listopad, bira nešto manje ispitanika – 28,6 posto. Pad bilježi i SDP-ov kandidat **Zoran Milanović** koji je sada na 24,3 posto. Gotovo dva i pol postotna boda manje ima **Miroslav Škoro** kojeg bi zaokružilo 16,7 posto ispitanika. Interesan je podatak kako je europarlamentarac **Mislav Kolakušić** udvostručio potporu! Prošlog je mjeseca imao nešto više od 6 posto potpore, a sada čak 14 posto.

Kandidata ne manjka, ali prema spomenutom istraživanju ostali nemaju realne šanse. **Dejan Kovač**, kojeg podupire HSLŠ, je na 2,6 posto, a nešto manje ima **Dalija Orešković**, iako joj je potpora narasla na 2,5 posto. Bivši član *Živog zida* **Ivan Pernar** je na 1,3 posto, dok je **Ante Simonić**, bivši HSS-ov potpredsjednik Vlade u mandatu **Ivice Račana** ispod jedan posto. I tu nije kraj.

Ispod toga su **Vlaho Orepić** (0,7 posto), **Ava Karabatić** (0,5 posto), **Dario Juričan** (0,5 posto) i **Katarina Peović** (0,3 posto).

Financiranje kampanje

A kako će predsjednički kandidati platiti izbornu kampanju? »Zakon je besmislen i rađen tako da nitko uistinu neovisan ne može doći u poziciju prikupiti puno privatnih donacija i tako konkurirati velikim strankama koje milijune dobivaju iz državnog i lokalnih proračuna«, ocjena je novog Zakona o financiranju političkih aktivnosti, izborne promidžbe i referendumu, koju je dao **Mate Mijić**, direktor komunikacija predsjedničke kampanje Miroslava Škore. Zakon je stupio na snagu u ožujku ove godine i regulira financiranje svih izbornih kampanja i referendumu. Prvi put primijenit će se na izborima za predsjednika Republike. Ukupni iznos koji svaki kandidat smije potrošiti na predizbornu promidžbu ne smije prelaziti osam milijuna kuna. Za financiranje kampanje mora se otvoriti posebni račun, točno se propisuje kako se postupa sa sredstvima koja stignu iz nedopuštenih izvora, s onima koja nisu utrošena, kako se tretiraju sredstva političkih stranaka, koliko smiju donirati fizičke, a koliko pravne osobe, u kojim se rokovima podnose izvješća i sve drugo.

Od troje kandidata, koji prema svim istraživanjima imaju najveće izgleda doći na Pantovčak, aktualna predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović i bivši premijer Zoran Milanović financirat će stranke koje su ih predložile (HDZ i SDP), a drugi će im izvor biti donacije.

U stožeru neovisnog kandidata Miroslava Škore, kako prenose hrvatski mediji, kažu da će se kampanja financirati iz Škorinih osobnih sredstava i donacija, dok se o financijskoj potpori političkih stranaka koje su podržale njegovu kandidaturu nije razgovaralo.

Početak kampanja

Aktualna predsjednica Hrvatske Grabar-Kitarović krenula je u prošli ponedjeljak u predizbornu kampanju za još jedan mandat na Pantovčaku. Ona je rekla kako njen izborni program pod nazivom *Hrvatska zna i mora bolje* sadrži konkretna rješenja, »unutar ovlasti predsjednice koje su sasvim dovoljne«.

Na nastupu u *Kongresnom centru* Zagrebačkog velesajma, gdje je predstavila program predsjedničke kampanje naglasak je stavila na to da je bila predsjednica iznad stranačkih i ideoloških podjela, uspjehe u vanjskoj politici, poticanje razvoja gospodarstva, iseljenu Hrvatsku, neposredni kontakt s građanima, uštede, te socijalu.

Od sedam ključnih riječi ispod kojih su smjernice programa Grabar-Kitarović za novi mandat – razvoj, identitet, stav, pravednost, demokracija, sigurnost i optimizam, barem njih pet (osim identiteta i sigurnosti) podudarno je s porukama koje biračima šalje i njen protukandidat Zoran Milanović, koji je prošle subote održao prvi veliki predizborni skup u zagrebačkom klubu *Tvorinica kulture*.

Milanović je poručio da će, bude li izabran za predsjednika Republike, biti neka vrsta vrhovnog pravobranitelja Hrvatske i njezinog naroda i građana.

»Bit ću neka vrsta vrhovnog pravobranitelja Hrvatske, njezinog naroda, građana iako i sadašnja pravobraniteljica dobro radi svoj posao. Tu predsjednik može najviše – neumorno upozoravati na probleme malog čovjeka koji živi od rada, a ne od zastare, ne od nedostatka dokaza.«

Uz »predsjednik s karakterom«, Milanovićeva ključna poruka u kampanji bit će »normalno«, što je sastavni dio njegove predizborne komunikacije, te je istaknuo na skupu kako »moramo stvoriti normalnu državu u kojoj ćemo se probuditi za mjesec i pol i reći – ovo je imalo smisla.«

Datum izbora nije poznat, ali se kao najizvjesniji spominje 22. prosinca. Formalnu odluku o izborima donosi vlada, koja ih mora raspisati najranije 60, a najkasnije 30 dana prije isteka mandata aktualne predsjednice.

Priredio: Z. S.

Prijave za Zimsku školu folklor

Zimska škola folklor bit će održana od 3. do 12. siječnja 2020. godine u Koprivnici u Hrvatskoj u organizaciji Hrvatske matice iseljenika. Kao vid potpore ovdašnjim Hrvatima, organizator HMI odobrava besplatno pohađanje ove škole kandidatima koje podrži Hrvatsko nacionalno vijeće, a HNV snosi dio troškova prijevoza. Broj mjesta je ograničen. Svi zainteresirani polaznici mogu se prijaviti HNV-u, slanjem popunjenog Prijavnog listića (dostupnog na sajtu Vijeća – www.hnv.org.rs), na email adresu Ureda: ured@hnv.org.rs.

(HNV)

Delegacija HNV-a u posjetu ZVO-u

Projekti za očuvanje lokalnih zajednica

Intenziviranje započete suradnje između Hrvata u Srbiji i Srba u Hrvatskoj putem zajedničkih projekata bila je tema novoga susreta predstavnika Hrvatskog nacionalnog vijeća (HNV) i Zajedničkog vijeća općina (ZVO) koji je održan za vikend u Belom Manastiru.

»Dogovorili smo da ćemo do kraja godine održati sastanak projektnih timova naše institucije i HNV-a kako bismo definirali prioritete suradnje za narednu godinu, a onda ćemo proširiti ovu suradnju i na segment obrazovanja i segment gospodarstva, odnosno na sve ono što može biti poveznica između predstavnika ove dvije manjine«, kazao je predsjednik ZVO-a **Srđan Jeremić**, a prenosi portal *srbij.hr*.

Delegaciju HNV-a činili su dopredsjednik za Suboticu **Ladislav Suknović**, međunarodni tajnik **Darko Baštovanović** i vijećnik **Alojzije Firanj**.

»Dotaknuli smo se nekoliko tema, a značajno je da su to razvojni projekti koji i s jedne i s druge strane mogu pridonijeti očuvanju zajednice, a rekao bih, i očuvanju lokalnih zajednica u potpunosti. To su projekti koji nisu vezani isključivo za kulturu, već smo se dotaknuli tema vezanih i za žensko i socijalno poduzetništvo, a predložili smo i određene ekološke te turističke projekte. Siguran sam da će ova suradnja uroditi plodom, jer ćemo

se potruditi da pridonosimo razvoju lokalnih zajednica«, kaže predstavnik HNV-a **Ladislav Suknović**.

Za realizaciju potencijalnih projekata planira se aplicirati na natječaje veleposlanstava Kraljevine Norveške u obje države.

Na sastanku je također ocijenjeno kako obje manjine mogu pridonijeti unaprjeđenju odnosa između Srbije i Hrvatske, a da intenziviranje suradnje može biti i primjer za donositelje odluka na najvišim razinama.

Ovom prigodom predstavljena i Akademska udruga srpske omladine **Josif Runjanin** čiji je predstavnik pozvao mlade Hrvate iz Srbije da sudjeluju na Kongresu srpske omladine, koja se planira održati u ožujku iduće godine.

Istoga dana kasnije u Belom Manastiru održana je 10. Smotra srpskog folkloru Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema, na kojoj je, među ostalim, nastupila i jedna hrvatska udruga iz Srbije – bereški HKPD **Silvije Strahimir Kranjčević**. Gostovanje ove udruge dio je programa ranije dogovorene kulturne suradnje između HNV-a i Srpskog narodnog vijeća.

Predstavnici HNV-a su prigodom posjeta Belom Manastiru neslužbeno razgovarali i s gradonačelnikom toga mjesta **Tomislavom Robom** o potencijalnoj suradnji te lokalne samouprave s Hrvatima u Srbiji.

D. B. P.

Potpisan Sporazum o suradnji LSV-a, VP-a i DSHV-a

Liga socijaldemokrata Vojvodine, Vojvođanska partija i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini potpisali su 7. studenog Sporazum o suradnji. Sporazum su, u ime ovih partija, potpisali njihovi predsjednici **Nenad Čanak**, **Aleksandar Odžić** i **Tomislav Žigmanov**.

»Početkom godine LSV i VP su potpisale sporazum o suradnji i tada smo najavili širenje i okupljanje oko Vojvođanskog fronta. Današnjim potpisivanjem sporazuma taj proces neće stati, već će u budućnosti dobiti nove članice«, kazao je Odžić te naglasio da politički život postoji i izvan Beograda, odnosno da postoje ljude koji žive, rade i u Vojvodini se bave politikom.

Tomislav Žigmanov je istakao da je DSHV, kao najjača i jedina relevantna politička snaga hrvatske zajednice u Srbiji, zainteresirana za budućnost Srbije, a samim tim i za budućnost Vojvodine.

»Naše dosadašnje političko djelovanje u najužem smislu je vezano za vrijednosti ideološke osnovne crte i političku praksu ljudi koji su nama ponudili suradnju, kolege iz LSV-a i VP-a. Mi smo pod istim kišobranom već skoro 30 godina, tu se osjećamo najbolje, želimo biti konstruktivni sudionici i pouzdani partneri kada je u pitanju realizacija ovih ciljeva za hrvatsku zajednicu koja je ranjena, često na marginama društvenog života u Vojvodini«, naglasio je on.

Nenad Čanak je napomenuo da ovakav tip okupljanja u Vojvodini može biti sjeme iz koga može izrasti i podsjećanje ljudi u centralnoj Srbiji i Beogradu da građanska, nadnacionalna i demokratska opcija nisu zauvijek nestale, da one imaju svoje predstavnike.

»Postoji i ta vojvođanska ideja okupljanja i jedinstva u različitostima na čemu bi Srbija morala učiti, a prva lekcija koju bi trebalo naučiti je da otvaranje spomen sobe načelniku vojvođanskog korpusa iz vremena rata devedesetih godina, Novosadskog korpusa koji je temeljito izgubio obraz rušeći Vukovar i dozvoljavajući Ovčaru, kao i promocija knjige kojom se dovodi u pitanje tragedija na Tuzlanskoj kapiji, koju nitko ne naziva pravim imenom, a to je bilo ubojstvo preko 80 mladih ljudi 1995.godine. Drugim riječima, antifašistička, antitotalitarna i u svakom slučaju nadnacionalna, građanska, integrativna politika koju predlažu ove tri organizacije jest ono što čini bolju budućnost za Srbiju. Ta bolja budućnost, kao i pismenost, kao i svašta drugo, očigledno, mora krenuti iz Vojvodine«, zaključio je Čanak.

Odgovarajući na pitanja novinara, on je rekao da je na predstojećim izborima moguća koalicija ove tri stranke, kojima će se, vjerojatno, pridružiti još neke vojvođanske partije.

U Novom Sadu otkriveno spomen obilježje general majoru JNA Mladenu Bratiću, zapovjedniku napada na Vukovar

Spomen ploča ponosa i osude

U vojnom kompleksu Vojske Srbije u Novom Sadu u petak, 8. studenoga, postavljena je spomen-ploča zapovjedniku Novosadskog korpusa general majoru Mladenu Bratiću i poginulim vojnicima tog korpusa. Otkrili su je predsjednik Vlade Vojvodine Igor Mirović, gradonačelnik Novoga Sada Miloš Vučević i brigadni general Zoran Nasković * DSHV, vojvođanske nevladine organizacije i hrvatski državni vrh osudili su taj čin povezujući generala Bratića s napadima na Vukovar tijekom ratnih devedesetih

Rat u Hrvatskoj dobio je središnje mjesto spomen sobe vojnog kompleksa u Novome Sadu. Kao svojevrsni plijen, s jedne strane čeonog, potpornog zida izloženi su oružje i oprema hrvatskih vojnika – ručni bacač, nož, *kalašnjikov*, kapa sa šahovnicom. Ekspozite ispod staklene vitrine dopunjuju fotografije tenkova JNA u akciji, razrušenog Vukovara ...

S druge strane istoga zida, u petak je osvanula spomen ploča general majoru **Mladenu Bratiću** i poginulim vojnicima Novosadskog korpusa.

»Stradao na borbenom zadatku«

»Naša je dužnost da se sjećamo najhrabrijih, najboljih među nama, onih koji su časno obavljali svoje zadaće i svojim životima platili slobodu za nas i naš narod. Oni su svoje živote ugradili u temelje naše otadžbine«, poručio je među ostalim u svojem govoru predsjednik Vlade Vojvodine **Igor Mirović**, na svečanosti pred tridesetak časnika Vojske Srbije.

Na njegovu inicijativu brončanom pločom s likom i prigodnim natpisom trajno je zabilježena obljetnica pogibije general majora Bratića.

»Ponosan sam na činjenicu što smo smogli snage za to nakon gotovo 30 godina od tragičnih događaja, kada je na prvoj borbenoj liniji poginuo do tada, a i kasnije jedan od najviših vojnih oficira koji je stradao na borbenom zadatku«, dodao je Mirović.

»General major Mladen Bratić herojski je poginuo u 58. godini života na dužnosti zapovjednika Novosadskog korpusa, 4. studenog 1991. na Trpinjskoj cesti na ivici šume Čorgaj, onako kako umiru samo najveće svjetske vojskovođe: na prvoj liniji bojišnice, ispred svojih vojnika«, navodi se u brošuri koja se dijelila okupljenima na svečanosti.

Njima se obratio i zapovjednik Prve brigade kopnene vojske brigadni general **Zoran Nasković** koji je ocijenio da će ratni sukobi na prostoru bivše Jugoslavije 90-ih »ostati upamćeni kao krvavi sukobi bliskih i povezanih naroda«.

Spomen ploče generalu Bratiću i 200 poginulih vojnika Novosadskog korpusa otkrili su predsjednik Vlade Vojvodine Igor Mirović, brigadni general Zoran Nasković i gradonačelnik Novoga Sada **Miloš Vučević**. Položeni su vijenci a svećenik Srpske pravoslavne crkve udijelio je blagoslov spomen obilježjima.

Negativne reakcije

Postavljanje i otkrivanje spomen ploče izazvali su burne reakcije. Dan prije ceremonije priopćenjem se oglasila koalicija nevladinih organizacija *Građanska Vojvodina* koja je ukazala da je Bratić zapovijedao napadom i razaranjem Vukovara »što je bila jedna od najsravnijih vojnih operacija u modernoj povijesti ratovanja, koja je ostavila neizbrisivu ljagu na obrazu glavnog grada Vojvodine«.

»Građanska Vojvodina smatra da je ovo još jedan u nizu poteza kojim se Ministarstvo obrane i Vojska Srbije rugaju žrtvama ratnih zločina, etničkog čišćenja i genocida iz devedesetih godina 20. stoljeća. Promocijom knjiga osuđenih ratnih zločinaca,

MSP: Ništa sporno

Ministarstvo spoljnih poslova Republike Srbije je također uputilo diplomatsku notu u kojoj ističe da ne vidi ništa sporno u postavljanju te spomen ploče, imajući u vidu da je general major JNA Mladen Bratić poginuo na izvršenju borbenih zadataka 1991. godine tadašnje legalne vojne formacije i da nije osuđen za ratne zločine. S druge strane se optužuje Hrvatska za »učestale aktivnosti usmjerene ka rehabilitaciji fašizma i nacističkog satelita NDH«. Među ostalim, navodi se kako »legitimitet rehabilitaciji fašizma Hrvatska daje i kroz prisustvo visokih državnih predstavnika na komemoracijama u Bleiburgu«, te se navodi kako »Hrvatska veliča ratne zločince prema Srbima iz ratova 90-ih«.

»DSHV najoštrije osuđuje otkrivanje spomen ploče osobi koja je bila u funkciji činjenja ratnih zločina. To je više nego neprimjereno kada su u pitanju standardi i vrijednosti u EU danas, a to svakako neće pridonijeti demokratskom procesu razvoja u Srbiji«, izjavio je Žigmanov medijima na hrvatskom jeziku u Vojvodini.

Dodao je kako će taj čin kod Hrvata »izazvati strah, dodatno će osnažiti nesigurnosti i stvarati nespokoj, jer se osobe koje su bile u funkciji ratnih zločina u aktu agresije na drugu, susjednu državu, ovdje javno afirmiraju kao pozitivni likovi«.

»Naravno da će ovo dodatno usložiti hrvatsko-srpske odnose, i u tom kontekstu ozbiljno zabrinjavaju revizijski procesi u Srbiji kada je u pitanju naša suvremena povijest«, zaključio je Žigmanov.

postavljanjem spomen-ploča i sličnim revizionističkim potezima, Vojska Srbije drugi put ubija žrtve ratnih zločina, a članovima njihovih obitelji živote pretvara u još veći pakao«, navela je koalicija nevladinih organizacija Vojvodine, i podsjetila na jedan od grafita koji se devedesetih godina nalazio na jednoj fasadi u centru Novog Sada – »Novosadski korpuse – stidi se!«.

»Prvo, loša je poruka prema mladima, jer im se servira jedna revidirana povijest i revidirana slika o događajima iz devedesetih godina. Zatim, to je loša poruka i prema našim susjedima, ne pokazujemo poštovanje prema tuđim žrtvama. Mene ovo ne iznenađuje, jer je riječ o ljudima koji su sada na vlasti, a bili su dio establišmenta devedesetih. Na ovaj način oni žele sebe rehabilitirati«, izjavio je za N1 **Aleksandar Popov** iz Centra za regionalizam.

Dodao je da ovo postaje i dio državne politike koja pokazuje nespornost na suočavanje s greškama iz prošlosti.

Osudu otkrivanja spomen ploče generalu Bratiću izrekao je u ime Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini njegov predsjednik **Tomislav Žigmanov**.

Prosvjedna nota i odgovor

A kako je čelnik DSHV-a predvidio, na relaciji državnog vrha Hrvatske i Srbije otvorila se nova stranica sukoba.

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske uputilo je diplomatsku notu Veleposlanstvu Republike Srbije u Zagrebu, kojom je izrazilo najoštrij prosvjed zbog otkrivanja spomen ploče »Mladenu Bratiću, zapovjedniku snaga bivše JNA i pridruženih srpskih paravojnih postrojbi u napadu na Vukovar, u novosadskom kompleksu Vojske Srbije 8. studenog 2019. godine«.

Prosvjednom notom Hrvatska je osudila taj čin i ponovno je izrazila očekivanje od Srbije i njezinih institucija da »odbace politiku relativiziranja i veličanja zločina, čime se dodatno vrijeđaju žrtve agresije na Republiku Hrvatsku«.

Ovim prosvjedom, dodaje se u priopćenju, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova iznova je ukazalo na neprihvatljivost ovakvih odluka i poteza srbijanskih vlasti, koje su u suprotnosti s nastojanjima Hrvatske da, bez obzira na ne tako davnu agresiju Srbije i bivše JNA na Hrvatsku, izgrađuje dobrosusjedске odnose.

Na prosvjednu notu reagirao je predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** koji je naveo da Hrvatska preuveličava značaj postavljanja spomen-ploče komandantu Novosadskog korpusa nekadašnje Jugoslavenske narodne armije Mladenu Bratiću, koji je zapovijedao napadom na Vukovar, dok, kako je rekao, širom Hrvatske postoje ulice nazvane po ideologu ustaškog pokreta **Miletu Budaku**.

»Čovjek (Bratić) nije ni proglašen za ratnog zločinca, oni (Vojska Srbije) mu samo stavljaju spomen-ploču unutar vojarne u neku sobu, nema spomenika nikakvog. Hrvatska je to podigla na razinu kao da je otprilike izbio treći svjetski rat, kao da su samo oni žrtve. Pa oni po cijeloj Hrvatskoj imaju ulice Mileta Budaka, koji je htio da trećina Srba bude pobijena, trećina protjerana, a trećina pokatoličena«, rekao je Vučić za televiziju *Pink*, a prenijela je agencija *Beta*.

J.S.

Žene u crnom: Uvreda za žrtve opsade Vukovara

Organizacija *Žene u crnom* je najoštrije osudila otkrivanje spomen-ploče komandantu Novosadskog korpusa Mladenu Bratiću, koji je predvodio napad na Vukovar. One ocjenjuju da to predstavlja »uvredu za sve žrtve koje su umrle tijekom opsade Vukovara, ali i za one koje su tu opsadu preživjele«.

U priopćenju se navodi da je taj potez novosadskih vlasti sporan, jer je to poruka građanima i građankama Hrvatske da se »Srbija ne želi odreći one iste ideologije koja je proizvela rat i da je ta ideologija i dalje živa«.

»Ovo je postupak koji narušava, ionako krhke, odnose dvije države i pojačava nestabilnost u regiji«, ocijenjeno je u priopćenju.

Pero Mijakić, direktor Predstavništva Hrvatske gospodarske komore u Srbiji

Veliki potencijali gospodarske suradnje

U Srbiji posluje više od 250 hrvatskih tvrtki, ali ako uzmemo u obzir i obrte, brojka je puno veća. Prema podacima iz APR-a, oko 1.400 gospodarskih subjekata je u vlasništvu hrvatskih državljana * Poljoprivreda, energetika i turizam su posebno potentni sektori gospodarske suradnje između Hrvatske i Srbije

Predstavništvo Hrvatske gospodarske komore (HGK) u Srbiji, sa sjedištem u Beogradu, otvoreno je 2001. godine i radilo je do 2013. kada je odlukom vodstva Komore zatvoreno. Nakon stanke od nekoliko godina, ponovno je otvoreno u travnju 2018. godine.

»Temeljna zadaća nam je promicanje i zastupanje interesa hrvatskog gospodarstva«, kaže na početku razgovora za naš tjednik aktualni direktor Predstavništva HGK-a u Srbiji **Pero Mijakić**. »Radimo na ostvarenju poslovnih rezultata hrvatskih tvrtki u Srbiji, kao i stvaranju pozitivne klime za ulaganja srpskih investitora u Hrvatsku. To u konačnici vodi do poboljšanja gospodarskih veza između naših dviju zemalja. Također radimo na privlačenju investicija, transferu tehnologije i znanja te praćenju zakonskih regulativa iz područja gospodarstva. Zbog velikog broja hrvatskih tvrtki koje posluju u Srbiji, ali i onih koje žele ostvariti kontakte ili otvoriti svoje tvrtke u Srbiji, pokazala se potreba da HGK kao institucija bude prisutna na terenu.«

Prigodom ponovnog otvorenja Predstavništva HGK u Srbiji, prije godinu i pol, istaknuto je kako su hrvatske kompanije u Srbiji investirale do sada 800 milijuna eura i da zapošljavaju 14.000 ljudi. Kakva je situacija s tim brojkama danas?

Puno više su hrvatske tvrtke investirale u Srbiju nego srpske tvrtke u Hrvatsku. U posljednje vrijeme nije bilo nekih velikih ulaganja tako da se brojke nisu značajno promijenile.

Koliko hrvatskih poduzeća danas posluje u Srbiji, koja su najjača i koliko ljudi zapošljavaju?

U Srbiji posluje više od 250 hrvatskih tvrtki, ali ako uzmemo u obzir i obrte, brojka je puno veća. Prema podacima iz APR-a, oko 1.400 privrednih subjekata je u vlasništvu hrvatskih državljana. Najveće tvrtke koje posluju u Srbiji su: *Mercator, Idea, Vindija, Podravka, Končar, Nexse, Milenijum osiguranje* i *Atlantic grupa*. Najveći broj zaposlenih ima *Fortenova (Agrokor)*, oko 10.000, *Atlantic grupa* 2.250, *Milenijum osiguranje* 400, *Nexse* 650 itd.

Koliki su potencijali gospodarske suradnje na relaciji Srbija – Hrvatska? U kojim gospodarskim granama ima najviše potencijala?

Potencijali gospodarske suradnje su veliki. Komparativna prednost je što se radi o dvije susjedne države koje su i dobro prometno povezane. U robnoj razmjeni uglavnom prevladavaju sirovine, a bilo bi jako dobro kada bi dominirali visoko sofisticirani proizvodi. Mislim da bi se gospodarstvenici trebali više povezivati za zajednički nastup na trećim velikim tržištima kao što su Kina, Rusija i Europska unija (EU). Na tako velikim tržištima pojedinačni nastup ne može zadovoljiti potrebe kupaca. Poljoprivredu, energetiku i turizam bih istaknuo kao posebno potentne sektore, a unaprjeđenje gospodarskih odnosa dviju država moguće je očekivati u područjima kemijske industrije, metalo-

Može li i kako predstavništvo Komore pomoći gospodarstvenicima iz hrvatske zajednice u Srbiji?

Naravno da možemo pomoći i tvrtkama koje su u vlasništvu gospodarstvenika hrvatske nacionalnosti. Uvijek ćemo im rado pomoći da se povežu sa tvrtkama iz Hrvatske kako bi ostvarili svoje poslovne ambicije. Isto tako možemo ih pozivati na gospodarske forume i sajmove koje organizira HGK. U suradnji s kolegama iz Privredne komore Srbije možemo pomoći tvrtkama da budu sudionici na konferencijama i sajmovima koji su u organizaciji PKS-a. Bilo bi dobro da organiziramo poseban sastanak s predstavnicima gospodarstvenika da sagledamo potencijale i planove tvrtki koje su u vlasništvu građana hrvatske nacionalnosti.

.....
prerađivačke industrije, transporta i plasmata naftnih derivata, opremanja industrijsko-energetskih kompleksa, proizvodnje lokomotiva i vagona, plasmata poljoprivrednih strojeva i opreme, informacijskih tehnologija i građevinarstva. Velike mogućnosti za suradnju postoje i u vojnoj i obrambenoj industriji.

Kakvi su pokazatelji o robnoj razmjeni na relaciji Srbija – Hrvatska?

U 2018. godini Hrvatska je izvezla u Srbiju 640 milijuna eura, a uvezla 602 milijuna. Srbija spada uz BiH i Kinu, među tri najveća vanjskotrgovinska partnera Hrvatske.

Utječu li i u kolikoj mjeri političke prilike na gospodarske odnose dviju država? Recimo, kupuju li srpski potrošači naše cede vitu ili vegetu kada su politički odnosi na niskoj razini? Ili kapital ima svoje puteve mimo, ispred politike?

Kapital i gospodarstvo su stvarno van politike, a tako i treba biti. Primjeri koje ste naveli su dokaz tomu. Tko voli cede vitu i vegetu konzumira ih bez obzira na političku situaciju. Nisam primijetio da postoje problemi u gospodarskoj suradnji.

Za razliku od velikog broja hrvatskih tvrtki koje su prisutne u Srbiji, mnogo je manje tvrtki iz Srbije u Hrvatskoj. Kako to komentirate?

Meni je drago da hrvatske tvrtke investiraju svugdje pa tako i u Srbiju. To je pokazatelj gospodarske snage. Hrvatska ima i veći BDP po stanovniku od Srbije, pa situacija za sada ne čudi.

Sudjelovali ste nedavno na sastanku dužnosnika hrvatskih županija s gospodarstvenicima iz hrvatske zajednice u Srbiji, koji je održan u Subotici. Na tom je sastanku otvoreno više pitanja. Za početak, kako gledate na iskazani komentar da hrvatska poduzeća i tvrtke koje posluju u Srbiji jako malo ili uopće ne zapošljavaju ovdašnje Hrvate? Postoji li takva afirmativna praksa u nekim drugim državama gdje ima Hrvata, recimo u Bosni i Hercegovini?

Opet ponavljam, gospodarstvo i kapital nisu zavisni od politike, niti bi trebali biti. Siguran sam da to nije pravilo. Gospodarstvenici zapošljavaju djelatnike koji su stručni i kvalificirani za obavljanje poslova kojima se bave.

Na sastanku je također ukazano kako hrvatski kapital u Srbiji nije zainteresiran pomoći organizaciju manifestacija ili neke druge projekte ovdašnjih Hrvata. Primjerice da grand kafa čiji je danas vlasnik hrvatska Atlantic grupa bude pokrovitelj Dužijance ili recimo manifestacije Šokci i baština. Kako to komentirate?

Prije sam bio generalni direktor Milenijum osiguranja i svake godine smo podupirali navedene manifestacije. Mislim da bi to radili i ostali gospodarstvenici, ali se moraju predstaviti projekti.

U Srbiji postoji i udruga Hrvatski poslovni klub s kojom i Predstavništvo HGK-a surađuje...

Hrvatski poslovni klub je udruga građana koji imaju svoj poslovni ili osobni interes biti članovi kluba. On kontinuirano postoji više od deset godina i članstvo u klubu nije uvjetovano nacionalnom pripadnošću. Veže nas ista misija – zbližavanje privrednika u interesu poboljšavanja gospodarske suradnje dvaju zemalja. Članovi kluba međusobno razmjenjuju poslovne i druge informacije koje su im korisne.

D. Bašić Palković

Kolokviji na temu tradicijske baštine banatskih Hrvata

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata priređuje 22. studenoga dva znanstvena kolokvija na temu *Tradicijska baština banatskih Hrvata u Opovu i Starčevu* na kojem će rezultate svojih prvih terenskih istraživanja, provedenih u travnju ove godine, predstaviti deset studenata.

LXI. kolokvij ZKVH-a u Opovu će biti održan u dvorani Aktiva žena (Ribarska bb) s početkom u 16.30 sati. Istoga će dana biti priređen LXII. po redu kolokvij u Starčevu s početkom u 19 sati u Galeriji Boem u Domu kulture.

Istraživanje je realizirano u suradnji Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu i Zavoda, pod mentorskim vodstvom prof. dr. sc. **Milane Černelić**.

Kolokvij posvećen prvom spomenu Tavankuta

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u suradnji s HKPD-om **Matija Gubec** iz Tavankuta priređuje znanstveni kolokvij na temu *Tavankut u povijesti – 580 (583) godina od prvog spomena u povijesnim dokumentima* u subotu, 23. studenoga, s početkom u 18 sati u Galeriji u Tavankutu. Predavač je prof. **Stevan Mačković**. Cilj predavanja je pregledno obuhvatiti šest stoljeća pisane povijesti Tavankuta kroz arhivske i druge izvore.

U Varaždinu održana treća sjednica drugog saziva Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan RH

Plenković: O Hrvatima u Srbiji posebno voditi računa

Treća sjednica drugog saziva Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan RH, čiji su članovi predstavnici tri velike grupacije Hrvata izvan Hrvatske – onih iz Bosne i Hercegovine, koji imaju status konstitutivnog naroda, potom hrvatskog iseljeništva u europskim, odnosno prekomorskim državama, te autohtonih hrvatskih manjina, tj. zajednica u Srbiji, Mađarskoj, Austriji, Italiji, Rumunjskoj, Bugarskoj, Sloveniji, Makedoniji i Crnoj Gori, održana je od 8. do 10. studenoga u Varaždinu. Na njoj su, kao članovi izaslanstva iz Srbije, sudjelovali član Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća zadužen za kulturu **Darko Sarić Lukendić** i vijećnik i vijećnica HNV-a **Krunoslav Đaković** i **Snežana Periškić**.

Zaključci, potrebe i preporuke

Savjet Vlade formiran je kao savjetodavno tijelo Vlade Hrvatske u kreiranju i provedbi politike, aktivnosti i programa u odnosu na Hrvate izvan RH. Stoga njegovi članovi na sjednicama iskazuju svoje potrebe i očekivanja od Vlade koja ih potom uklapa u svoju politiku. Pojašnjava to Darko Sarić Lukendić, ističući kako je ovo jako važan i dobar korak i mehanizam, jer nitko ne može bolje poznavati izazove i potrebe od samih članova određene zajednice.

Budući da su izazovi s kojima se sve tri skupine Hrvata suočavaju različiti, sjednicama prethode pripremni sastanci, pa su se tako, pred ovogodišnju, članovi Savjeta iz reda hrvatskih manjina sastali proljetos u Pečuhu i dogovorili oko zajedničke platforme s kojom planiraju nastupiti prema cijelom Savjetu.

»Podsjetit ću na neke od zaključaka koje smo ranije imali, a koje smo također aktualizirali i tematizirali iz vizure ukupnih interesa hrvatske zajednice. Dvije teme su se već na neki način prigodom konstituiranja ovog saziva iskristalizirale kao teme od značaja za sve Hrvate bez obzira gdje žive. Prva se odnosi na olakšano stjecanje državljanstva, koje se posebice tiče pripadnika hrvatskih manjinskih zajednica i Hrvata koji žive u iseljeništvu. Prijedlog članova Savjeta da se olakša stjecanje hrvatskog državljanstva prihvaćen je donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskom državljanstvu koji stupa na snagu 1. siječnja 2020. godine. Drugo važno pitanje koje smo tematizirali od početka, a koje još uvijek nije riješeno, jest ono koje se tiče glasanja na izborima. Na ovu smo temu imali vrlo konstruktivnu raspravu s premijerom Hrvatske **Andrejom Plenkovićem**, koji je najavio da postoji mogućnost za uvođenjem mehanizma daljinskog glasanja, znači putem pisama, kao što je to slučaj s mađarskom zajednicom u Vojvodini. Ovo je važno iz razloga da što veći broj Hrvata sudjeluje u izbornom procesu za predsjednika/cu Hrvatske i zastupnike u hrvatskom parlamentu«, kaže Sarić Lukendić.

Prvog dana ove sjednice održana je pripremna sesija na kojoj je dogovoren zajednički nastup za hrvatske manjine. U okviru nje, a na tragu zaključaka i iz Pečuha koje je Sarić Lukendić delegirao i koji bi se trebali naći na popisu zaključaka, jest targetiranje potrebe da se osigura mehanizam zaštite materijalnog i nematerijalnog kulturnog naslijeđa hrvatske zajednice u susjednim državama.

»Za nas je to važno iz vizure procesa upisa *Dužijance* na listu

nematerijalne kulturne baštine, ali ne samo nje, i osobito iz vizure problema s kojim smo se suočili na planu obnove Franjevačkog samostana u Baču. Da se to ne bi ponovilo i da bismo drugo materijalno kulturno naslijeđe zaštitili, potrebno je da resorna ministarstva u Hrvatskoj djeluju na odgovarajući način kroz osiguravanje potrebnih ljudskih i materijalnih resursa nužnih za istraživanje, publiciranje, prezentaciju i restauraciju pokretne i nepokretne materijalne kulturne baštine. Očekujemo da ove preporuke članova Savjeta iz reda hrvatskih manjina uđu u popis Zaključaka s druge sjednice Savjeta, pa bi pozitivni efekti mogli biti vidljivi već u planu rada Vlade Hrvatske za narednu godinu. Ono što se nije realiziralo, a bilo je na listi zaključaka prethodne sjednice, jest potreba organiziranja tematske sjednice Hrvatskoga sabora o položaju hrvatskih manjina u susjednim državama. To je iznimno važna stvar, jer je to prilika da širu javnost u Hrvatskoj upoznamo s izazovima s kojima se suočava hrvatska zajednica u Srbiji, ali i u Makedoniji i Sloveniji. Zato smo to ponovno stavili na dnevni red, tražili da se od tog zaključka ne odustane i imamo naznaka da bi to u skorije vrijeme moglo biti ostvareno. Možda je i dobro da se ta sjednica nije održala do sada, nego će se to dogoditi kada Hrvatska već bude u svojstvu predsjedavajuće Europske unije, kada će i efekti tematiziranja pitanja položaja hrvatskih manjina u susjednim državama biti daleko veći», ističe Sarić Lukendić.

Kao predstavnik Hrvata iz Srbije u Odboru za hrvatsku manjinu bio je i **Krunoslav Đaković** koji je na spomenutom pripremnom sastanku u Pečuhu iznio nekoliko prijedloga.

»Osobno sam predložio nekoliko ideja kako bismo učinili nešto za Hrvate u Srbiji. To je molba da se pojednostave procedure oko natječaja i pravdanja sredstava dobijenih od Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske, jer komplicirane procedure često blokiraju one udruge koje bi željele sudjelovati na ovim natječajima. Moj drugi prijedlog, koji je usvojen, odnosio se na otvaranje Osječkog sveučilišta za studente iz Srbije. Do sada je samo Zagrebačko sveučilište imalo kvote za studente izvan Hrvatske, a nama puno bliže, Osječko, nije. Naravno da bismo mi tu mogli navesti još tisuću zahtjeva, ali je nemoguće da sve što želimo bude prihvaćeno od tako širokog auditorija.

Zbog toga se o mnogim temama razgovara neslužbeno s predstavnicima Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH pa smo tako razgovarali o Hrvatskom domu u Srijemskoj Mitrovici, hrvatskom državljanstvu i mnogo čemu drugom što ne može ući u službene zaključke«, navodi Đaković.

Susret s predsjednikom, potpora premijera

Članovi Savjeta su se u petak navečer susreli s predsjednikom Hrvatske **Kolindom Grabar-Kitarović** i kratko porazgovarali s njom, a u subotu im se prilikom otvorenja sjednice obratio predsjednik Vlade RH Andrej Plenković, koji se u svom uvodnom obraćanju, među ostalim, osvrnuo i na redovitu i učestalu komunikaciju koju ima s predstavnicima Hrvata u Srbiji, ističući kako će biti nastavljena realizacija svih dogovorenih aktivnosti na planu infrastrukturnih i strateških projekata ovdašnje hrvatske zajednice.

»Što se tiče Hrvata u Srbiji, vodimo stalni dijalog, često su kod mene i gospodin **Tomislav Žigmanov** i gospođa **Jasna Vojnić**. Mislim da je to tema o kojoj moramo posebno voditi računa, s posebnim obzirom, jer sve što se događa u Hrvatskoj, pa i u pogledu srpske manjine, ima trenutne refleksije na položaj Hrvata u Srbiji. Onaj tko to ne razumije, mnogo toga ne zna. Zato je jako važno da razumijete našu politiku i njene refleksije prema položaju Hrvata u Srbiji kojih ih je početkom 70-ih u ovoj državi bilo oko 200 tisuća, a danas ih je oko 57 tisuća. To znači da moramo pažljivo voditi računa o njima, govoriti o tome i kako da se uči hrvatski jezik – u Novom Sadu je osnovan Lektorat za hrvatski jezik, o tiskanju udžbenika na hrvatskom, obnovi kuće bana Jelačića u Petrovaradinu, podupiranju strateških projekata koji se tiču NIU *Hrvatska riječ* – krenuli smo u projekt izgradnje Hrvatske kuće u Subotici, dogovoren je cijeli financijski plan s Ministarstvom financija«, rekao je Plenković.

Nakon sjednice Savjeta Vlade za Hrvate izvan Hrvatske zaključci će biti obrađeni i poslani svim članovima na usuglašavanje i usvajanje, koje potom Vlada Hrvatske, u skladu sa svojim mogućnostima, ugrađuje u svoj plan rada.

I. Petrekanić Sič

Veleposlanik Republike Hrvatske u Republici Srbiji Gordan Bakota

Siguran sam da postoje mogućnosti da hrvatska zajednica i njeni predstavnici budu prisutniji u radu lokalnih, pokrajinskih i državnih tijela * Imali smo u dvije godine zaredom sastanke kojima želimo skrenuti pozornost da postoji jedna vrlo velika diskrepanca između onoga što je zajamčeno srpskoj manjini u Hrvatskoj i onoga što ima hrvatska manjina u Srbiji * Vi imate punu integraciju srpske zajednice u politički život u Hrvatskoj i ja to pozdravljam, ali mi to ne vidimo ovdje u Srbiji

Izvršavanje međudržavnih sporazuma je ključna stvar

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Veleposlanik Republike Hrvatske u Srbiji **Gordan Bakota** nesumnjivo je jedan od najaktivnijih i najprisutnijih u aktivnostima hrvatske nacionalne manjine u Srbiji. U vrijeme kada se Hrvatska priprema za predsjedanje Vijećem Europske unije i u tom kontekstu priprema i veliki samit *EU – zapadni Balkan* razgovarali smo s veleposlanikom Bakotom o tome što sve očekuje Hrvatsku u tom razdoblju i o tome kako vidi položaj i perspektive hrvatske manjine u Srbiji.

Od 1. siječnja do lipnja 2020. godine Hrvatska prvi put predsjedava Vijećem Europske unije. Što to znači za Hrvatsku i njenu državnu upravu?

Prvo, to je jedna velika čast jer ćemo prvi put predsjedati Vijećem EU. Nova članica EU dobila je tu mogućnost samo nakon nekoliko godina članstva. Prije svega, to je velika odgovornost za državnu upravu Hrvatske. Mi ćemo imati preko 800 stručnjaka i dužnosnika angažiranih u pripremi Predsjedanja. Osim toga, i izvan državne uprave će sudjelovati brojni eksperti koji će raditi na koordiniranju i izradi europskog zakonodavstva u okolnostima novih europskih institucija, jer imamo novi Europski parlament i novu Europsku komisiju i to je sigurno za Hrvatsku jedan veliki izazov. U svemu tome, uz one planove koje smo sami sebi postavili, Hrvatska će se baviti i temama kao što su Brexit koji će se prenijeti u razdoblje Predsjedanja, ali ono što je bitno za sve građane EU je Višegodišnji financijski okvir, proračun EU za naredno razdoblje. Prilika je da se Hrvatska profilira kao jedna od važnih članica EU i to će zaista imati velikog odjeka i značaja za budućnost naše zemlje. To je i velika promocija naše zemlje po pitanju kulture, znanosti, prirodnih bogatstava, jer će Hrvatska biti u punom fokusu kompletne Europske unije a i šire u šest mjeseci predsjedanja.

Hoće li se i kako predsjedanje odraziti na Hrvatsku u europskom i u regionalnom kontekstu?

Mi smo postavili sebi četiri cilja u ovom razdoblju. Prvo, cilj je da imamo Europu koja se razvija, Europu koja povezuje, Europu koja štiti svoje građane i Europu koja je utjecajna. Bitno je napomenuti, oko cilja Europa koja je utjecajna, nešto što će biti jedan od hrvatskih prioriteta a to je organiziranje samita *EU – zapadni Balkan* u svibnju iduće godine kada će Hrvatska kao zemlja s posebnim iskustvom u proširenju nastojati promovirati europske vrijednosti i europsku perspektivu za zemlje Jugoistoka Europe. Na samitu će sudjelovati premijeri i/ili predsjednici dvadeset godina nakon *Zagrebačkog samita* i dvije godine nakon sličnog samita kojeg je organizirala Bugarska.

Očekuje se vjerojatno i dolazak predsjednika Srbije i Srpske napredne stranke Aleksandra Vučića, a nedavno je u Hrvatskoj bilo prijedora oko njegovog dolaska na kongres Europskih pučkih stranaka.

Samo mogu spomenuti ono što je rekao premijer **Andrej Plenković**, to je odluka samog predsjednika **Vučića** hoće li on doći na EPP ili ne; to su suverene odluke njegove stranke SNS-a koja ima promatračku poziciju unutar EPP. Hoće li doći u Zagreb to je dakle na njemu, a ukupno mi želimo sa Srbijom, usprkos vrlo složenih odnosa koje imamo, imati dijalog i sastanke na više razina upravo vezano uz Predsjedanje i samit koji ćemo organizirati.

Što su sve zadaci predsjedatelja, to jest Hrvatske, u ovom razdoblju?

Vi imate tih šest mjeseci čitav niz sastanaka koji se održavaju o svim europskim politikama. Država koja predsjedava Vijećem EU predstavlja Vijeće u odnosu s drugim institucijama Europske uni-

je. To je vrlo bitna činjenica koja će postaviti Hrvatsku pred nove izazove. Uloga Hrvatske tijekom predsjedanja je da bude nepristrani posrednik. To znači da mi zapravo trebamo pomoći u svim ovim procesima o kojima sam govorio svim državama članicama, još uvijek je to 28 članica, dokle god je Velika Britanija dio europske priče. Dakle, poticati kompromise među državama što je naravno jedan vrlo složen proces, i sudjelovati i imati vrlo bitnu ulogu u tom jednom trijalogu, trokutu odnosa između Vijeća EU, Europske komisije i Europskog parlamenta. To je zaista jedan vrlo kompleksan odnos u kojem će, uvjeren sam, hrvatski stručnjaci biti spremni udovoljiti zahtjevima i da će to zaista biti vrlo bitno za ukupno promoviranje Hrvatske.

Od kakvog značaja ovo predsjedanje Hrvatske može biti za Hrvate izvan Hrvatske, osobito za Hrvate koji žive u Srbiji?

Mislim da će imati veliko značenje. Hrvatska tijekom Predsjedanja, kao što sam rekao, ima poziciju jednog nepristranog posrednika, no Hrvatska u svakom slučaju pokušava stavljati određene teme na dnevni red, tako smo stavili na dnevni red i organiziranje samita *EU – zapadni Balkan*. U tom kontekstu sigurno će nam iznimno bitno biti ispunjavanje svih onih temeljnih mjerila i parametara koji su bitni za pregovarački proces. To se posebice odnosi na poglavlje 23 i 24 kao dva temeljna poglavlja za sve države koje pregovaraju s EU. Mi držimo da su unutar tih pitanja manjinska pitanja, a u tom pogledu i pitanja prava hrvatske zajednice iznimno bitna. Ako organiziramo samit kojim promoviramo upravo takve europske vrijednosti to će sigurno imati itekako pozitivnog utjecaja na snaženje hrvatske zajednice u Srbiji, prvenstveno kada je riječ o ostvarivanju onih prava koja su zajamčena i državnim sporazumom ali i nečim što proizlazi iz jednog spleta konvencija i europskih vrijednosti. Mislim da će to imati vrlo pozitivne efekte, kako na Hrvate kao konstitutivni ravnopravni narod u Bosni i Hercegovini tako i na hrvatsku manjinsku zajednicu u Srbiji.

Kao veleposlanik ste prisutni na skoro svim događanjima među Hrvatima u Srbiji, kulturnim, političkim, društvenim. Kako vidite aktualno stanje i procese koji se odvijaju na ovim poljima?

Vidim zaista jedan samoprijegoran rad ljudi u mnogobrojnim udrugama, zatim u krovnim organizacijama: Hrvatskom nacionalnom vijeću, u Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata, u Demokratskom savezu Hrvata u Vojvodini... Vi gotovo da imate na tjednoj razini priredbe, događaje, dakle veliki trud se ulaže u zaštitu tradicijske kulture, promoviranje manjinskih prava. Ja tu zaista vidim jedan dodatni intenzitet i veliki entuzijazam. U ove nešto više od dvije godine koliko sam ovdje vidio sam da su ojačale spone i veze između nadležnih tijela Hrvata u Srbiji i pojedinih organizacija, gradova i županija te posebice Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH. Čelnici hrvatske zajednice redovno se susreću s najvišim hrvatskim dužnosnicima, kao što su predsjednica RH **Kolinda Grabar-Kitarović** i predsjednik Vlade **Andrej Plenković**. To se zaista intenziviralo i mi smo tu tjedno, gotovo dnevno u kontaktu i mislimo da je to jako dobro. Zaista se vidi jedna velika dinamika i želja hrvatske zajednice prema inkluzivnosti koja međutim nije još uvijek ostvarena u smislu participiranja u Srbiji, što je posebna tema vezana uz pitanje ispunjavanja državnih sporazuma između Hrvatske i Srbije po pitanju manjinskih prava. U tom pogledu siguran sam da postoje mogućnosti da hrvatska zajednica i njeni predstavnici budu prisutniji u radu

lokalnih, pokrajinskih i državnih tijela. Drugi veliki problem je naravno demografsko pitanje i pitanje participacije mladih. Vidim ovdje želju, posebice u HNV-u, za pomlađivanjem. Vidim želju za uključivanjem novih ljudi u rad. I to nije jednostavno i nije lako. To je nešto što se prepoznaje i to je sada pred čelnicima hrvatske zajednice u Srbiji. I posebice bih naglasio nešto što je također započelo, a što će se, siguran sam, dodatno jačati a to je jedna nova programska orijentacija okrenuta prema budućnosti, prema programima i projektima financiranim iz europskih fondova, uključivanja u prekograničnu suradnju. To je ono što je započeto što slijedi i na kraju želim reći da vidim kada je riječ o čelnicima hrvatske zajednice jedan novi entuzijazam, novu živost i želju za prevladavanjem otvorenih pitanja, jer hrvatska zajednica u Srbiji zaista ima puno otvorenih pitanja na koje Hrvatska i Srbija trebaju poraditi kako bi se ona rješavala.

Kako, prema Vašem viđenju, Srbija odgovara na ovu pojačanu aktivnost čelnika hrvatske zajednice i njihove zahtjeve? Kako vidite na primjer zahtjev za sudjelovanjem u odlučivanju, političkoj participaciji; hoće li se i kada provesti ovaj zahtjev koji je Srbija preuzela na sebe potpisivanjem međudržavnog Sporazuma? Konačno, postoji li obveza da se provede ovaj Sporazum?

Obveza apsolutno postoji. Mislim da je, pogotovo za jednu državu koja pretendira članstvu u EU, izvršavanje međudržavnih sporazuma ključna stvar. Međunarodni bilateralni Sporazumi u svim zakonodavstvima imaju veću pravnu snagu od unutarnjeg zakonodavstva i nešto je što treba biti integrirano i u lokalno zakonodavstvo. Vrlo je jasno da članak 9. Sporazuma o zaštiti manjina nije zaživio. Mi činimo sve da on zaživi. Ne postoji niti jedan sastanak na kojem to nije glavna tema. Sa zadovoljstvom mogu reći da smo u protekle dvije godine intenzivirali ono što je bitno, a to je da imamo godišnje sastanke međudržavne komisije za manjine, što nije bio slučaj u prethodnom razdoblju. Imali smo u dvije godine zaredom sastanke na kojima želimo skrenuti pozornost da postoji jedna vrlo velika diskrepanca između onoga što je zajamčeno srpskoj manjini u Hrvatskoj i onoga što ima hrvatska manjina u Srbiji. Srbi u Hrvatskoj imaju uz tri garantirana mandata u Hrvatskom saboru, te na lokalnim razinama, županijama i mjestima u ministarstvima, državne tajnike..., vi imate punu integraciju srpske zajednice u politički život u Hrvatskoj i ja to pozdravljam, ali mi to ne vidimo ovdje u Srbiji. Bitno je da vidimo inkluzivnost na djelu, dakle sudjelovanje autentičnih predstavnika hrvatske zajednice u Srbiji od Narodne skupštine pa do pokrajinskih vlasti i lokalnih tijela. To se za sada ne vidi. Hrvatska će zaista inzistirati na svim sastancima da do takve implementacije dođe i mislimo da je iznimno bitno da zemlja koja se trudi da napravi iskorake oko manjinskih prava, ta prava i zakonska rješenja pretoči u konkretan život. To je ono na čemu će Hrvatska inzistirati. Mi mislimo i uvjereni smo da je to dio AKIA (pravne stečevine) Europske unije i da Srbija treba ispuniti svoje obveze. Šaljemo pozitivan i nedvosmislen signal na svim sastancima oko toga kako je to ključno pitanje za emancipaciju hrvatske zajednice i uvjeren sam da će Srbija implementirati ono što je njena obveza, a to su zagarantirani politički mandati na svim razinama.

Za to je potrebno i mijenjati zakone...

Kao što sam rekao, državni sporazum uvijek automatski postaje dio unutarnjeg zakonodavstva. Na koji način će to Srbija

napraviti to ona sama treba riješiti. Hoće li to biti ustavne promjene ili promjene izbornog zakona, to je na Srbiji da riješi. Ali ovo pitanje ostat će top prioritet i u budućem razdoblju i Hrvatska će na tome inzistirati.

Hrvati u Beogradu i njihove udruge još uvijek nemaju svoj prostor. Također niti mnoge druge udruge u drugim mjestima u Srbiji. Kakva je trenutno situacija i ima li izgleda da dobiju svoj prostor u skoroj budućnosti?

Teško mi je pomiriti se s činjenicom da jedna tako brojna hrvatska zajednica s tako eminentnim ljudima koji su i profesori, književnici slikari, umjetnici... nemaju, u jednom dvomilijunskom gradu koji je glavni grad susjedne zemlje, svoj prostor. Teško se s time pomiriti, moram priznati da je to teško i shvatiti, jer takav prostor ne bi bio isključivo vezan za primjerice rad Hrvatskog kulturnog centra, HNV-a... On bi bio most suradnje, siguran sam, između dvije zemlje na području kulture. Uz višestruke napore hrvatske diplomacije, HNV-a, samog grada Zagreba gdje je svaki puta to jedna od glavnih tema, mi do sada nismo realizirali da pripadnici hrvatske zajednice i oni koji rade na promoviranju hrvatske kulture, a za što postoji veliki interes u gradu kao što je Beograd, imaju svoj prostor. Želim izraziti nadu da će gradonačelnik i čelnici Grada Beograda prepoznati koliko je bitno da se ovo pitanje riješi i uvjeren sam da će se ono riješiti, a mi ćemo nastaviti skretati pozornost na nešto što nam se čini potpuno neprihvatljivo da u gradu kao što je Beograd ne postoji prostor okupljanja pripadnika hrvatske zajednice i promoviranja kulture i povezivanja.

Kako je to riješeno u Zagrebu za srpsku zajednicu?

U samom centru Zagreba postoji od same *Prosvjete* do Srpskog nacionalnog vijeća čitav niz kvalitetnih prostora u kojima se mogu ostvarivati kvalitetni projekti i mi to pozdravljamo. To želimo vidjeti u određenom kvalitetnom obliku i u Beogradu.

Aktualna Vlada Hrvatske je značajno unaprijedila svoj odnos prema Hrvatima izvan Hrvatske, kako u pogledu uvećavanja financijskih sredstava tako i u pogledu drugih vidova potpore. S druge strane, vidljivost hrvatske manjine u medijima u Srbiji te financijska potpora njihovim kulturnim udrugama još uvijek je tek simbolična. S obzirom na to da Hrvatska osigurava značajna sredstva za rad manjinskih udruga, institucija i medija u Hrvatskoj kao i za zaštitu njihove kulturne baštine može li se očekivati, na temelju reciprociteta, da se financijska sredstva za rad kulturnih udruga povećaju iz proračuna Srbije?

To je uvijek tema našeg međuvladinog odbora. U tom pogledu želim reći da je zaista došlo do velikog iskoraka kada je riječ o sredstvima koje Hrvatska stavlja na raspolaganje hrvatskoj zajednici. Ovdje bih spomenuo nekoliko brojki koje su znakovite. Za Hrvate u Srbiji je u 2019. osiguran iznos od 1.250.000 kuna, to je povećanje od 14 posto u odnosu na 2018. uz napomenu kako je to praktički udvostručenje potpore u odnosu na 2016. godinu. Osim toga, putem programa financiranja posebnih potreba i projekata od interes za Hrvate izvan Hrvatske dodijeljeno je od 2014. do 2019. godine još dodatno 1.594.000 kuna za realizaciju 56 projekata i za pomoć ugroženim pojedincima. Nadalje, Vlada je dodijelila 640.000 kuna za kupnju zemljišta u Subotici za Novinsko-izdavačku ustanovu *Hrvatska riječ*. Siguran sam da će sredstva ići dalje i da će i Srbija isto to prepoznati. Ona je to prepoznala u nekim segmentima kao što je pitanje kupnje dijela rodne kuće

bana **Jelačića**, što je od kapitalne vrijednosti ne samo za hrvatsku zajednicu već općenito za grad Petrovaradin. Nadamo se da će prepoznati u kakvim okolnostima rade hrvatska društva koja često nemaju sredstva niti za tzv. hladni pogon. O crkvama, koje mi obilazimo i vidimo stanje, da i ne govorimo. I sama zgrada biskupijskog ordinarijata u Petrovaradinu prokišnjava i nalazi se u vrlo kompleksnoj situaciji. Mi se nadamo i radimo sa srpskom stranom na tome da se unaprijedi položaj hrvatske zajednice i mislimo da će Srbija početi pratiti, barem u jednoj mjeri, ono što Hrvatska radi kako za srpsku manjinu u Hrvatskoj tako i za hrvatsku manjinu u Srbiji. Moje je duboko uvjerenje da su obje manjine pravi most između jedne i druge zemlje i da ćemo svi profitirati, i Zagreb i Beograd i Hrvatska i Srbija kada se naše obje manjine počnu dobro i kvalitetno osjećati.

Kako komentirate izostanak jasnih osuda od predstavničke vlasti kada su u pitanju verbalni napadi i prijetnje te govor mržnje u medijima usmjeren prema hrvatskoj manjini i općenito prema hrvatskom narodu i državi u Srbiji?

Na žalost, ne vidimo da postoji osuda sve većeg broja incidenata kada je riječ o pripadnicima hrvatske zajednice na što već sada i mediji skreću pozornost. Također i na činjenicu da pravomoćno osuđeni ratni zločinac kao što je **Vojislav Šešelj** sjedi u Narodnoj skupštini, da se na sajmovima promoviraju djela osoba koje su također presuđeni ratni zločinci i na sve to skupa ne vidimo odgovarajuću osudu srpskih vlasti. Mogu zamisliti koliko je teško stanovnicima Hrtkovaca u Srijemu kada netko tko je presuđeni ratni zločinac i dalje sjedi u Narodnoj skupštini i čini svoje političke aktivnosti. Posljednji događaj, a koji je vezan uz obilježavanje nečega što mislimo da je posve neprihvatljivo, je da se komemorira i na neki način daje poseban omaž osobi koja je sudjelovala u agresiji na Hrvatsku, u agresiji na Vukovar. Za nas je posebno neprihvatljivo i to oštro osuđujemo da osoba koja je vodila Novosadski korpus u napadu na Vukovar **Mladen Bratić**, koji je komandirao sjevernim dijelom operacije zajedno s drugima na južnom dijelu vukovarskog bojišta, s 211 tenkova, dobije u Novome Sadu posebnu zahvalu i prigodnu ploču. Mislimo da je to apsolutno neprihvatljivo ponašanje za državu koja se sprema i želi ući u EU i koja želi dijeliti europske vrijednosti. Za sve građane Hrvatske kojima je Vukovar jedno mjesto posebnoga pijeteta i osjećaja slaviti nešto što je međunarodni sud presudio kao ratni zločin zaista je neprihvatljivo. Takvi događaji ne hrabre, takvi događaji zabrinjavaju. Hrvatska očekuje od susjedne zemlje koja se nalazi u europskom pristupnom procesu da jasno osudi takve događaje i da ne organizira proslave, obilježavanja ili riječi zahvale zločincima koji su rušili hrvatske gradove kao što je Vukovar. Vlada Hrvatske oštro je osudila ovakve oblike povijesnog revizionizma.

U prvom intervjuu za Hrvatsku riječ rekli ste kada je riječ o pregovaračkim stajalištima, posebno o poglavljima 23 i 24, da Hrvatska ne očekuje ništa više od Srbije nego što je ona napravila u svome pregovaračkom procesu pa i prije kada je donijela Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina. Kako ocjenjujete, ima li napretka u ispunjavanju preuzetih obveza u pogledu ostvarivanja prava hrvatske nacionalne manjine u Srbiji u kontekstu pregovaračkog procesa?

Hrvatska prati sve ono što se tiče poglavlja 23 i 24, a posebice sve ono što se tiče provedbe akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina. Sudjelujemo na sastancima i sličnu

pozornost pridajemo i implementaciji zakonskih rješenja usklađivanja s europskom pravnom stečevinom i kao što ste rekli Hrvatska ne traži na tom planu ništa više od onoga što je sama činila u pregovaračkom procesu. Mislimo da je to dobro i za samu Srbiju da provede ona zakonska rješenja koja su pravni okvir za zaštitu prava manjina. Jako je bitno da reformski proces ide dalje i mi ćemo u tom pogledu pružiti pomoć Srbiji kroz različite twining projekte, kroz projekte prekogranične suradnje. To smo činili i to još uvijek činimo da nudimo svoja iskustva u pregovaračkom procesu Srbiji. Od velikog značenja je Hrvatskoj da Srbija kao i druge zemlje Jugoistoka Europe idu prema europskom putu i vrlo je bitno da dođe do jasne implementacije nečega što je već sama Srbija prihvatila da mora reformirati. Vrlo je bitno da dođe do jednog zajedničkog kvalitetnog spajanja dva elementa: s jedne strane tehnički pristup, ispunjavanje pregovaračkog procesa, komunikacija s Europskom Delegacijom, s državama članicama, s koordinacijom u Bruxellesu, a s druge strane je vrijednosni aspekt da se implementiraju propisi radi samih građana Srbije. Hrvatska ima pristup srpskom pregovaračkom procesu i mi ga pratimo polazeći od »strict and fair« principa – da budemo fer, ali da tražimo puno ispunjavanje svega onoga što su obveze Srbije. Spremni smo pomoći, ali i ukazivati na nešto što se ne čini u dovoljnoj mjeri. Nadamo se da će Srbija nastaviti ići tim putem i mi zaista ne vidimo alternativu europskom putu zemalja Jugoistoka Europe. To je naša vrlo jasna politika i mi im želimo pomoći.

Kako se odvija međudržavna suradnja između Hrvatske i Srbije. Na kojim područjima ima napretka?

Ono što je dobro i što je prepoznato i u Srbiji i Hrvatskoj je da dijalog mora ići. Nastavili smo rad na gotovo svim radnim skupinama za otvorena pitanja gdje postoje i zajednički koordinatori koji se sastaju kao i stručnjaci na području sukcesije, utvrđivanja pitanja granica, pravosudne suradnje, manjinskih pitanja i pitanja nestalih kao vjerojatno najbolnije i najvažnije teme u hrvatsko-srpskim odnosima. Sastanci se redovito održavaju što dugo nije bio slučaj. Postoji radni dijalog i imamo redovne periodične sastanke; državna tijela surađuju i mogu istaknuti međuvladinu komisiju za manjine kao uspješan iskorak, zatim vrlo dobre rezultate kad je riječ o povratu kulturnih dobara... Ali ono što je velika prepreka je nedostatak pravih iskoraka kada je riječ o najbolnijim pitanjima hrvatsko-srpskih odnosa, a to su pitanja nestalih koje će biti lakmus papir odnosa koji se na nekim drugim područjima, kao što su gospodarska i kulturna suradnja, razvijaju jako dobro. Jako je bitno vidjeti da je hrvatska manjina uključena u takvu suradnju i od toga će koristiti imati i hrvatska zajednica i hrvatsko-srpski odnosi.

Da li se i kada očekuje službeni posjet premijera Republike Hrvatske Andreja Plenkovića Srbiji?

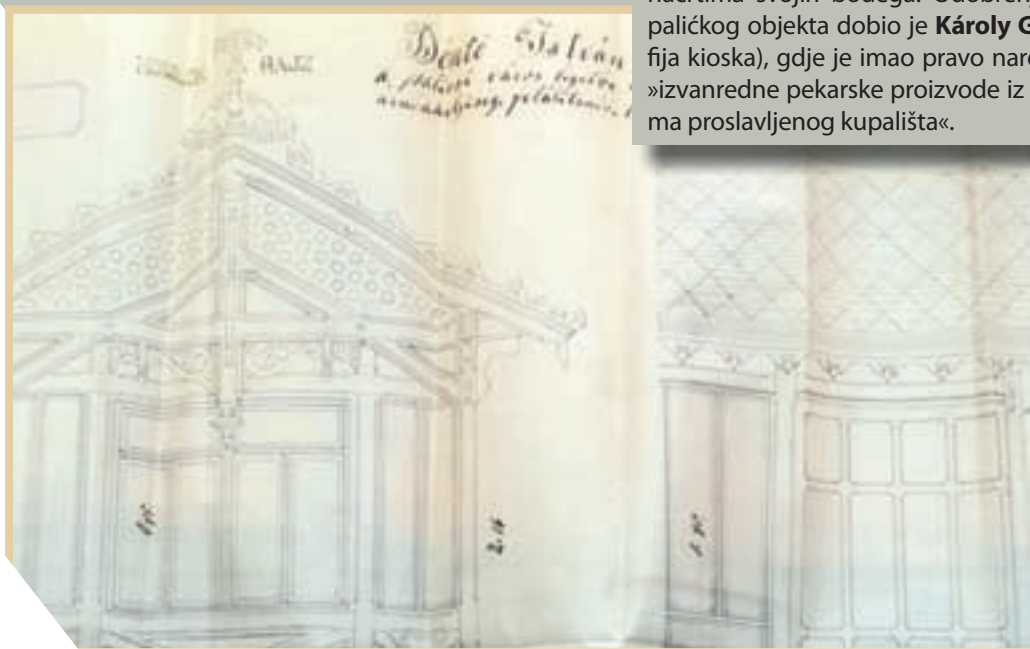
U ovome trenutku smo u pripremama za Predsjedanje. Najavljeni su susreti na određenim razinama prije i tijekom Predsjedanja. Postavili smo sebi plan da napravimo jedan uspješan samit, a postoji ideja i da intenziviramo suradnju na više razina bilateralnih odnosa u kontekstu predsjedanja. U ovom trenutku priprema se i radi se na pojedinim susretima na više razina, a o konkretnim datumima još uvijek ne možemo govoriti. To je stvar razgovora i promišljanja na razinama hrvatske diplomacije i državnog vrha kao i srpske diplomacije i državnog vrha.

Male kuće za prodaju uz jezero

Arhivist **László Magyar** u svojim *Jezerskim pričama (O prošlosti Palića)* (*Rukovet*, 1-2-3/1996.), jednu je posvetio kioscima u banji Palić, nadahnut zanimljivim starim dokumentima u kojima slastičari, pekari i proizvođači i(li) trgovci i drugim delikatesnim proizvodima, upućuju molbe Gradu radi dozvola za postavljanje »malih kuća za prodaju«, tj. kioska. S obzirom na to da je od 1869. godine kroz Palić prošla željeznica i ubrzala turistički razvoj, a banja postala jedna od najpoznatijih ljekovitih voda, porasla je i potreba za raznolikom ponudom proizvoda izvan uobičajenih prodajnih mjesta, u kioscima i bodama (bodegama) uz jezero, gdje su posjetitelji kupališta mogli kupiti peciva, kolače, cvijeće, bombone...

Prema zanimljivom Magyarevom istraživanju, prodavači su u prvo vrijeme banje najradije koristili šatre. S razvojem kupališta, međutim, među njima nastaje natjecanje tko će Gradu ponuditi ljepši kiosk, a time i steći dozvolu za prodaju, pogotovo što je pri tom jedan od zahtjeva uklapanje izgleda prodajnog mjesta u palički ambijent i arhitekturu. U molbi slastičara **Ernesta Rukavine** 1873. godine, na primjer, spominje se kako na Paliću postoje dva drvena kioska, a njegov će biti treći, s ponudom »luksuznih kolača«. Raste i interesiranje pekara; 1886. godine trojica konkuriraju s nacrtima svojih bodega. Odobrenje za izgradnju malog paličkog objekta dobio je **Károly Gróber** (gornja fotografija kioska), gdje je imao pravo narednih 20 godina nuditi »izvanredne pekarske proizvode iz sezone u sezonu gostima proslavljenog kupališta«.

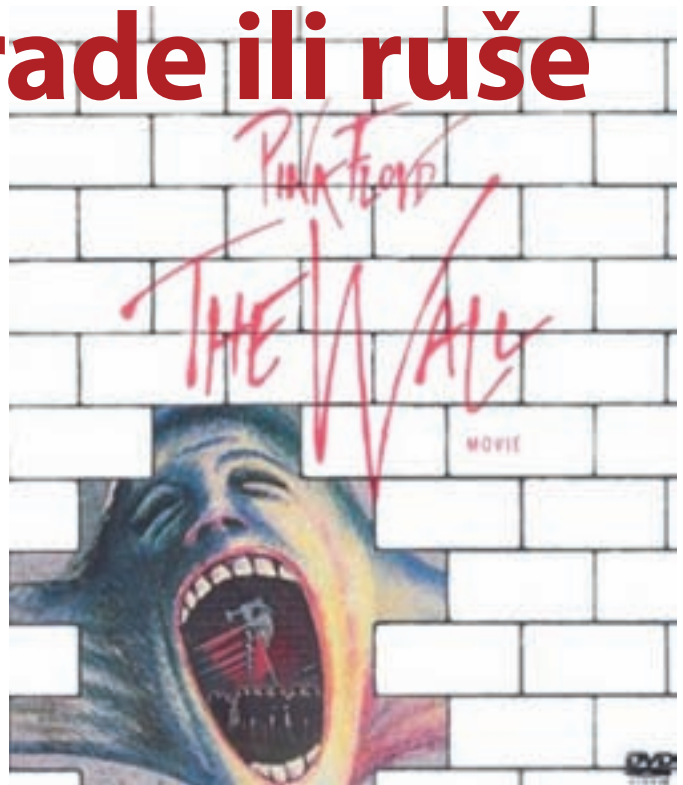

Zidovi se grade ili ruše

U arhitekturi u teoretskom smislu zid je prostorni element koji razdvaja prostor. Primjera radi: unutarnji i vanjski prostor. U konstruktivnom smislu poznajemo noseće zidove, koji se mogu izraditi od raznih materijala i najčešće služe za nošenje tavanice, krova itd. Pregradni ili nenoseći zidovi pak služe za prosto razdvajanje unutarnjih prostora; npr. najjednostavnija unutarnja pregrada je paravan ili, kako se još zove, i španjolski zid koji se lako postavlja ili se prosto sklopi. No, postoji i jedan nevidljivi imaginarni zid, možemo ga nazvati i mentalni zid, koji se nalazi u svima nama. Ovi mentalni zidovi po pravilu se jako teško uklanjaju, ali je i to moguće. Navest ću primjer iz vlastitog života. Tijekom studija sprijateljio sam se s nekoliko ljudi. Jedan se zvao Zoran R. koji je bio iz Kruševca. Tijekom jednog razgovora pitao me je: »Kakvo je to ime Žombor?«. Odgovorio sam mu: »Staro mađarsko pogansko ime i ne može se prevoditi ni na jedan jezik, a značenje mu je: jak kao bizon«. Kada sam ovo izrekao, odjednom sam osjetio da se između nas pojavio jedan nevidljivi zid. Poslije izvjesne šutnje, ja sam ga upitao: »Šta je, Zoki, nešto nije u redu?«. Nakon kratke stanke rekao mi je: »U mojoj porodici mrze Mađare, jer su oni ubili mog dedu u Prvom svjetskom ratu!«. Upitao sam ga: »A šta smo to mi krivi?!«. Odgovorio mi je: »U pravu si! Ko im (...) mater, na leto ćeš doći kod mene u goste«. Tako se i dogodilo: otac, majka i brat su me tjedan dana kraljevski ugostili, nitko nije ni spomenuo prvi Veliki rat i iz Kruševca sam otputovao s puno novih dojmova i saznanja. Znači, neki mentalni zidovi se mogu prevladati. Ako se to želi!

Neki poznati zidovi

Najpoznatiji u svijetu je Veliki kineski zid, čiji su pojedini dijelovi građeni u 3. stoljeću p.n.e., a služili su u međusobnim ratovima lokalnih moćnika. Najpoznatiji i najbolje izgrađeni dio je gradila dinastija Ming u 17. stoljeću naše ere, uglavnom protiv nomadskih plemena. Uz njega su vezane i dvije neistine: prva da je vidljiv iz svemira, a druga da je on u svojoj dužini jedinstvena građevina. Najpoznatiji jedinstveni zid izgrađen je u 2. stoljeću na sjeveru današnje Velike Britanije u dužini od 120 km. Gradio ga je car **Hadrijan** i zato se zove i Hadrijanov zid. Ipak, u Europi u naše vrijeme najpoznatiji je bio Berlinski zid, koji su u Istočnoj Njemačkoj službeno nazivali »Antifašistički obrambeni zid«. On je izgrađen za jednu noć, 12. kolovoza 1961. godine. Prvo je podignut zid od bodljikave žice i iskopani su jarkovi. U cijeloj dužini građen je na teritoriju Demokratske Republike Njemačke, te ostale okupacijske sile: SAD, Francuska i Engleska nisu imali povod vojno intervenirati protiv četvrte okupacijske sile SSSR-a. Ovaj moment se smatra vrhunskim događajem tijekom »hladnog rata«. Službeno opravdanje za podizanje zida bilo je to da je 1961. godine svakog mjeseca s teritorija Istočne Njemačke 30.000 ljudi bježalo u zapadni dio zemlje. Uz ovaj zid je vezana i poznata pjesma grupe *Pink Floyd, The Wall (Zid)* koju su svirali na koncertu ispred zida. Simbolično, prvi proboj ovog zida je uradila Mađarska, kada je početkom 1989. godine otvorila svoju granicu prema Austriji, naravno uz dogovor s **Gorbačovom**. Službeno, zid je srušen prije 30 godina, 9. listopada 1989. Upravo ovih dana bila je višednevna

Omot DVD albuma »The Wall«

proslava ovog događaja u Njemačkoj, ali i u svijetu. Skoro godinu dana kasnije dvije Njemačke su se ujedinile, to jest službeno Istočna Njemačka se priključila Saveznoj Republici Njemačkoj, i tako je izgubila svoju državnost. Svi analitičari se slažu da razlike između Zapadne i Istočne Njemačke ni danas nisu iščezle (plaće, razvijenost privrede, pogrdni naziv »ossi« itd.). Svi rukovodeći ljudi su sa zapada, jedino je kancelarka **Angela Merkel** iz istočnog dijela države.

Što smo mi radili u to vrijeme?

Kada je srušen »Berlinski zid«, koncem lipnja na »proslavi 600. godišnjice izgubljene bitke« tadašnji predsjednik Srbije je na skupu na Gazimestanu najavio nove bitke, pa čak i ratove. Prethodne godine je krenuo u ujedinjenje »Srbije iz tri dijela«, kada je »jogurt revolucijom« ukinuta autonomija Vojvodine. Tadašnjem rukovodstvu pripisuju da je, poput vodstva III. Reicha, želio ujediniti sve Srbe u jednu državu. Ovaj pothvat je rezultirao raspadom SFRJ. Danas njemački narod živi u tri države, a Nijemci su »uspješno iseljeni iz bivšeg socijalističkog bloka: Poljske, Ukrajine, Češke, Mađarske i nekadašnje SFRJ. Dio Srba je slično prošao. Od strane najodgovornijih rukovodilaca naše lijepe Srbije, po mojoj procjeni, umjesto da se ruše, ponovo se zidaju mentalni zidovi naspram susjednih naroda (npr. postavljanje spomen ploče generalu poginulom prilikom opsade Vukovara). Istina, po riječima našeg predsjednika, prilikom zajedničkog otvaranja istočnog kraka *Koridora 10* prema Bugarskoj i mi rušimo zidove, spajanje autocestom dvije države je isto što i rušenje »Berlinskog zida«! Čini mi se da nisu srušeni ni mentalni zidovi unutar naše republike – postoji strah od veće autonomije Vojvodine, strah od regionalizacije itd. Pitam se kada će biti srušeni nevidljivi mentalni zidovi?

Oće l poso, gazda?

Drugo lice SUBOTICE

Ovo zaista već postaje komično: kamo god se čovjek uputi, nepoznati investitori s nepoznatim papirima sade buduće betonsko raslinje, a građevinska i sve ostale inspekcije i službe prave se mutave. Nije, naravno, riječ o rušenju kuća u Ulici braće Radića (sada ih ima već nešto više od početne tri), o čemu smo pisali u prošlom broju *Hrvatske riječi*, i čiji je epilog već s najrelevantnijeg mjesta (Republički zavod za zaštitu spomenika) od početka prepušten dobroj volji i mašti investitora u vidu vučurovičevske originalne naredbe da se, poput izgradnje »još ljepšeg i starijeg Dubrovnika«, »prostor vrati u prijašnje stanje«.

Ovoga puta riječ je o placu na mjestu nekadašnje Tvornice sapuna i kozmetike *Slavica* na uglu Ulice Branka Radičevića i Somborskog puta. Na tom mjestu, uvjerio se u to svatko tko je u posljednjih mjesec-dva tuda prošao, Nepoznati investitor gradi nepoznati objekt u nepoznatom roku. Drugim riječima, Nepoznati investitor – po ugledu na onoga od prethodne i prošle godine na uglu ulica Subote Vrljića i Dimitrija Tucovića – opet nije istaknuo građevinsku ploču što je, reći će to upućeniji od doljepotpisanoga, po Zakonu o gradnji obavezan. Trećim riječima, Nepoznati investitor na mjestu nekadašnje *Slavice* gradi objekt bez istaknutih obaveznih podataka, pa šira javnost nije upućena ne samo u njegove osnovne generalije nego ju ovakav način rada može dovesti u sumnju od koga je, kada i pod kojim uvjetima dobio dozvolu za to, odnosno: nije li (baš kao u Ulici braće Radića) sve krenulo protuzakonito kako bi na kraju sve prekrrio zaborav?

Koliko god to – zbog bahatosti prije svega – bilo teško priznati činjenica je ipak jednostavna: nije ovdje riječ o radu Nepoznatog investitora nego o neradu građevinske i svih ostalih inspekcija i službi koje su zadužene za zaštitu zakona kada je riječ o gradnji. Primjera radi, dok se običan građanin mora dobro potruditi (i naplaćati se za to, naravno) za nabavu hrpe papira kako bi dobio dozvolu za gradnju na placu ili pak nelegalno izgrađeni objekt legalizirati, dotle je dovoljno biti Nepoznati investitor i imati ludu sreću da te za sve vrijeme gradnje i uzurpacije javnog prostora (uključujući ponekad i obustavu naplate parkinga na bar godinu dana, plus uništavanje dijela prirodnog okoliša) građevinska i sve ostale inspekcije i službe zaobilaze u širokom luku, ne pitajući te ni »oće l poso, gazda?«.

Nastavi li se razmišljati u tom smjeru, lako se može doći do zanimljivog zaključka, koji je, naravno, hipotetički: recimo, dok građani legalnim novcem financiraju rad građevinske i svih ostalih inspekcija i službi, dotle ih Nepoznati investitor ilegalno plaća upravo za to da ne rade. Obrni-okreni, nije loše: radio, pa ne radio, svakako si plaćen. I to dvostruko. Jedino trebaš paziti da ne pobrkáš redoslijed i ne pojaviš se u krivo vrijeme na krivom mjestu.

Ali... koliko god lupao glavu, odlazio na mjesto gradnje, raspitivao se kod upućenijih... doljepotpisani nikako ne može doći do odgovora na jedno naivno pitanje, pa ga stoga postavlja javno u nadi da će ga netko od čitatelja znati: tko li bi mogao biti Nepoznati investitor? Mada... po načinu rada djeluje poznato.

Z. R.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

za projekt »Izgradnja farme svinja s pratećim sadržajima« na katastarskoj parceli 3653/1, KO Bikovo, Subotica (45.994517°, 19.685512°) nositelja projekta SINEŠ SAŠA, Subotica-Bikovo, Bikovački put br. 197.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-251-2019.pdf

Poklonite jelku gradu

Kao i prethodnih godina, JKP *Čistoća i zelenilo* poziva sugrađane koji u svojim dvorištima, vikendicama ili na drugim privatnim površinama imaju velika stabla jelke, smreke, duglazije, bora ili nekog drugog četinarara, a koja im smjetaju ili bi svakako bila posječena, da ih poklone gradu.

Grad Subotica, sada već tradicionalno, za božićno-novogodišnje praznike ukrašava grad raznim sadržajima, među kojima je i okićeno prirodno stablo nekog četinarara koje krase Gradski trg.

U JKP-u navode da će sječu, donošenje i obradu za postavljanje stabala uraditi obučeni radnici ovog poduzeća.

Zainteresirani sugrađani mogu se javiti Tajništvu za komunalne poslove, energetiku i promet putem telefona 024/626-997, radnim danima od 7 do 15 sati, ili putem e-maila: gukomunalno@subotica.rs, do 18. studenoga.

Neotvoren Dom kulture u Tavankutu

Za Žigmanova otključan

U prošlom broju našega tjednika tematizirali smo pitanje zašto Dom kulture u Tavankutu, pola godine nakon završetka radova, još uvijek nije otvoren. Nadležni iz Mjesne zajednice (MZ) Tavankut i lokalne samouprave nisu nam dali konkretan odgovor, kao ni informaciju kada se planira otvorenje. Također, od istih nam nije dopušten ni ulazak u sam objekt, na što je nakon objavljivanja teksta reagirao narodni zastupnik u Skupštini Srbije, predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**.

S obzirom na to da je nakon sastanka Žigmanova i tadašnjeg srbijanskog premijera, sada predsjednika **Aleksandra Vučića** 2018. godine donesena odluka o renoviranju Doma, Žigmanov je u petak, 8. studenoga, zatražio da mu se otključaju vrata prostorija što je uz prisustvo zamjenika predsjednika Mjesne zajednice Tavankut **Radovana Vučkovića** i učinjeno.

Nakon obilaska prostorija Žigmanov je izrazio zadovoljstvo što je Dom dovršen, ali i očekivanje da bude u skorije vrijeme otvoren.

»Dom je obnovljen po svim standardima. Ima nekoliko tehničkih nedostataka koje je vrlo lako moguće razriješiti. U ime DSHV-a, stranke koja je inicijator obnove na temelju dogovora

s predsjednikom Republike, tada predsjednikom Vlade Aleksandrom Vučićem mogu reći da smo ovaj posao uspješno priveli kraju. Ono što očekujemo jest da se relativno brzo odredi vrijeme kad će on biti u funkciji, jer Dom ako nije stavljen na raspolaganje kulturnim, društvenim i drugim potrebama žitelja Tavankuta nema svoj smisao i svrhu«, rekao je Žigmanov.

Podsjetio je Žigmanov i da Dom nije u funkciji 15 godina te da je na činjenicu da naselje koje ima više od 4.000 stanovnika nema ni jedan dom kulture Vučić reagirao promptno – osiguravši sredstva preko proračuna Pokrajine i Grada Subotice.

Predsjednik MZ Radovan Vučković nije htio dati izjavu za medije, a član Savjeta MZ Tavankut u ime DSHV-a **Tome Vojnić Mijatov** rekao je da na otvorenje čekaju svi stanovnici Tavankuta, a naročito oni koji bi ga koristili. Prema njegovoj procjeni, aktivnih korisnika bilo bi nekoliko stotina.

»Postoji velika potreba za domom – i kulturna i politička i svaka druga aktivnost je vrlo velika u Tavankutu. Imamo dva kulturno-umjetnička društva, školu koja je vrlo aktivna i udruženja poput vatrogasaca, lovaca i ribolovaca, boračke organizacije...«

J. D. B.

Nakon obilaska prostorija Žigmanov je izrazio zadovoljstvo što je Dom dovršen, ali i očekivanje da bude u skorije vrijeme otvoren

Neprolazna popularnost tržnice

Robna tržnica Mali Bajmok, poznatija kao Buvljak jedno je od najposjećenijih mjesta u Subotici, kako od njezinih građana tako i od turista koji žele vidjeti ovu nadaleko poznatu tržnicu kojoj, sudeći po veličini i raznovrsnosti artikala, nema slične u regiji

Nitko točno ne zna odakle potječe fraza »buvlja tržnica«. Prema jednom od popularnih predanja, njezini korijeni sežu od 19. stoljeća i bazara u Parizu, gdje se prodavala roba zaražena buhama. S buhama ili bez njih, subotički *Buvljak* zauzima prostor od gotovo 40 tisuća četvornih metara, s oko 1.500 tezgi i 230 lokala, odnosno oko dvije tisuće prodajnih mjesta.

Godišnje ovdje pazari preko tri milijuna ljudi, što *Buvljak* čini jednom od najfrekventnijih tržnica u širem okruženju. Kupci je posjećuju zbog jeftinih stvari, dok je prodavači vole zbog profita, ljudi i mogućnosti. Dobar odnos cijene i kvalitete, te veliki asortiman robe na jednom mjestu glavni su razlozi zašto je ova tržnica desetljećima toliko popularna među Subotičanima, koji subotom i nedjeljom prijepodne vole lagano, s noge na nogu prošetati i razgledati ponudu, a vrlo je vjerojatno da će svaki puta sresti nekog poznatog i porazgovarati, možda skupa popiti kavu.

Dakako, tu su i kupci iz drugih dijelova zemlje i iz inozemstva, među kojima svakako prednjače susjedi Mađari. Oni u velikom broju dolaze vikendom i to ponajviše radi povoljnih cijena odjeće, hrane i kozmetike, a kao poznati gurmani kući se ne vraćaju bez da kušaju roštilj i ostalu hranu koja se priprema u brojnim ugostiteljskim lokalima subotičkog *Buvljaka*. Ova jedinstvena tržnica također je često na mapi shopping tura i gostiju iz Hrvatske i BiH, ali i iz Češke i Slovačke, kaže ravnatelj AD *Tržnica Branislav Joka*, pod čijom se upravom nalazi *Buvljak*.

»Buvljak je jedan od prepoznatljivih brendova Subotice i nezaobilazna je postaja većini turističkih tura koje autobusima dolaze u naš grad. Zanimljiv je gostima iz ostalih dijelova Srbije, ali i strancima, ponajviše iz susjednih zemalja. Posjećenost ove tržnice je iz godine u godinu sve veća, pa tako tijekom ljeta bude i do 300 tisuća posjetitelja mjesečno.«

Cijena zakupa tezgi na razini mjesečne plaće

Kada je riječ o drugoj strani, odnosno o prodaji, svoj kruh ovdje našlo je nekoliko tisuća ljudi, od kojih većina godinama unatrag odolijeva ekonomskim turbulencijama i uspješno plovi buvljačkim vodama.

Lokali su gotovo svi u privatnom vlasništvu, kao i tzv. Savić hala gdje se prodaju kozmetika i prehrambeni proizvodi, dok su tezge najvećim dijelom vlasništvo AD *Tržnice*, čijih 70 posto kapitala pripada Gradu, a preostalih 30 posto malim dioničarima.

Borba za opstanak i uspješnu prodaju na *Buvljaku* najprije podrazumijeva dobru poziciju na tržnici, odnosno dobiti tezgu u najposjećenijim halama. Neki su spremni platiti visoku cijenu zakupa za pravu tezgu, ali do nje mogu doći isključivo putem

javnog nadmetanja.

Naime, izdavanje slobodnih tezgi provodi se temeljem licitacije, koja se jednom mjesečno održava u prostorijama *Tržnice*. Razlog za ovakav način izdavanja prodajnih mjesta jest transparentan pristup i izbjegavanje zlouporaba prilikom uzimanja tezgi u zakup, pojašnjava Joka.

»Na dražbi tezgu dobiva kupac s najvišom ponudom, što ujedno predstavlja iznos mjesečne zakupnine koja će se plaćati u idućih godinu dana, koliko traje ugovor o zakupu.

Oglasi za dražbu objavljuju se u medijima, na oglasnoj ploči *Buvljaka*, a potrebne informacije mogu se dobiti i od naših uposlenika koji su svakodnevno na raspolaganju u uredu na *Buvljaku* i zaduženi su, među ostalim, i za pripremu dražbe slobodnih tezgi. Osim toga, informacije o slobodnim tezgama i ostalim aktualnostima mogu se dobiti i putem mjesečnika *Glasnik*, koji izlazi od srpnja ove godine, na srpskom i mađarskom jeziku.«

Sve slobodne tezge uglavnom se odmah ponovno iznajme, osobito ukoliko se nalaze na atraktivnim prodajnim mjestima. Cijena zakupa, ovisno o hali, kreće se od 3 do 15 tisuća dinara, dok pri licitaciji najam određene tezge dostigne brojku i od preko 50 tisuća dinara. Prodavačima svakako najzanimljivija jest Hala 1, gdje se poglavito prodaje odjeća i kreće se najveći broj kupaca budući da se nalazi kod glavnog ulaza u tržnicu. Tu se cijene mjesečnog zakupa tezgi kreću između 30 i 50 tisuća dinara.

Poneka slobodna tezga uvijek postoji, ali razlog je uglavnom lošija pozicija glede prodaje. Takvom se smatra Hala 3, u kojoj se zakupci tezgi žale na slabiji promet, ali ipak ne odustaju od prodaje, kaže Joka.

»Hala 3 je teže uočljiva kupcima, jer se nalazi u sredini i nekako se sve događa oko nje, a ponajmanje u njoj. Tu su najjeftinije tezge, od kojih je polovica u vlasništvu privatnog poduzeća *Peščara*, a polovica je u vlasništvu AD *Tržnice*. Plan je u neko do gledno vrijeme doslovce otvoriti tu halu kako bi se privukao veći broj kupaca. Izuzev ove hale, prodajni prostori u svim ostalim halama su zauzeti.«

On je naveo da je uspješnost naplate zakupa tezgi preko 90 posto, a da obično zapne tijekom zime kada prodavači imaju slabiji promet. *Tržnica* je za redovite plaću uvela određene pogodnosti, što je, kako kaže, pridonijelo još većem stupnju naplate potraživanja od zakupaca.

»Oni koji isplate odjednom cjelogodišnji zakup imaju 20% popusta na taj iznos, dok je za redovito mjesečno podmirenje zakupa popust 10%, što je osobito značajno za korisnike više tezgi. S druge strane, uvijek ima i slučajeva nepoštivanja plaćanja zakupa u propisanom roku, što rezultira sudskom tužbom, a raskid ugovora o zakupu obostrano je moguć, nakon čega slijedi dražba tezge.«

Osim skupih i manje skupih tezgi, *Buvljak* ima mjesta i za one malo manje ambiciozne prodavače koji žele ponuditi kupcima svoje stare stvari po simboličnim cijenama. Zakup prodajnog mjesta na tzv. stareškoj tržnici iznosi 50 dinara i podrazumijeva donošenje stare prostirke ili deke na koju se posloži i prodaje polovna odjeća i obuća, knjige, kućanski uređaji, ali pokatkad i vrijedni starinski predmeti i ukrasi. To je dio *Buvljaka* koji Subotičane podsjeća na početke rada ove tržnice 80-ih godina prošloga stoljeća, kada se primjerice od Poljaka kupovala roba za prilično sitan novac. Stareška tržnica zauzima dio parkinga koji se nalazi unutar *Buvljaka*, a koji je znatno profitabilniji od zakupa prodajnog mjesta na starežu. Međutim, uprava *Tržnice* ipak ne planira ništa mijenjati budući da je starež podsjetnik na početke rada ove tržnice i još uvijek je rado posjećen vikendom. Čar je u tome što se nikada ne zna kada se može pojaviti nešto zanimljivo sa starih subotičkih tavana.

***Buvljak* nije konkurencija tržnim centrima**

Kada je u pitanju plaćanje poreza, moglo bi se na temelju činjenice da se na *Buvljaku* ne dobije fiskalni račun zaključiti da se radi o izbjegavanju plaćanja poreza i samim tim stvaranju nelegalne konkurencije spram obrtnika koji posluju izvan tržnice. Međutim, Branislav Joka kaže da zakupci tezgi uredno plaćaju porez i da je stupanj naplate visok, kao i da različit koncept *Buvljaka* i trgovina u gradu isključuje mogućnost međusobne konkurencije.

»Zakupci tezgi isključivo moraju biti registrirani za obavljanje određene gospodarske djelatnosti, odnosno registrirani poduzetnici ili vlasnici poljoprivrednog gospodarstva. Dakle, Porezna uprava prihoda nema problema sa zakupcima na *Buvljaku*, jer svoje obveze glede doprinosa i ostalih pristojbi uredno plaća preko 90 posto njih. Što se tiče konkurencije, smatralo se da bi trgovački centar *Shoppi* ili kineska robna kuća na Korzou možda mogli imati slab promet, s obzirom na to da su građani navikli kupovati na *Buvljaku*. Međutim, pokazalo se kroz ovih par godina, od kada su otvoreni, da posluju sasvim dobro.«

Postavljen najsuvremeniji video nadzor

Što se sve i na koji način prodaje na *Buvljaku* prilično često podložno je provjeri od strane mjerodavnih inspekcija, od tr-

žišne i financijske pa do sanitarne, ističe naš sugovornik i dodaje da se također dva puta godišnje radi analiza zdravstvene ispravnosti proizvoda u mliječnoj hali i da su rezultati do sada svaki puta bili zadovoljavajući.

Mliječna hala raspolaže sa 17 rashladnih vitrina, od kojih je 14 zaku-
pljeno, tri su trenutačno

izdane samo vikendom, a u istom dijelu nalazi se i Zelena tržnica s 200 tezgi. Pod upravom *Tržnice* su i zelene tržnice na Paliću i u Aleksandrovu, Auto i Stočna tržnica u neposrednoj blizini *Buvljaka*, te prošle godine renovirana mješovita tržnica u Bajmaku.

»Na tržnici u Bajmaku, koja je ranije bila u privatnom vlasništvu, osigurali smo tri rashladne vitrine tako da se na tržnicama pod našom upravom više ne prodaju mliječni proizvodi, meso i jaja izvan ovih vitrina. Osim toga, prošle godine smo u Bajmaku također renovirali tezge, osigurali sanitarni čvor, postavili ogradu, osvijetljenje i uveli video nadzor, tako da je to sad jedna druga priča. U idućoj fazi radova će biti proširen parking i u planu je natkrivanje tržnice. Tržnica u Aleksandrovu je mala, ima 18 prodajnih mjesta i na granici je profita što se našeg poduzeća tiče, ali je potrebna mještanima tog dijela grada. Potpuno je ograđena, noću zaključana i vrlo dobro uređena, tako da mogu reći da nam je na ponos. Dugoročni plan je da se na isti način uredi i tržnica na Paliću, s 84 prodajna mjesta, koja bi se izgledom trebala uklopiti u paličku arhitekturu, budući da se nalazi u turističkom središtu naselja«, naveo je Branislav Joka.

Što se ostale infrastrukturne opremljenosti tiče, pijaća voda i toaleti su osigurani na nekoliko mjesta na *Buvljaku*, a ono što je u planu u skorije vrijeme jest natkrivanje tzv. nultog platoa, koji se nalazi između Hale 1 i Savić hale. Branislav Joka kaže da je u tijeku izrada projektne dokumentacije i da će projekt biti realiziran iduće godine, pri čemu je, kako je naveo, riječ o vrlo zahtjevnom projektu budući da će zbog radova biti potrebno izmjestiti 140 tezgi koje se trenutačno nalaze na tom prostoru, što se mora izvesti na temelju prethodnih konzultacija s prodavačima.

Ravnatelj AD *Tržnice* na koncu je dodao da je sigurnost i zaštita prodavača, kupaca i robe koja je uskladištena na *Buvljaku* na visokoj razini. Osim policijske službe, pokazala se potreba za dodatnim video nadzorom, koji je tijekom prošle i ove godine pojačan, što je, kako je istaknuo, pridonijelo otkrivanju nekih neriješenih pitanja u svezi počinjenih kaznenih djela na ovoj tržnici. Postavljanjem najsuvremenijeg video sustava pokriven je gotovo svaki pedelj tržnice uključujući i okolne ulice, a ujedno je putem ovog sustava omogućeno i evidentiranje podataka o mjesečnom broju ulazaka na tržnicu.

Marija Matković

Rekonstrukcija mosta u Monoštoru i dalje na »čekanju«

Radovi bez kraja (i početka)

Obnova mosta Šmaguc u Monoštoru još nije počela iako je bilo najavljeno da će nakon uklanjanja nedostataka u projektu radovi početi polovicom srpnja. Novi rok za završetak radova je ljeto 2020., odnosno godinu dana poslije utvrđenog roka

Slika na kanalu Dunav – Tisa – Dunav kod Monoštora, prema Dondu, polovicom studenog ista je kao i koncem srpnja. Iz kanalske vode vire drveni stupovi koji su ostatci nekadašnjeg mosta, a dvije kanalske obale povezuje kompa. Gledajući tako pomaka nikakvih nema, pa je pitanje kada će biti završeni radovi koji praktički još nisu ni počeli. Za one koji već nekoliko puta nisu iščitali priču o monoštorskom mostu, koji je bio i tema razgovora predsjednice Hrvatske **Kolinde Grabar-Kitarović** i tadašnjeg premijera Srbije **Aleksandra Vučića**, kratko podsjećanje.

Čekanje duže od jednog desetljeća

Most za uporabu nije više od deset godina, jer je 2008. godine zatvoren iz sigurnosnih razloga. Od tada traje trakavica o njegovoj obnovi, satkana od obećanja, neriješenog vlasništva i neuspjelih tendera. I taman kada se činilo izglednim da će most, koji je postao predmetom međudržavnih razgovora, biti konačno i obnovljen, iskrslili su novi problemi. A to znači da se prelazak

preko novog mosta odgađa za narednu godinu. Usprkos tome što se to trebalo desiti još lipnja ove godine. I usprkos tome što smo krajem srpnja iz JP-a *Vojvodinašume* dobili najavu da će uočeni problemi biti otklonjeni, a radovi nastavljani polovicom kolovoza, slika na kanalu prema Dondu ista je kao i prije četiri mjeseca. Posao na obnovi monoštorskog mosta »težak« je više od 32,5 milijuna dinara, a posao je na javnom tenderu povjeren beogradskom poduzeću S.P.C. d.o.o. Prema informaciji koju smo dobili u JP-u *Vojvodinašume* dokumentaciju je investitor, *Vojvodinašume*, predao izvođaču 8. listopada 2018. godine. Nedugo iza toga izvođač radova počeo je s uklanjanjem konstrukcije starog mosta. I činilo se da će konačno na priču o monoštorskom mostu biti stavljena točka. Ali ispriječila se greška u projektiranju, što je dovelo do novih komplikacija i produljenja rokova. I umjesto da kraj lipnja bude rok za završetak mosta, polovica kolovoza ove godine bila je najavljena kao datum početka (ili nastavka radova). Je li zaista i tako odlučili smo provjeriti na samom mostu, ali umjesto gradilišta i radnika zatekli smo istu sliku kao i prije četiri mjeseca.

Dilema

Novi rok naredno ljeto?

Iz kanalske vode i dalje štrče drveni stupovi, jedini ostatci nekadašnjeg drvenog mosta. A da bi tu trebalo nešto raditi jedini dokaz su ploče o izvođenju radova i kontejner koji se obično postavlja za radnike na gradilištima. Ako je vjerovati službenim podacima, obnova mosta trebala je početi prosinca 2018. godine, a kao rok za završetak radova navedeno je 120 dana. Što znači da su svi rokovi istekli još prije četiri mjeseca. Do tada skela i dalje radi, kao jedini način da se s jedne na drugu kanalsku obalu preveze sve što zbog težine može na ovakav način prijeći. I dokle će tako biti? To smo ponovno pitali u *Vojvodinašumama* i podsjetili ih da su u dopisu dostavljenom našoj redakciji polovicom srpnja najavili nastavak radova za polovicu kolovoza.

»Nakon što je izvođač dostavio dinamiku izvođenja radova i počeo s radovima na rekonstrukciji mosta i njegovom rušenju i uklanjanju uradio je i novi geotehnički elaborat (geotehničko istraživanje terena) što je ugovorom predviđeno. Nakon što su utvrđena neslaganja između novog i postojećeg geotehničkog elaborata, moralo se pristupiti izradi novog projekta usklađenog s novim geotehničkim elaboratom. Osim ovog problema postoji i neusaglašenost s količinom čelika za pokretni dio mosta, odnosno u projektu nije točno precizirano koliko izvođač radova treba nabaviti novog čelika. Do sada je izvođač radova srušio i uklonio most. U dogovoru između investitora JP-a *Vojvodinašume*, ŠG-a *Sombor*, izvođača radova i projektanta nadvladani su navedeni problemi te će radovi na rekonstrukciji biti nastavljeni uz produženje roka izvođenja radova. Završetak radova se očekuje tijekom ljeta 2020. godine«, navedeno je u odgovoru koji nam je dostavljen iz poduzeća *Vojvodinašume*.

To znači da se, ukoliko ne iskrсну novi, nepredviđeni problemi, kraj radova može očekivati godinu dana nakon rokova utvrđenih prilikom potpisivanja ugovora s izvođačem radova listopada 2018. godine.

Do tada dvije obale kanala i dalje će spajati skela. Čak i kada se pješice, biciklom ili motociklom želi na drugu stranu. Za onaj promet koji zbog težine ne može preko skele i dalje će se koristiti duža zaobilazna cesta. A s druge strane je šuma, vikend naselje, tereni koje koriste pčelari, pa je mnogo razloga zašto je važna veza između dvije obale čije spajanje Monoštorci čekaju dulje od deset godina.

I još jedno podsjećanje: u dnevnom listu *Politika* u tekstu »Što je Srbija učinila za 'svoje' Hrvate« (8. kolovoza 2018. godine) predsjednik **Vučić** je, navodeći što je realizirano od dogovora s hrvatskom predsjednicom, kazao kako se upravo rješava obnova oštećenog mosta u šumi Šmaguc, na kanalu DTD u Monoštoru. Točnije: tender je u tijeku i proces ide po planu. Tender je u kolovozu prošle godine zaista i bio u tijeku, ali cijeli posao već na samom početku odgodio je problem u projektu.

Z. V.

Godinama barem jednom tjedno, kada me put nane-se u tom pravcu, kupujem u jednoj somborskoj pekari. Kvalitetni su im proizvodi, a i što da se lažemo, jeftiniji su nego u većini drugih pekara. Kada sam se počela pojavljivati u toj pekari, ured-

no si mi davali fiskalne račune. Meni da, ali ne i većini drugih, očigledno redovitih kupaca. Kako sam vremenom i ja postajala poznato lice, polako sam svrstana u kategoriju povjerljivih kupaca koji su taj privilegij »platili« time što za svoj kupljenih kruh ili kiflu račun nisu dobili. I iz tjedna u tjedan pratila sam s koliko hrabrosti (drskosti) se priča ponavlja i kako kupci to šutke prihvaćaju. Bez pitanja, pogovora, komentara, negodovanja.

A onda je jednog dana s pulta nestala i fiskalna kasa. A i što će? Da samo kupce podsjeća da postoje i fiskalni računi i da bi ih trebali dobiti u svakoj trgovini, pa makar pazarili i za 10 dinara? I tako iz tjedna u tjedan, mjesecima pratim kako se bez straha u prometnoj pekari prodaje i kupuje kao na tržnici. Čudim se. Nerviram. Ali u pekari šutim k'o riba, jer imam osjećaj da bi kupci u strpljivom redu za vruć burek graknuli, ne na pekare već na mene, koja se trpam tamo gdje mi nije posao. A onda mi se prije nekoliko dana »sastavio« baš onako loš dan. Znae i sami: ima takvih dana kada vam sve smeta, sve i svatko vas nervira. I u takvom danu desi mi se ponovo ista priča i isto nerviranje iz iste pekare. A završilo se drugačije nego puno puta prije toga. Završilo se pozivom Poreznoj upravi u Somboru kojoj sam kao savjesna građanka Sombora prijavila nesavjesnog poreznog obveznika. I ispala, da 'prostite, budala. Prvo mi porezni inspektor zadužen za terensku kontrolu kaže da oni na teren izlaze samo kada za to dobiju naređenje od svog šefa (koji je dva tjedna na odmoru), što znači da ja svoju prijavu moram podnijeti u pisanom obliku Poreznoj upravi (može i anonimno). Onda će ta prijava biti zaprimljena, obrađena, proslijedjena (valjda) terenskoj kontroli koja tek onda može u kontrolu sporne pekare. Odustanem od toga i direktno pozovem Beograd, prijavim slučaj i sada čekam epilog.

Znam, i vi ćete kazati sada što si zapela za tu pekaru kada se naveliko krađu milijuni? Znam, i sama sam dvojila tjednima što uraditi. Znam, jer normalno je postalo šutjeti, a ne reagirati.

Z. V.

Josip Čačić, vijećnik Hrvatskog nacionalnog vijeća iz Surčina

Napredak kroz veću suradnju i povezivanje

»Smatram da je hrabrost što ima toliki broj udruga u Srijemu. Uostalom, neke od njih su među najstarijim hrvatskim udrugama u Srbiji. Želim da po tome budemo prepoznati i da se naš napredak u Srijemu dvostruko vrjednuje«, ističe vijećnik Čačić

Jedan od 29 vijećnika 4. saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća je i **Josip Čačić** iz Surčina. On je dobio najveću podršku da u novom sazivu krovne institucije Hrvata u Srbiji predstavlja svoju zajednicu. Njegovim izborom Surčin prvi puta ima predstavnika iz svoje zajednice u HNV-u. Vijećnik Čačić je umirovljenik, dugogodišnji je član crkvenog odbora u crkvi Presvetog Trojstva u Surčinu, predsjednik je Skupštine Hrvatske čitaonice *Fischer*, te član Odbora za suradnju s vjerskim zajednicama.

Prvi puta Surčin ima svoje predstavnike u krovnoj instituciji Hrvata u Srbiji. Što za Vas to znači?

Moj izbor za vijećnika HNV-a je velika čast za mene osobno, našu udruhu i cjelokupnu zajednicu Hrvata u Surčinu, pogotovo što sam prvi vijećnik s teritorija Surčina i Zemuna. Također mi je zadovoljstvo i čast što sam dobio povjerenje tolikog broja Hrvata. Smatram da je to rezultat rada naše udruge Hrvatske čitaonice *Fischer* i da je stoga odziv na glasovanju za elektore bio tako veliki.

Smatrate li da će Te kao predstavnik svoje zajednice u Surčinu svojim aktivnim djelovanjem u HNV-u pridonijeti boljitku rada udruge i života župljana?

Prisustvo na sjednicama daje mi mogućnost da sam na izvoru informacija koje mogu prenijeti udruzi i zajednici, kao i obrnuto, da prenesem potrebe i zapažanja udruge i zajednice Vijeću. To nam pruža mogućnost usklađivanja rada Vijeća i udruge.

Koje su Vaše osobne želje koje biste kao vijećnik željeli da se ostvare, a koje se odnose na hrvatske udruge i hrvatsku zajednicu u Srijemu?

Hrvati u Srijemu su tijekom devedestih godina imali najviše stradanja. To je zajednica koja se u tom razdoblju prepolovila prisilnim iseljavanjem, što je ostavilo traga. Još je uvijek u zajednici Hrvata u Srijemu prisutan strah. Smatram da je hrabrost što ima toliki broj udruga u Srijemu. Uostalom, neke od njih su među najstarijim hrvatskim udrugama u Srbiji. Želim da po tome budemo prepoznati i da se naš napredak u Srijemu dvostruko vrjednuje. Očekujemo pomoć kako od HNV-a, tako i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, Veleposlanstava Republike Hrvatske, Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske, županija, te matične države.

Tijekom protekle tri godine, od kada postoji i aktivno djeluje Hrvatska čitaonica *Fischer*, župljani iz Surčina su postali vidljiviji široj javnosti u Srbiji. Svojim aktivnim radom, kako u župi tako i u udruzi, pokazujete veliku volju i spremnost da očuvate svoju baštinu. U kojoj mjeri je rad udruge kao i pomoć vašeg župnika Marka Kljajića pridonio ohrabrenju hrvatske zajednice u Surčinu?

Ja sam član crkvenog odbora od ranije, pa mogu potvrditi da su se Hrvati u Surčinu i ranije okupljali i njegovali dio svoje baštine ali uz crkvu, bez mogućnosti prikazivanja u široj javnosti. Osnivanjem čitaonice *Fischer*, čiji sam član Upravnog odbora, zajednica je dobila mogućnost da se okuplja i koordinirano njeguje i razvija svoju kulturnu baštinu i predstavlja je u javnosti. Mi smo tu mogućnost, smatram, dobro iskoristili i svoje rezultate prikazujemo kako u okviru hrvatske zajednice tako i van nje, kako sami kažete, široj javnosti Srbije. Naš župnik vlč. **Marko Kljajić** nam je dao svesrdnu podršku, kako u osnivanju udruge tako i tijekom rada, na čemu smo mu veoma zahvalni. Ovako aktivan rad je rezultirao time da imamo preko stotinu aktivnih članova u udruzi što je očigledan dokaz ohrabrenja zajednice Hrvata u Surčinu.

U svom dosadašnjem radu imali ste podršku većeg broja institucija: Veleposlanstva Republike Hrvatske, Središnjeg

Tjedan u Srijemu

Prestižna nagrada

Proteklog tjedna Općina Ruma je dobila prestižnu nagradu *Beogradski pobednik*, koja se dodjeljuje najboljoj općini u Vojvodini po pitanju broja realiziranih projekata koje sufinancira AP Vojvodina, te projekata koji su financirani na republič-

koj razini. Ova nagrada dodjeljuje se 16 godina zaredom, a osim Općine Ruma među ovogodišnjim dobitnicima su i Turistička organizacija Općine Novi Bečej, list *Borba*, Banja Koviljača i drugi. Najvažniji realizirani projekti u Rumi su adaptacija Gerontološkog centra Srem, te projekti koje financira Europska unija poput projekta *Horis* – Konjičke rute Srijem (projekt prekogranične suradnje Općine Ruma i Općine Nijemci u Hrvatskoj). Prilikom uručivanja prestižne nagrade u Beogradu, predsjednik Općine Ruma **Slađan Mančić** istaknuo je da je najznačajniji realiziran projekt zajedničko opremanje industrijske zone Rumska petlja, koji je realiziran uz podršku Ministarstva privrede i Uprave za kapitalna ulaganja AP Vojvodine. Kvalitetnim opremanjem industrijske zone, kako je izjavio Mančić, stvoreni su preduvjeti za dolazak investitora, koji su u proteklom razdoblju otvarali tvornice, zapošljavali ljude i povećali poreze na zarade i imovinu, što se pozitivno odrazilo i na općinski proračun. Također je istaknuta uspješna suradnja s višim razinama vlasti, Republikom i Pokrajinom, kao i da su pokazali sposobnost da privuku financijska sredstva iz Europske unije. Nagrada će, prema obećanjima rukovodstva ove lokalne samouprave, biti motiv da i u budućnosti posvećeno rade na dobrobit građana te općine. Općina Ruma je dobitnik i prve nagrade za transparentnost i sudjelovanje javnosti u radu lokalne samouprave. Ovo nacionalno natjecanje se organizira u okviru projekta *Unaprijeđenje dobrog upravljanja na lokalnom nivou*, koji provode Ministarstvo i Stalna konferencija gradova i općina. Za nagradu je bio presudan projekt *Participativno budžetiranje*, kao primjer dobre suradnje s građanima koji su uključeni u donošenje važnih odluka. Na temelju svega navedenog, a o čemu svjedoče i prestižne nagrade, ova općina može se okarakterizirati kao primjer dobre prakse i uspješnog rada.

S. D.

državnog ureda za Hrvate izvan domovine, HNV-a, Općine Surčin... Jeste li zadovoljni potporom koju dobijate?

Potpota u radu koju dobijamo od pobrojanih institucija nam puno znači, kako u financijama tako i u podršci koju nam pružaju svojim prisustvom na kulturnim događanjima naše udruge. Naravno da naše potrebe za potporom kroz vrijeme rastu u skladu s razvijanjem ozbiljnosti našeg djelovanja, što očekujemo da se prepozna.

Na posljednjoj sjednici HNV-a istaknuli ste da ste uskraćeni za sudjelovanje na natjecanjima AP Vojvodine (za razliku od ostalih srijemskih udruga), s obzirom na to da teritorijalno ne pripadate Pokrajini. Kako nadomiještate nedostatak tih sredstava?

Nikako, nažalost. Na sve druge natječe gdje mogu konkurirati sve udruge van teritorija AP Vojvodine, mogu i udruge s teritorija AP Vojvodine. Bio je prijedlog da se rad udruga ocjenjuje prema broju natječajna na koji konkuriraju. Autonomna Pokrajina Vojvodina ima ne jedan već nekoliko natječajna, tako da smo uskraćeni za značajnu financijsku pomoć. Udruge s teritorija AP Vojvodine su također bile povezane i sa županijama u Hrvatskoj te su i od njih dobijale pomoć, što mi kao mlada udruga nismo još ostvarili. Nadamo se da će sada koordiniranim povezivanjem sa županijama preko HNV-a ove »nepravde« biti ispravljene.

Kao novom vijećniku, kakva su Vam očekivanja i jeste li zadovoljni onim što je do sada postignuto?

Zadovoljan sam radom i očekujem da će se suradnja ostvariti s još većim uspjehom kroz povezivanje sa županijama iz naše matične domovine i međusobnim povezivanjem udruga u Srbiji koje će biti provedeno kroz djelovanje HNV-a.

I na kraju, koji su Vam planovi na polju osnaživanja rada udruge i još većeg ohrabrenja hrvatske zajednice u Surčinu?

Plan nam je poboljšati rad s djecom i mladima i raditi što više na otkrivanju, zapisivanju i oživljavanju naše kulturne baštine. Veoma je važno ostvariti veću suradnju sa srijemskim i ostalim udrugama u Srbiji ne samo na zajedničkim manifestacijama već i u razmjeni iskustava.

S. D.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Investitor JKP *Vodovod i kanalizacija*, Trg Lazara Nešića br. 9/a, Subotica, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta »Objekt za dodatno uklanjanje fosfora iz pročišćene vode za potrebe jezera Palić« zavedenog pod brojem IV-08/I-501-304/2019, a koji se planira na katastarskoj parceli 10980 KO Palić (46.081686°; 19.701031°).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129). Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotna-sredina@subotica.rs.

Veliko vatrogasno srce spašava ljude i imovinu

Dobrovoljno vatrogasno društvo u Tavankutu proslavilo je 85 godina rada. U subotu, 9. studenoga, organizirana je prigodna svečanost na koju su došli gosti iz 23 vatrogasna društva iz regije – Srbije, Mađarske, Hrvatske i Slovenije. Tom je prilikom potpisana povelja o suradnji između triju društava – DVD *Tavankut*, DVD *Beli Manastir* i DVD *Tešanj 1905*. Podijeljena su i priznanja za dosadašnju uspješnu suradnju te se podsjetilo na preminule kolege.

Jačanje suradnje s drugim DVD-ovima iz regije

Nema razlike između dobrovoljnog i profesionalnog vatrogasca, svi su rame uz rame, a u određenim mjestima dobrovoljci čak stižu brže nego profesionalne postrojbe koje su udaljenije od žarišta i lokalnih zajednica, ističu među ostalim vatrogasci okupljeni oko istog cilja – spašavanja života i sprječavanja materijalne štete.

Komandir Dobrovoljnog vatrogasnog društva *Tavankut* **Petar Stantić** kaže kako su za proslavljanje 85. obljetnice Društva htjeli suradnju s drugim društvima podići na višu razinu.

»Htjeli smo suradnju pojačati i na službenoj razini, uz naše goste kolege vatrogasce iz regije s kojima surađujemo. I upravo nam je ta međunarodna suradnja bitna, jer se tako nadomiješta nedostatak prije svega novca, zahvaljujući njihovim donacija-

ma. Danas smo potpisali povelju o suradnji s Vatrogasnim društvom u Belom Manastiru u Hrvatskoj i Vatrogasnim društvom iz Tešnja u Bosni i Hercegovini. S njima pripremamo zajedničke projekte putem kojih možemo doći do dijela potrebne opreme kako bismo unaprijedili rad Društva, što nam je i cilj«, kaže Stantić.

Dobrovoljno vatrogasno društvo *Tavankut* u ovlasti ima teritorij od oko stotinu četvornih kilometara i veći broj naselja, poput Gornjeg Tavankuta i Donjeg Tavankuta, Mirgeša, Čikerije, Kaponje, dijela Male Bosne i dijela Mišićeva, kaže Petar Stantić.

»Naše je selo razvedeno i bez cestovne i infrastrukture koja se tiče vodoopskrbe. To nam u velikoj mjeri otežava posao. Mi smo sada ostali bez napajanja vozila vodom. Imamo samo jedno navalno vozilo (ono koje prvo izlazi na mjesto požara, uz svu potrebnu opremu, prim. a.) spremnika kapaciteta dvije tisuće litara vode. Naime, problem se ogleda u tome da su nekadašnje tvornice i tvrtke na području Tavankuta imale odgovarajuću infrastrukturu, hidrantsku mrežu, te su nam mogle na taj način izaći u susret. One sada, međutim, ne rade. Tijekom ljeta se nekako snalazimo kod naših voćara i povrtlara i napunimo vozilo vodom iz dubinskih bunara. Kada dođe zima, vidjet ćemo. Kod Doma kulture je uspostavljena hidrantska mreža i očekujemo da će biti puštena u uporabu. Inače ćemo ove zime ostati bez vode, ne daj Bože da zatreba«, izražava zabrinutost Petar Stantić.

On podsjeća da DVD *Tavankut* sudjeluje na svim manifestacijama koje organiziraju udruge na području sela.

»Sve smo kulturne manifestacije osiguravali, organiziramo dežurstva, prisutni smo i pratimo sva nogometna i sportska događanja, tako da je spektar našega rada i djelovanja veoma širok. Nažalost, u posljednjih nekoliko godina nemamo financijsku potporu od Grada, a plaćamo i zakup za objekt koji koristimo. Također puno energije trošimo na samu egzistenciju. Radimo samo na opstanku Društva, izostaje rad s mladima, izostaje rad s natjecateljskim ekipama, nedostaje nam i obuka ljudi kao i obnova njihove osobne opreme. Na koncu, kamion koji koristimo nije naš već pripada Vatrogasnom savezu i napravljen je 1971. godine. Često se kvari i zahtijeva stalno održavanje. Jedna ova kva zajednica ima potrebu za vatrogasnim društvom, jer ukoliko dođe do požara, možemo daleko brže izaći na kritično mjesto nego ekipa iz Subotice, koja prema prirodi organizacije zaprima hitne pozive. Razvedenost naselja i teritorija je otegotna okolnost«, pojašnjava Stantić.

Potpisana Povelja prijateljstva

Predsjednik Dobrovoljnog vatrogasnog društva *Tešanj 1905* **Emir Alilović** veli kako već duži niz godina postoji suradnja.

»Družimo se međusobno i pomažemo jedni drugima. Primjerice, jedni imaju iskustva u jednoj vrsti požara, drugi u drugoj, dijelimo svoja saznanja s terena. Dijelimo čak i materijalna sredstva tako da višak darujemo jedni drugima. Zaključili smo da bi se naši vidovi suradnje mogli i pojačati i podići na višu razinu. Otud i ova Povelja.«

U slučaju kakvih katastrofalnih požara ili poplava, bez obzira na prostornu udaljenost, društva su uvijek spremna pomoći jedna drugima, dodaje Alilović.

Zapovjednik Dobrovoljnog vatrogasnog društva *Beli Manastir* i dopredsjednik Vatrogasne zajednice Baranje **Josip Molnar** također ističe dugogodišnju međusobnu suradnju.

»Članstvo i zapovjednici triju naših društava su odlučili da potpišemo *Povelju prijateljstva*. Ona je trajna i obvezat će naše članove i dugi niz godina nakon što nas ne bude. To je povijest koju na ovaj način pišemo skupa, sva tri društva. Inače, suradnja, kao što su moje kolege već rekle, postoji od ranije. Sastajemo se i družimo, i tu smo da pomognemo jedni drugima.«

Na pitanje je li teško biti vatrogasac, Josip Molnar odgovara određeno.

»Nije teško biti vatrogasac, bar nije meni. Ja sam i profesionalni vatrogasac u Javnoj vatrogasnoj postrojbi grada Belog Manastira. Samo morate imati veliko srce, veliku dušu i plemenitost, empatiju spram svih ljudi kako biste im mogli pomoći. U Belom Manastiru postoji javna vatrogasna postrojba, ali djeluju i dva dobrovoljna vatrogasna društva na našem području koja s nama gase požare i pomažu u drugim nedaćama.«

Na proslavi 85. obljetnice tavankutskog vatrogasnog društva došle su kolege iz Belog Manastira, Borova i Rovinja u Hrvatskoj, Kačmara u Mađarskoj, Tešnja, Zenice, Jelaha, Konjica, Blagaja iz Bosne i Hercegovine, Zagorja ob Savi iz Slovenije i iz Srbije iz Bajmaka, Čantavira i Žednika, iz lokalnog saveza, Petrovaradina, Kupusine, Nakova, Stapara, Bačkog Brestovca, Monoštora, Doroslova i Gakova.

S. Jurić

Postavljeni satovi na tavankutskoj crkvi

Zahvaljujući dobroti i darežljivosti dr. **Lojzije Skenderovića** ostvaren je njegov i san mnogih Tavankučana. S tornja crkve Srca Isusova moguće je saznati koje je vrijeme i čuti koliko je sati. Darovatelj je rođen u Tavankutu prije 85 godina. Kao dječak, dok je čuvao stoku kraj obližnjeg salaša, često je pogledao prema crkvi nadajući se da će saznati koliko je sati. Na crkvi su bili predviđeni prostori za satove od samoga početka njezinog građenja. Prošlo je 110 godina od izgradnje župne crkve Srca Isusova u Donjem Tavankutu i konačno je ostvarena izvorna misao projektanta.

Od prijedloga i dogovora donatora s mjesnim župnikom **Franjom Ivankovićem** do realizacije prošlo je samo 40 dana. Završni radovi i postavljanje satova izvedeno je u srijedu 6. studenoga.

Satove i dodatne mehanizme izradio je vlasnik poduzeća **MJ Inženjering Jovica Milosavljević**, montiranje je izvršio alpinist **Zvonko Šarčević**, a bravarske radove, postavljanje plat-

forme i ljestava izradili su **Aleksandar Tumbas** – kovač, **Ivan Balažević Marinkić** i **Nikola Bačić**.

U crkvi u Tavankutu posljednje dvije godine obnovljeni su svi oltari i veći broj glavnih kipova. Zahvaljujući darovateljima od propadanja su sačuvane vrijedne umjetnine. U planu je da se ove zime obnove svi kipovi kako bi crkva bila pripravna za slavlje mlade mise koju će naredne godine slaviti župljanin – đakon **Tomislav Vojnić Mijatov**. On je istog dana, kada su na zvoniku crkve postavljeni satovi, primio diplomu na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Đakovu. Vojnić Mijatov je tijekom svog školovanja bio proglašen najboljim studentom Sveučilišta u Osijeku.

F. I.

Knjiga Ivana Tumbasa predstavljena u Somboru

SOMBOR – Nakon Subotice, knjiga *Nako sa salaša Ivana Tumbasa* predstavljena je i u Somboru, u Hrvatskom domu. Knjiga sadrži pedesetak mahom šaljivih pripovjedaka pisanih na ikavici bunjevačkih Hrvata. Tumbas piše o situacijama iz svakodnevnog života, uz komentare na zbivanja u našem društvenom i političkom životu. Uz autora, o knjizi je govorio

i sakupljač povijesne građe **Ljudevit Vujković Lamić**, a ulomke je čitala **Katarina Ivanković Radak**. Organizator i domaćin promocije bilo je HKUD *Vladimir Nazor*, čija je pjevačka skupina ovom prigodom nastupila.

Predstavljen zbornik *O Šokcima je rič*

VINKOVCI – Zajednica amaterskih kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije organizirala je 8. studenoga znanstvenu i kulturnu manifestaciju *Šokačka rič 17*. U okviru programa održano je i predstavljanje zbornika radova s Međunarodnoga okrugloga stola *O Šokcima je rič (2016. – 2018.)* u nakladi Udruge građana *Urbani Šokci* iz Sombora. Urednici zbornika su **Marija Šeremešić** i **Vladan Čutura**, a recenzentica **Anica Bilić**.

Z. V.

Manifest prijateljstva u Beogradu

BEOGRAD – ZHB *Tin Ujević* iz Beograda organizirala je 9. studenoga manifestaciju *Manifest prijateljstva* koja je održana u glavnom gradu Srbije, u svečanoj dvorani općine Novi Beograd. Manifestacija ima za cilj da putem kulture obnovi veze među narodima u regiji, u prvom redu između Hrvata i Srba.

Nastupili su: SKD *Prosvjeta* iz Splita, KUD *Bukovica* iz Kistanja, KUD *Makedonium* iz Beograda, Zavičajno udruženje *Banija* iz Beograda te HKD *Šid* iz Šida. Inače, ženski pjevački zbor SKD-a *Prosvjeta* iz Splita, koji je nastupio, već sedmi put dolazi u Beograd u okviru suradnje sa ZHB-om *Tin Ujević*. Predstavila su se i dva splitska književnika: **Saša Ljubičić** i **Siniša Vuković**, koji su svaki na svoj način, puni splitskog šarma, govorili o svojim knjigama. Svoj nastup imao je i doajen starogradske pjesme **Vlada Kanić**.

Predsjednik ZHB-a **Stipe Ercegović** je na početku priredbe ukazao na probleme s organizacijom manifestacije, kako glede prostora tako i financijskih sredstava. Također, izrazio je i nadu da će *Manifest prijateljstva* uspjeti ostvariti kontinuitet.

Divanim šokački u Monoštoru

MONOŠTOR – KUDH *Bodrog* organizira manifestaciju *Divanim šokački* koja će biti održana sutra (subota, 16. studenoga) u Velikoj dvorani Doma kulture u Monoštoru, s početkom u 19 sati.

Manifestacija je posvećena očuvanju tradicijskog govora Hrvata Šokaca. Sudjelovat će članovi hrvatskih udruga kulture iz Srbije i Hrvatske, a domaća udruga će se predstaviti stihovima, pjesmom i igrokazom na monoštorskoj ikavici.

Promocija *Leksikona* u Somboru

SOMBOR – Najnoviji, četrnaesti svezak *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* bit će predstavljen u Somboru, u četvrtak, 21. studenoga. Promocija će biti u Hrvatskom domu, a početak je u 19.30 sati. O *Leksikonu* će govoriti njegov glavni urednik dr. sc. **Slaven Bačić**.

Z. V.

Dani hrvatske kulture u Somboru

SOMBOR – Udruga *Urbani Šokci* organizira manifestaciju *Dani hrvatske kulture*, koja će biti održana u idući petak, 22. studenoga, u Somboru. Prvi dio programa bit će održan na Dječjem odjelu Gradske knjižnice *Karlo Bijelicki*. U 17 sati je otvorenje izložbe tkanih pregača *Na stativa otkana pregača ubirana*, a u 17.30 slijedi predstavljanje zbornika radova *O Šokcima je rič*. Drugi dio manifestacije bit će priređen od 19 sati u Velikoj dvorani Gradske kuće, kada publiku očekuje glazbeno-zabavni program *Kad zapivam svatovski bečarac*.

Promocija knjiga pjesama fra Mladena Rozića

SUBOTICA – Promocija sedam knjiga pjesama fra **Mladena Rozića** iz Hercegovine bit će održana u nedjelju, 24. studenoga, u blagovaonici Franjevačkog samostana u Subotici, s početkom u 18.30 sati.

Knjige će predstaviti profesorica književnosti **Nevena Mlinko**, a moderatorica je **Bernadica Ivanković**.

Pretpremijerno predstavljena nova knjiga Ruže Silađev *Sonta u sjećanjima šokačkim*

Pripovijetke pune topline

Pretpremijerno predstavljanje najnovije knjige **Ruže Silađev** *Sonta u sjećanjima šokačkim* upriličeno je u nedjelju, 10. studenoga, u župnom domu župe sv. Lovre u Sonti. Riječ je o trećoj knjizi pripovjedaka ove sonćanske spisateljice, pisanoj dijelom na hrvatskom standardu, dijelom na sonćanskom idiomu, odnosno na šokačkoj ikavici, podskupini slavonskog dijalekta hrvatskog jezika. Ljubitelji pisane riječi do posljednjeg mjesta su ispunili malu dvoranu župe i uživali u dvosatnom predstavljanju pripovjedaka Silađeve, protkanom

Zaljubljenici u zavičaj

Organizator promocije, sonćanski župnik vlč. **Josip Kujundžić**, dokazani je ljubitelj knjige. Ne prvi put, u prostorijama župnoga doma ugostio je autore knjiga, a osobito je ponosan na one koji i danas žive u Sonti.

»Danas sam ponosan što sam vam svima domaćin. Ovakve manifestacije sam oduvijek podržavao i uvijek ću podržavati. Ponosan sam na našu Ružu i ne samo na nju nego i na ostale

svirkom i pjesmom mlade župne orguljašice, pjevačice i kantautorice, također Sonćanke, **Klaudije Lukić**.

Poslijepodne puno emocija

Bez puno suhoparne priče, autorica je već od prvih riječi uspostavila prisan odnos s nazočnima, pa se povremeno njezino čitanje priča pretvaralo u dijalog s publikom. Svečanom ozračju pridonijela je i interpretacija duhovnih pjesama, a pojedine priče pratili su i slajdovi sa starim fotografijama, koje su im, u stvari i bile osnova.

»Presretna sam što je pretpremijerno predstavljanje moje nove knjige, ili točnije rečeno književno poslijepodne, organizirano u prostorijama naše župe, jer sam, otkad znam za sebe, iskreni vjernik. Jako mi je drago i što je predstavljanje organizirano u ovako malom prostoru, jer sam od početka osjetila pozitivne vibracije između mene i publike. Vidjela sam poneku suzu, kasnije i pokoji osmijeh, a tijekom čitanja pojedinih pripovjedaka uspostavljen je i dijalog, s dosta laganog humora. Nadam se da će biti još predstavljanja, kako s ove, tako i s druge strane Dunava. Dosadašnja prodaja je najbolja naznaka da je ova knjiga pun pogodak«, prokomentirala je promociju Ruža Silađev.

moje župljane koji svojim pisanjem čuvaju bogatu tradiciju našega sela. Zahvaljujući njima, naša bogata baština, kako materijalna, tako i nematerijalna i naša starinska ikavica, ostat će sačuvane za budućnost«, rekao je, među ostalim vlč. Josip Kujundžić, pozdravljajući nazočne.

Knjigu *Sonta u sjećanjima šokačkim* za tisak je priredila prof. dr. sc. **Sanja Vulić** sa Sveučilišta u Zagrebu, a recenzirala doc. dr. sc. **Gordana Laco** sa Sveučilišta u Splitu.

»Istinski zaljubljenici u svoj zavičaj u njem zaista i žive, brinu se za stare članove svoje obitelji i čuvaju materijalna i duhovna dobra koja su baštinili od svojih roditelja. Na taj način uvjerljivo svjedoče da istinski vole svoje. Jedna od takovih vrijednih čuvarica baštine šokačkih Hrvata u Bačkoj nedvojbeno je Ruža Silađev. U svojoj Sonti dijeli život s drugima, nastoji oplemeniti sadašnjost, ali istodobno očuvati od zaborava dio prošlosti. Dojmljivo je s koliko se ljubavi brine za svoju staru tetu, za svoj vrt, s koliko ljubavi čuva i obnavlja stare predmete, uživa u društvu svojih vršnjakinja. Ne samo što prikuplja stare fotografije nego putem njih pisanom riječju oživljava sjećanja na ljude i događaje, a novija događanja nastoji i sama ovjekovječiti fotografijom i riječju. O svemu tome doznajemo i iz ove njezine najnovije, treće knjige, koja je, kao i prve dvije, opet ponajprije usredotočena na Sontu«, bilježi dr. sc. Sanja Vulić.

I. Andrašić

Predstavljanje HKC-a *Bunjevačko kolo* u HMI-ju i u emisiji *Dobro jutro, Hrvatska*

S ponosom u matici

Centar je dobio priznanje Hrvatske matice iseljenika za doprinos očuvanju i promicanju kulturne baštine Hrvata Bunjevaca * Gostovanje u emisiji *Dobro jutro, Hrvatska* * Smotra folklora u Dugom Selu

Proteklog vikenda Hrvatski kulturni centar *Bunjevačko kolo* predstavio se na nekoliko destinacija u Hrvatskoj.

Prvo u nizu bilo je predstavljanje u Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu, gdje je o povijesti i radu Centra govorio predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* **Lazar Cvijin**, te su održane radionice vezane za bunjevačku tradicijsku baštinu.

Ovom prigodom Centar je dobio priznanje Hrvatske matice iseljenika (HMI) za doprinos očuvanju i promicanju kulturne baštine Hrvata Bunjevaca, koje je Cvijinu uručila voditeljica Odjela za kulturu mr. sc. **Snježana Jurišić**.

Radionice u HMI-ju

Bunjevačka nošnja gdje god da se pojavi privlači osobitu pozornost i divljenje, te je tako bilo i 8. studenoga kada su mladi obučeni u različite stilove odijevanja predstavili svoju nošnju okupljenim ljubiteljima tradicije. Reviju nošnje, te radionicu oblačenja bunjevačke nošnje i ženskih ogjavlja predvodile su **Jelena Lipozenčić** i **Dajana Šimić**, koje su prikazale cijeli postupak oblačenja i skrenule pozornost na greške koje se najčešće događaju prilikom oblačenja, ali i kod odabira nošnje. Također, osobit dojam je na okupljene ostavilo povezivanje marame na »dva kraja« i svilene kapice, koje zahtijeva posebno znanje i vještinu, čega je danas sve manje.

Treću radionicu, koja se bavila bunjevačkim igrama vodio je član UO HKC-a *Bunjevačko kolo* i nekadašnji voditelj folklora **Denis Lipozenčić**, koji je okupljenima pokazao osnovne korake za šest bunjevačkih igara. Kako bi najbolje shvatili korake, zainteresirani su i zaigrali s folklorašima Centra i tako uvidjeli kako su za bunjevačke igre, osobito za muške korake, potrebni znanje i vještina, ali i određena doza opuštenosti.

Sve ono što je prikazano samo je mali dio tradicijske baštine, koja će sigurno i u budućnosti imati svoju publiku u Zagrebu.

Dvosatno predstavljanje i radionice direktno su prenošene i putem stranice HMI-ja na facebooku, te su tako bile omogućene širem auditoriju.

HMI u sklopu svojeg programa organizira i projekte za jačanje a-Mreže i predstavljanje hrvatskih nacionalnih manjina u 12 europskih država. Po riječima voditelja projekta Denisa Lipozenčića, još jedan bitan povod susreta je zlatni jubilej koji u siječnju naredne godine očekuje Centar.

»U dogovoru s HMI predstavljanje smo ostavili pred sam kraj godine, kako bismo bili što bliže jubileju. Ujedno smo željeli prikazati ono što je naše: nošnju i ples. Prikazati drugima kako se pravilno oblači bunjevačka nošnja i kako se igraju pojedine bunjevačke igre«, kaže Lipozenčić.

»Cilj ovoga projekta je i osnažiti vezu s domovinom i s drugim istorodnim hrvatskim udrugama i društvima, te razvijati svijest o nacionalnom identitetu te poticati i jačati hrvatski kulturni krug. Osobito me veseli vidjeti da se sve više mladih uključuje i svojim angažmanom njeguje hrvatsku riječ, pjesmu, ples... Njihov doprinos očuvanju hrvatskog identiteta je uistinu nemjerljiv«, kaže Snježana Jurišić.

Značaj radionica

Ovome predstavljanju i radionicama nazočili su i predstavnici kulturno-umjetničkih društava iz Zagreba i okolice. O značaju radionica i njihovoj važnosti rekli su:

»Radionice su bile izuzetno kvalitetne. U našem društvu imamo bunjevačku nošnju i igramo bunjevačke igre, a s obzirom na to da sam garderoberka ove radionice, oblačenja i oglašja su mi od izuzetnog značaja. Vjerujem da ću ovo, novostečeno znanje moći prenijeti i u našu garderobu«, kaže **Dubravka Mrzljak**, iz HKUD-a *Prigorec* iz Markuševaca.

Slično mišljenje dijeli i bivša plesačica SKUD-a *Ivan Goran Kovačića* iz Zagreba, sada veteranka, **Ljerkica Jazbec**:

»Suze su mi potekle kad sam vidjela bunjevačku nošnju u reviji koja je prikazana. I mi posjedujemo lionsku svilu u Zagrebu i nekada je to bila moja nošnja. Moram priznati da u moje vrijeme kada sam igrala u *Kovačiću* nismo znali za turnir, sada sam sretna da sam to naučila. Još uvijek plešem, trenutno u KUD-u *Vedar osmeh*, gdje plešu žene od 65 godina pa sve do 84. Sada smo vidjeli gdje što ide i neću dozvoliti da ikada više nastupamo, a da smo nepravilno obučene. Još više sam sretna jer sam mogla s mladima otplesati bunjevačke igre, koje sam davno plesala.

Hvala vam što ste bili ovdje, a moja želja je otići u Suboticu i vidjeti vašu *Dužijancu*.»

Dobro jutro, Hrvatska

Dobro jutro, cijeloj Hrvatskoj, kao i onima koji mogu gledati ovaj program izvan domovine poželjeli su i članovi folklornog ansambla i uprave HKC-a *Bunjevačko kolo* u subotu, 9. studenoga, kada su gostovali u ovoj poznatoj emisiji. Iako je gostovanje u emisiji trajalo oko 25 minuta, tome direktnom prijenosu Hrvatske radio-televizije prethodile su tonske probe, oblačenje nošnje i postavka stola u samome studiju. Na ovaj popis se može dodati i ono što se u javnosti ne vidi, a to je zajedništvo i ponos, te želja pokazati da Hrvati u Vojvodini žive i s ponosom čuvaju svoju kulturnu baštinu.

Osim predstavljanja Centra, folklora i najljepših bunjevačkih originalnih nošnji koje se nalaze u fundusu HKC-a *Bunjevačko kolo*, gledateljstvu je predstavljen i dio hrane ovoga područja, među kojima su se našli *risarski ručak*, *lakumići*, *salčići*, *pogača*...

Smotra folklora

Smotra folklora, 20. po redu, održana je u sklopu proslave dana grada Dugog Sela u subotu, 9. studenoga, a na njoj je sudjelovao i folklorni odjel HKC-a *Bunjevačko kolo*. Naime, Dugo Selo je po riječima predsjednika KUD-a *Preporod* **Maria Mlinareka** ove godine obilježilo 810 godina od prve povelje u kojoj se spominje ovaj grad. S obzirom na to da je sv. Martin zaštitnik grada Dugog Sela, onda se i sva događanja vežu uz ovaj datum (11. studenoga). Tako je *Martinje 2019.* započelo prošlog vikenda tamburaškom smotrom na kojoj je sudjelovalo 450 tamburaša, a završilo je tradicijskim obredom »krštenje vina« kojim mošt prelazi u vino, a kojemu je prethodila spomenuta smotra.

U sklopu *Martinje*, cijeloga tjedna redale su se brojne manifestacije, otvorene su izložbe i kolonije, među kojima je i postavka čuvene *Lepoglavske čipke*, te koncert **Miroslava Škore**, kao i druge brojne zabave.

Smotra narodnog stvaralaštva na kojoj su se u najboljem svjetlu predstavili članovi HKC-a *Bunjevačko kolo* održana je u organizaciji KUD-a *Preporod*, koji je ujedno bio domaćin Subotičanima. Osim HKC-a *Bunjevačko kolo*, na Smotri su sudjelovali i ZFA Dr. *Ivan Ivančanin* iz Zagreba, HKUD *Prigorec* iz Markuševaca, HKUD *Klek* iz Ogulina, HKUD *Petar Žrisnki* iz Vrbovca, te kao domaćini KUD *Preporod* iz Dugog Sela.

Ž. V.

Monografija *Rimokatoličko stanovništvo Šida* autora Radovana Sremca

Temelj za buduća istraživanja

U razdoblju koje obuhvaća knjiga, od 1770. do 1930. godine, upisano je nešto više od 1.600 rođenih, odnosno krštenih osoba, 1.400 preminulih i oko 600 sklopljenih brakova u Šidu

Nakon publiciranja monografija o pravoslavnom, židovskom, grkokatoličkom i evangeličkom stanovništvu Šida, autor **Radovan Sremac** iz Šida nedavno je objavio monografiju *Rimokatoličko stanovništvo Šida*, koja je tiskana na srpskom i njemačkom jeziku. Ova monografija predstavlja zavr-

Kako ističe Sremac, iako broj rimokatolika u gradu nikad nije bio velik u odnosu na druge vjeroispovijesti, oni su na području Šida prisutni od osnutka grada i aktivno su sudjelovali u svim povijesnim dešavanjima. Posebno značajan segment jest doseljavanje njemačkih obrtnika u grad 1763. godine kada se u popisu oporezovanih obrtnika i trgovaca spominje izvjesni **Petar Morgy**, čime je faktički i započela povijest rimokatolika u Šidu. Ovi obrtnici su, prema Sremčevim riječima, u mnogočemu pridonijeli razvoju ekonomije grada i okruženja. U osnovi, ovo je monografija o prvih 160 godina postojanja rimokatoličke zajednice u gradu.

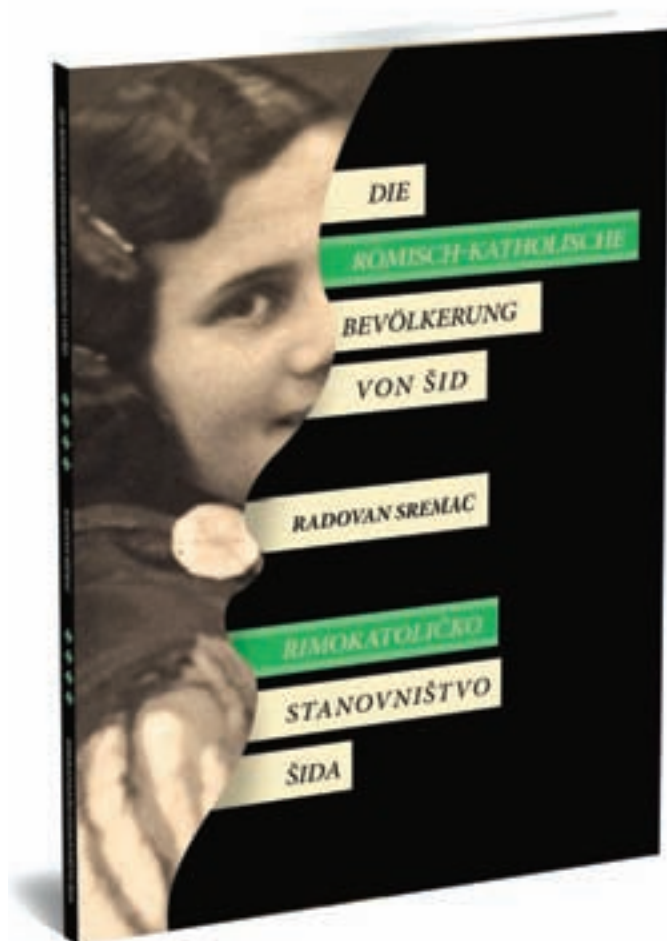
Matične knjige

Rimokatolici iz Šida su do 1856. godine pripadali župi Sot, a od te godine pripojeni su župi svetog Ivana Nepomuka u Gibarcu. Matične knjige za obje župe su vođene na latinskom jeziku sve do revolucije 1848. godine, kada se prelazi na narodni (hrvatski) jezik. Do 1856. godine matice su vođene u vidu slobodnog zapisa na praznim papirima, a te godine po naređenju biskupa, prema riječima autora, svećenici su počeli iscrivati tablice za unos podataka. U matice krštenih i rođenih za župe Šid, Sot i Gibarac od 1770. do 1930. godine upisano je 1.792 djece rimokatoličke vjeroispovijesti.

»Tom broju treba dodati i pojedinačne upise rođenja iz matica rođenih (krštenih), grkokatoličke parohije Svetog Preobraženja gospodnjeg u Šidu. Objavom ove monografije Šid je možda i jedini grad koji ima praktično publicirano cjelokupno stanovništvo iz 18., 19. i 20. vijeka. Prema popisima, rimokatolici se u Šidu spominju 1763. godine. To je vrijeme masovnog naseljavanja njemačkih obrtnika i prosperiteta obrtništva u ovim krajevima. Prvi rimokatolik je upisan u maticu sotske župe, 1770. godine. Tijekom 1776. godine u Šidu se ne spominju rimokatolici, da bi samo dvije godine kasnije bilo šest rimokatolika, jedan bračni par i tri osobe spremne za ispovijed i pričest. Od tada pa sve do danas kontinuirano gotovo da nema godine kada netko nije bio rođen, odnosno kršten«, ističe Sremac.

Kako kaže, bilo je teško odrediti nacionalnost rimokatolika, jer se u matici ne navodi nacionalnost, nego samo vjeroispovijest.

»Nacionalnost se može nagađati samo po prezimenu što je kod nas komplicirano, jer ne možemo biti sigurni kako se tko u to vrijeme izjašnjavao. Gledajući kronološki, na ovom području najprije su se doseljavali Nijemci, zatim Hrvati, Mađari, Talijani, Česi te Poljaci. Za mene je bilo najveće iznenađenje kada sam naišao na podatak o doseljavanju kolonije Talijana koncem 19. vijeka. Kasnije se Talijani doseljavaju u Šid u vrijeme osnutka

šetak projekta o vjerskom životu stanovništva Šida od njegovog nastanka do prvih desetljeća 20. vijeka. Knjiga sadrži genealoške podatke za preko 4.000 rimokatolika iz Šida. Kronološki, knjiga obuhvaća razdoblje od sedmog desetljeća 18. vijeka do 1930. godine, odnosno od spomena prvih rimokatolika u maticama (1770. godine) do završetka izgradnje crkve Presvetog Srca Isusova i osnutka rimokatoličke župe u Šidu.

Mesne industrije Srem, jer su oni bili vlasnici. Također, iznenađujuć podatak je i da su se prvi katolici sahranjivali u Sotu i pored toga što su Vašica, Gibarac i Berkasovo bliži Šidu. Tako je bilo sve do 1830. godine, kada se katolici počinju sahranjivati u okviru grkokatoličkog groblja u Šidu», kaže Sremac.

Potruga za podacima

U popisu iz 1775. godine zabilježeno je sedam rimokatoličkih domova i svi su bili inkvilinski (podstanari bez imovine): **Adam Mali** trgovac, **Juro Jelencsics**, **Andreas Lesk(us)** obuçar, **Valenti Geszner** krojač, **Anton Lichtl** kujundžija i **Juro Mestrovich** bravar-kovač (izrađivač pila). Od prepisanih podataka iz matica, monografija prikazuje i poneki povijesni predmet iz rimokatoličke zajednice. Autor napominje kako nije bilo lako doći do podataka o temi kojom se bavio.

»Jedini tekst o izgradnji rimokatoličke crkve u Šidu objavio je prof. **Dragan Damjanović** sa zagrebačkog Sveučilišta. Taj tekst se tek malo doticao same zajednice, ali u kontekstu izgradnje crkve. Iz 18. i 19. vijeka ne postoje ni dvije publicirane rečenice o rimokatolicima, što mi je otežalo da pronađem podatke o njima. Uspio sam naći izvještaj kanonske vizitacije, a izučavao sam i druge spise, kako bih došao do određenih podataka. Nitko ne smije ostati anoniman u povijesti. U do sada objavljenim mono-

grafijama nalazi se blizu 50.000 imena. Na neki način vraćam u život sve naše Šidane, jer smatram da je čovjek osnova svega. Drago mi je što postoji veliki interes zajednice za knjigu. Ljudi jedva čekaju da vide kako je sve počelo, koje su se stvari desile kroz povijest i koji su bili problemi s kojima su se naši Šidani u tom razdoblju suočavali«.

Suradnja s arhivom u Zagrebu

U razdoblju koje obuhvaća knjiga, od 1770. do 1930. godine, upisano je nešto više od 1.600 rođenih, odnosno krštenih osoba, 1.400 preminulih i oko 600 sklopljenih brakova u Šidu. Tijekom svog istraživanja o rimokatoličkom stanovništvu u Šidu, Sremac je najviše bio usmjeren na Državni arhiv u Zagrebu s kojim je, kako kaže, ostvario dobru suradnju. On se također nada kako će ovo djelo kao prva ikad publicirana monografija o rimokatoličkoj zajednici u Šidu biti dobar temelj za buduća istraživanja i čvrst spomenik toj zajednici koja je sudjelovala i sudjeluje u izgradnji svoga grada.

Pokrovitelji monografije su Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, *Šidprojekt* d.o.o. i trgovinsko-pekarstva radnja Centar iz Šida.

S. Darabašić

Književni natječaj Za lipu rič 2019.

U povodu manifestacije *Šokačko veče 2019.*, KPZH Šokadija iz Sonte objavljuje književni natječaj *Za lipu rič 2019.* Na natječaj se mogu prijaviti autori s objavljenim i neobjavljenim pjesmama, uz jedini uvjet da su pisane neknjiževnim dijalektom hrvatskog jezika, šokačkom ikavicom. Natječaj je otvoren do utorka, 19. studenoga, tekuće godine.

Pjesme u pisanoj formi dostaviti na adresu: KPZH Šokadija, Vuka Karadžića 22, Sonta, s naznakom *Za natječaj* ili na email: ossonta@gmail.com. Autori na natječaj mogu prijaviti po jednu pjesmu. Ukoliko se šalju poštom, pjesme moraju biti tipkane na formatu A4. Pjesme prispjele na natječaj ne vraćaju se autorima. Autor prvoplasirane pjesme bit će nagrađen novčanim iznosom u vrijednosti od 50 eura i umjetničkom slikom, a za drugoplasiranu i trećeplasiranu pjesmu autori će biti nagrađeni umjetničkim slikama. Najbolja pjesma bit će pročitana na *Šokačkoj večeri* u subotu, 23. studenoga, u Sonti.

NIU Hrvatska riječ: Poziv za slanje rukopisa!

Nakladničko vijeće Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ* iz Subotice poziva književne autore i autorice iz Republike Srbije koji stvaraju na standardnom hrvatskom jeziku ili na dijalektalnim govorima Hrvata da pošalju svoje neobjavljene rukopise radi njihove objave u idućoj, 2020. godini. Rukopise je potrebno poslati u elektroničkom obliku na e-mail: naklada@hrvatskarijec.rs.

O uvrstanju rukopisa u nakladnički plan za 2020. godinu odlučivat će peteročlano Nakladničko vijeće *NIU Hrvatska riječ*.

Subotička promocija romana *Divlje guske*

Poznata hrvatska književnica podrijetlom iz Vojvodine (Plavne) **Julijana Adamović** dolazi u Suboticu na poziv ZKVH-a te će u petak, 22. studenoga, u čitaonici subotičke Gradske knjižnice s početkom u 19 sati biti predstavljena njezina knjiga *Divlje guske* koja je 2018. objavljena u Zagrebu (*Hena.com*), a 2019. i u Beogradu (*Laguna*).

U pitanju je roman koji je naišao na pozitivan prijem kod kritike u Hrvatskoj ali i u Srbiji. **Miljenko Jergović** ga je proglasio »ne očekivanim remek-djelom iz mračnih panonskih ravnic«, dok **Denis Derk** piše kako je riječ o

»proznom remek-djelu i to u svakom smislu« i »svakako jednom od najmotivnijih romana hrvatske književnosti«.

Nedjelja siromašnih 2019.

TVOJA NEVJERA prouzrokuje toliku bijedu

Papina poslanica za Dan siromaštva; u Srbiji i dan Caritasa 17. studenoga

Predrage katoličke zajednice u Srbiji,
draga braćo i sestre!

Naš dragi Sveti otac papa Franjo svojim imenom, svojim riječima a napose svojim djelima i odlukama neprestano ukazuje na tu najveću ranu modernog života: na našu ravnodušnost i nevjeru koje prouzrokuju strašnu bijedu, siromaštvo i stanje odbačenosti. Kako Papa kaže: »...odbaćeni, bijedni i siromašni prava su barutana našega vremena«.

1. Poslanica nevidljive empatije

Pročitati čitavu poslanicu pape Franje za dan siromašnih 2019. prava je poslastica, ali i vrlo gorka pilula. Deset ozbiljnih točaka dubokih promišljanja od nas svakako zahtijeva sabranost, ljubav i veliku spremnost za promjenu nas samih i čitavog društva u kojem živimo. A upravo to je najzahtjevniji izazov.

2. Velike konstatacije, ali jedna jedina nezaobilazna stvarnost...

Nikakvo zatvaranje vrata ili postavljanje zidina ne može nas riješiti eksplozivne lavine modernog siromaštva. Može, doduše, no samo privremeno; možda za koju godinu, najviše za desetljeće. Eksplozivna lavina tolike bijede plod je naše neodgovornosti i nepravde. Ta naša neodgovornost i naša nepravda sigurno dospijevaju pred sud; prije ili kasnije. Već na Zemlji, a kamoli u Vječnosti!

Ali ta »eksplozivna lavina« može imati dvostruki učinak: bilo destruktivan, ili pak ozdravljajući i spasonosan. Svatko od nas bira samu kvalitetu posljedica, no to isto nužno bira i unutar zajednice koju mora svjesno i odgovorno prihvatiti.

Siromaštvo – budući da je na strani siromaha sâm Bog – može

me voditi do obraćenja, do velikodušne ljubavi, do neke stvaralačke djelatnosti, do mudrosti povezivanja najboljih umova... Tako za mene i zajednicu kojoj pripadam siromaštvo postaje spasonosno.

Siromaštvo pak – koje ne želim vidjeti, kojem okrećem leđa, prema kojem gajim prezir i živim posve ravnodušno – pretvara se u snažnu i rušilačku eksploziju.

3. Samo Ljubav vidi

U naše vrijeme volimo naglašavati kako smo iskreni i bježimo od svake »formalnosti« i »službenosti«. Ali istina je da se ne usuđujemo izreći prave istine. Pogotovo ne čitave istine. Danas je moderno biti »a-gnostik« i opisivati život u duhu »kolaža« – svega pomalo, ali ničeg obvezujućeg ili principijalnog.

Osnovna je istina da danas postoji tako veliko siromaštvo na svim područjima samo zato što je veliko naše duhovno i moralno siromaštvo. Bez Boga (Theos) ne može se pravilno gledati (horao) na život i stvari. Bez vjere nema nijedne prave teorije; pa ne može, dakle, biti ni pravog postupanja. Staro iskustvo kaže: *Dobra teorija je pola prakse.*

Nedostatak naše vjere vodi svestranom siromaštvu. Kad više ne gledamo Božjim očima, gledamo samo svojim sebičnim i požudnim očima. Dan siromaštva i dan siromašnih je veliki vapaj da bismo na sve gledali očima Boga koji je Ljubav. Ljubav je sve stvorila i samo Ljubav može sve obnavljati i činiti novim.

Sotona je, nažalost, i mnoge kršćane, pa čak i svećenike i biskupe, tako oslijepio da u Caritasu vide samo nepotrebno »socijalno djelo« koje prlja »čiste« ruke, srce i oči...

Bože, obrati nas i bit ćemo obraćeni!

† Stanislav Hočevar, beogradski nadbiskup

**SVEČANA PROSLAVA
JUBILEJA ZVONIKA**

NEDJELJA, 17. 11. 2019., SUBOTICA

Poštovani čitatelji, suradnici i dobročinitelji!

Srdačno vas pozivamo na svečanost u povodu 25. obljetnice od pokretanja lista „Zvonik“ i izlaska 300. broja.

Srebrni jubilej izlaženja i izlazak 300. broja proslavit ćemo uz zahvalu Bogu, svetom misom u crkvi sv. Roka s početkom u 17 sati.

Svečana akademija održat će se potom u Velikoj vijećnici Gradske kuće u 19 sati.

Hvala vam što ste nas čitanjem poticali i podržavali, a vjerujemo da će Zvonik i nadalje nastaviti zvoniti i pronositi Radosnu vijest!

Dobrodoliti!

Molitva u duhu Taizea

Molitva u duhu Taizea na preporuku brata **Richarda** bit će organizirana u subotu, 16. studenoga, u franjevačkoj crkvi sv. Mihovila u Subotici u terminu od 18.30 do 19.30 sati, a predvodi je fra **Zdenko Gruber**.

Klanjanje u katedrali

Cjelodnevno klanjanje u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terizije Avilske bit će 21. studenoga. Nakon svete mise u 7 sati bit će izloženo Presveto Otajstvo sve do 17.40 sati, kada će biti polaganje Presvetog Otajstva i u 18 sati sveta misa.

Kruh i pecivo za siromahe

U franjevačkoj crkvi sv. Mihočila u Subotici svake nedjelje poslije svete mise u 9 sati se dijeli kruh i pecivo, koji su dar pekare *Moja pekarica*.

U susret blagdanima

16. studenoga – Margareta Škotska
19. studenoga – Elizabeta Ugarska
22. studenoga – Cecilija
24. studenoga – Krist Kralj
25. studenoga – Katarina Aleksandrijska
30. studenoga – Andrija apostol
Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

U Bogu je jedina sigurnost

Čovjek se u svim područjima života brine oko sigurnosti. Želi imati siguran posao, siguran stan, sigurnu plaću, iako zna da prave sigurnosti nema, jer je mnogo toga izvan njegovog utjecaja. Mnogi su se u to uvjerali kada su doživjeli da su propale stvari koje su držali potpuno sigurnima. Tako i Isus u Lukinom evanđelju upozorava ljude na lažnu sigurnost koju želimo postići u ovome svijetu (usp. Lk 21, 5-19).

Isus upozorava

Isus je u narodu bio poznat kao blagi navjesticatelj Božjega kraljevstva. Njegova blagost i samilost prema ljudskoj nevolji ostavljali su snažan dojam na ljude, koji su ga zbog toga slijedili, koji su se tiskali kako bi čuli njegovu riječ i vidjeli njegova djela. No, odjednom taj blagi navjesticatelj naviješta neugodne istine o propasti svijeta. I onda, kao i sada, ljudi su znali da će kraj svijeta jednom doći. To ih je plašilo, te nisu voljeli o tome slušati ni govoriti. Ipak, Isus, potaknut divljenjima okupljenog naroda u jeruzalemskome Hramu, mora upozoriti na prolaznost i nesigurnost svega što u svijetu smatraju sigurnim i postojećim. Židovski Hram zaista je bio impresivna građevina i veličinom i ljepotom, a posebnu mu je važnost davalo i to što su uz njega vezivali Božju prisutnost. Iako im je Bog po prorocima poručio da se njegova prisutnost ne može vezati uz građevinu, već isključivo uz vjernost naroda, oni su ga i dalje vezivali uz Hram. Tim snažnije su u njihovim ušima odjeknule Isusove riječi: »Doći će dani u kojima se od ovoga što motrite neće ostaviti ni kamen na kamenu nerazvaljen« (Lk 21,6). Tako on oživljava proročka upozorenja o vjernosti Bogu i njegovom zakonu.

Međutim, Isus na riječi o propasti Hrama nadovezuje one o propasti svijeta. Slušatelje ovih teških riječi zanimaju vrijeme i znakovi koji trebaju prethoditi posljednjim danima, ali Isus umjesto odgovora na ta pitanja ukazuje na nešto mnogo važnije, tj. upozorava ih na to što oni trebaju činiti: »Pazite, ne dajte se zavesti. Mnogi će doista doći u moje ime i govoriti: 'Ja sam' i 'Vrijeme se približilo!' Ne idite za njima« (Lk 21,8). U prvim kršćanskim vremenima, dok su još nastajala evanđelja, bilo je mnogo ovakvih lažnih proroka. Zato evan-

đelist spominje ove Isusove riječi, ali one su aktualne i danas. I naše je vrijeme puno lažnih navjesticatelja spasenja, koji nude instant rješenja za različite čovjekove probleme, nude lažne i kratkotrajne sigurnosti, koje čovjeka zavode, te polazi za njima. Ali, sigurnost i spas može se pronaći samo u Bogu.

Isus upozorava svoje učenike na progone i patnje koje će ih zadesiti, na ratove i razne pošasti koji će snaći zemlju, ali ne da bi ih uplašio nego da bi im dao do znanja koliko je ovaj svijet nesiguran, te čovjek nikada ne zna kada će se i u kakvoj opasnosti i mucu naći. Jedini koji ih od svega može zaštititi i sačuvati je Bog: »Ali ni vlas vam s glave neće propasti. Svojom ćete se postojanošću spasiti« (Lk 21,19). Bog može zaštititi, ali čovjek mora učiniti nešto da bi bio zaštićen, treba vjerovati i u Boga se pouzdavati.

Postojanošću ćemo se spasiti

Mi živimo u posljednjim vremenima, ne znamo kada će Krist doći ponovno na zemlju. Znakove o kojima on govori već smo vidjeli i gledamo. A također ne znamo ni kada će se svaki od nas pojedinačno susresti s Bogom lice u lice, kada će Bog odlučiti da nas pozove. Teško je i pomalo plaši o tome razmišljati, ali znamo da na ovome svijetu ništa neće vječno potrajati, ni mi, kao ni svijet sam. Susret s Bogom je neminovan. A kada se to dogodi, bit će jedino važno kakvi smo vjernici bili, jesmo li bili postojani ili smo se dali pokolebati različitim protivštinama. Isus je upozorio: »Svi će vas zamrziti zbog imena mogega« (Lk 21,17). To se i dogodilo vrlo brzo nakon njegova uskrsnuća, kada su započeli progoni. I danas su kršćani proganjani, ali na drugačiji, moderan način. Kršćanski stavovi i način života smatraju se zaostalom i neprikladnim za moderno doba. Kršćanskom učenju predbacuje se kršenje ljudskih prava. Optužuju nas da smo homofobi, konzervativni, zatvoreni za tekovine moderne kulture. Nije lako u takvom ozračju ostati postojan, ali naša postojanost u vjernosti evanđelju čini nas svjetlom ovoga svijeta i pruža jedinu pravu sigurnost, a to je Božja zaštita.

Ana Hodak

Leona Matković, učenica

Na putu do znanstvenice – u nošnji

Petnaestogodišnja **Leona Matković** učenica je drugog razreda, općeg smjera Gimnazije *Svetozar Marković* u Subotici. Živi u petočlanoj obitelji koju čine mama **Mirjana**, tata **Zlatko**, starija sestra **Kristina** i mlađi brat **Andrija**. Igra folklor u Hrvatskom kulturno-umjetničkom društvu *Kolo*. Upravo tamo ima najviše društva, te se rado oblači u nošnju i ide na probe i turneje. Do srednje škole pohađala je Glazbenu školu u Subotici i svirala je klavir. Iako se nije pronašla u svijetu glazbe, s klavirom je osvojila puno nagrada na raznim natjecanjima.

Leona ima veliku želju otići na razmjenu učenika i usavršiti svoje znanje engleskog jezika, jer želi studirati u inozemstvu. Bez obzira na to što ima još više od dvije godine do upisa na fakultet, voljela bi studirati zoologiju i nakon toga biti znanstvenica. Također, želi proputovati svijet, naučiti još poneki jezik, vidjeti tradiciju ostalih naroda i upoznati se s njihovim svakodnevnim životom. Jednog dana voljela bi imati vlastitu obitelj.

Voli gledati filmove i serije, ali voli i čitati knjige. Iako se ne može odlučiti koji joj je omiljeni film i serija, uvijek rado gleda komedije. Knjige voli čitati sve, od tinejdžerskih romana do misterija i kriminalistike. Najviše sluša stranu glazbu, ali voli i domaću.

U slobodno vrijeme voli se družiti s prijateljima i biti s obitelji. Voli ići u kino i kazalište, ali ponekad joj godi ostati sama doma te maštati, planirati i razmišljati o svojoj budućnosti.

L. V.

In memoriam: dr. Andrija Kopilović (1941. – 2019.)

Nakon teške bolesti, u nedjelju, 10. studenoga, u 78. godini života, u Subotici je umro svećenik i kulturni djelatnik zajednice vojvođanskih Hrvata mons. dr. **Andrija Kopilović**. Osim što je bio župnik župe Marija Majka Crkve u Subotici, do prijevremenoga umirovljenja 2011. godine obnašao je više dužnosti unutar Crkve: bio je pročelnik Katehetskog vijeća, prorektor Teološko-katehetskog instituta u Subotici, rektor svetišta Majke Božje na Bunariću, glavni i odgovorni urednik Radio Marije Srbije.

Bio je veoma aktivan i u kulturnom i političkom životu hrvatske zajednice u Srbiji. Među ostalim, bio je predsjednik Katoličkoga instituta za kulturu, povijest i duhovnost *Ivan Antunović* (koje je kasnije preimenovano u Katoličko društvo), član uprave HKC-a *Bunjevačko kolo* i Hrvatskog akademskog društva iz Subotice, te potpredsjednik Organizacijskog odbora manifestacije *Dužijanca* (pridonio je objedinjavanju *Dužijance* kao jedinstvene narodno-crkvene svetkovine). U prvom sazivu Hrvatskog nacionalnog vijeća bio je vijećnik, dok je u drugom obnašao dužnost dopredsjednika za Suboticu. Bio je predsjedatelj Foruma hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini.

Obnašao je i ugledne dužnosti u javnom životu države: savjetnik u Ministarstvu vjera Srbije i Crne Gore, član Nacionalnog prosvjetnog savjeta Srbije te Programskog odbora Radiotelevizije Srbije.

Dobitnik je dvaju najviših priznanja Grada Subotice. Priznanje *Pro urbe* dobio je 2000., a zvanje *Počasni građanin* 2006. godine.

Rođen je u Bajmaku 1941. godine. Klasičnu gimnaziju završio je na Međubiskupijskom sjemeništu na Šalati u Zagrebu, a studij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1960. – 1966.). Za svećenika je zaređen 8. prosinca 1966. godine u subotičkoj katedrali sv. Terezije. Poslije svećeničkog ređenja nastavlja poslijediplomski studij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Godine 1968. imenovan je upraviteljem župe u Zmajevu, a 1969. upraviteljem župe sv. Aleksandra u Subotici. Župnikom te župe, koja je kasnije preimenovana u župu Marije Majke Crkve, bio je više od 40 godina i isto toliko i rektor marijanskog svetišta *Bunarić*. Iste godine imenovan je i katedralnim ceremonijarom i profesorom Klasične vjerske gimnazije *Paulinum* u Subotici, gdje dva desetljeća predaje vjeronauk i povijest umjetnosti. U isto vrijeme je postao ceremonijar katedrale i katehet mladih u sedam centara u Subotici.

Studij nije mogao odmah nastaviti, ali se stalno bavio znanstvenim radom spremajući mnoga predavanja, simpozije i znanstvene i stručne skupove, a 1989. je inicijator za osnivanje Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost *Ivan Antunović* u Subotici, a kada subotički biskup osniva 1993. Teološko-katehetski institut, imenuje ga prorektorom za hrvatski odjel i profesorom dogmatike, liturgike i crkvene umjetnosti. Bio je član Katehetskog vijeća i Hrvatske biskupske konferencije, kao i izvanredni predavač na Katehetskom institutu u Dubrovniku, Sveučilišta u Zagrebu.

Doktorirao je 2004. godine na Papinskoj teološkoj akademiji u Krakovu s tezom »Kristova Crkva u službi naroda Hrvata – Kardinal Kuharić svjedok Crkve XX. stoljeća«.

Od 2005. godine bio je član mirovne međuvjerske delegacije u Bruxellesu, Hannoveru, Berlinu i Meinzu. Bio je poznat i kao ekumenski otvoren suradnik s drugim crkvama i vjerskim zajednicama. Sudjelovao je na međunarodnim skupovima, konferencijama i simpozijima. Često je pozivan za predavača na tribine i simpozije, kako u inozemstvu tako i u domovini. Bezmalobli tri desetljeća je organizirao i animirao poznatu ekumensku Molitvenu osminu za jedinstvo kršćana u Subotici. Radio je na osnutku Teološkog fakulteta u Subotici i izgradnji Bogoslovije *Augustinianum* u Subotici.

Objavio je nekoliko knjiga i priredio više djela drugim autorima. Od ponovnog pokretanja tjednika *Hrvatska riječ*, 2003. godine, pisao je kolumnu *Okom svećenika*. Ti su njegovi tekstovi sabrani u trima knjigama *Okom svećenika (I., II. i III.)* objavljenim u nakladi NIU *Hrvatska riječ*. Jedan je od trojice autora monografije *Dužijanca* koja je objavljena 2006., također u nakladi NIU *Hrvatska riječ*. Koautor je knjige *Razgovori s Antom Sekulićem* iz 2008., a iste godine mu je objavljena knjiga *Vjernici pitaju*, obje su objavljene u izdanju Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost *Ivan Antunović*. Autor je i dvaju udžbenika za katolički vjeronauk u Srbiji.

Bio je i dugogodišnji član uredništva i rubrikant katoličkog lista *Zvonik* i kalendara-godišnjaka *Subotička Danica* u kojima je objavio mnoštvo članaka različitog sadržaja. Urednik Radio Marije Srbije bio je od 2009. do 2011. godine.

Pokopan je jučer (četvrtak, 14. studenoga) u obiteljsku grobnicu na subotičkom Bajskom groblju.

H. R.

RECEPT NA TACNI

JUHA OD ŠPAROGE

Jeste li nekad imali osjećaj da ste dosadni sa svojim upornim pričama o jednoj temi, a ta spoznaja vas nije remetila nego ste i dalje uporno razgovarali o toj istoj temi? Volim dešavanja u kuhinji, pogotovo kad sam ja glavni kuhar, kad eksperimentiram ili kad kuham dobra stara provjerena jela i recepture, ali u posljednje vrijeme desila se nova ljubav, zaljubljuvanje i u kuhinji je kemija na sve strane. Kemija između mene i sastojaka. Koliko je ta ljubav velika svjedoči i knjižnica koju je kuhinja dobila i njezini prvi stanari, knjige o hrani koja mijenja život. Ne mogu se prestati oduševljavati novim saznanjima i kao male signale ću vam savjetovati da jabuku i avokado ne ispuštate iz tanjura ni jednog dana. Mnogo su važni.

Dok ne priprelim neke nove recepture s avokadom i jabukama, na današnju tacnu stavljam juhu od šparoga.

Potrebno: 5 šalica sjeckane šparoge / glavica luka / 2 češnjaka / pola žličice začina za piletinu / malo soli / žlica maslinovog ulja / pola šalice badema / papar.

Sitno sjeckanu šparogu, krupnije sjeckan crni luk i češnjak staviti u posudu i preliti ih s dvije šalice vode i poklopiti. Kada voda proključa, ostaviti još 7 minuta na vatri kako bi šparoga omekšala, pa skloniti šerpu s vatre, procijediti vodu, a šparogu i luk ubaciti u blender i usitniti. Smjesi dodati i ostale sastojke, pa dodatno izmiksati. Kada masa postane glatka juha je gotova.

Niti jednostavnija, niti ukusnija, niti brža juha. Bilo bi lijepo pružiti šansu ovakvom pravcu kuhanja, jer ako vas ne osvoji na prvi okus, sigurno će vas osvojiti na prvi sjaj u licu. Dobar tek!

Gorana Koporan

U Mirgešu održan XII. Festival mlade rakije

Kraljica svih pića okupila tri tisuće podanika

Mirgeš je protekle subote bilo mjesto okupljanja ljubitelja rakije, kako lokalnih tako i stranaca. Na imanju obitelji **Kopilović** održan je XII. Festival mlade rakije Memorijal *Blaško Kopilović*, na kojem se okupilo preko 40 izlagača i 123 natjecatelja iz svih krajeva Srbije. Pobjedu je odnijela kragujevačka šljivovica, koja je očito najviše godila posjetiteljima i žiriju.

Rakija liječi, grije i povezuje ljude

Ove je godine, kako ističu organizatori, oboreno nekoliko rekorda od kojih je najznačajniji europski rekord u broju pristiglih uzoraka rakije od kajsije, kojih je bilo čak 94. Osim kajsije,

Slobodan Senić i Saša Kopilović

oko tri tisuće posjetitelja imalo je priliku kušati i najbolje rakije od kruške, šljive, jabuke, a bilo je i komovice, lozovače, dunje, višnje, duda i brojnih drugih vrsta.

Festival je 12. puta organizirala Udruga proizvođača i ljubitelja rakije *Subotička peščara*, u znak sjećanja na poznatog i uglednog poljoprivrednog proizvođača **Blaška Kopilovića**. Prema riječima organizatora ovog susreta **Saše Kopilovića**, manifestacija kontinuirano raste glede broja izlagača, ali i posjetitelja kojih je u subotu bilo oko tri tisuće, među kojima i značajan broj iz Hrvatske.

Sjever Bačke poznat je po dobrim voćnjacima i vinogradima, te je tako manifestacija, kako je naveo, postala značajan događaj za ovdašnje proizvođače rakije, a također i za širenje turističke ponude.

»Smisao Festivala jest podići svijest ljudi o konzumiranju kvalitetne domaće rakije i kupovini kvalitetnog voća koje potječe s ovih prostora. Dobrom organizacijom smo uspjeli privući natjecatelje iz cijele Srbije, ali iz godine u godinu i sve veći broj po-

sjetitelja, što je i s turističkog gledišta značajno za našu regiju.«

Najviše izlagača bilo je s područja Grada Subotice, među kojima je bila i obitelj **Marine i Ivana Piukovića**. Do njihova štanda teško se moglo doći od posjetitelja koji su željeli kušati kakvu su domaću rakiju ovoga puta pripremili. Oni su u subotu osvojili zlatnu medalju za viljamovku, brončanu za dunju i srebrne za kajsiju i šljivu. Marina Piuković kaže da svoje dugogodišnje iskustvo u proizvodnji rakije rado predstavljaju u ovakvim prigodama.

»Deseti puta sudjelujemo na Festivalu, a ovoga puta imamo rakiju od kajsije, dunje i kruške. Kajsije i dunje su iz našeg voćnjaka i ove godine smo imali dobar urod, a kruške za rakiju kupujemo. Na ovakvim manifestacijama ostvarimo određene kontakte, što pridonosi boljoj prodaji rakije, ali budući da se radi o dobroj kvaliteti, mogu reći da ona sama sebe prodaje.«

Za pravi užitak u ispijanju rakije preporuča se degustiranje u umjerenim količinama, u ugodnoj atmosferi i najbolje u dobrom društvu. Ova slika mogla se vidjeti u Mirgešu, gdje su raspoloženi posjetitelji uživali u druženju i dobroj kapljici, čiji su najbolji proizvođači nagrađeni medaljama i diplomama. Prvo i drugo mjesto pripalo je šljivovici, proizvođača **Slobodana Senića** iz Rače kod Kragujevca, dok je treće mjesto osvojila jabukovača destilerije *Stanišić*.

Stručni žiri, na čelu s ekspertom za rakije, prof. dr. **Nino-slavom Nikićevićem** također je od pristigla 354 uzorka proglasio dvanaest najboljih vrsta rakije.

Budući da je rakija idealna za zagrijavanje tijekom predstojećih hladnih zimskih dana, ali i za nazdravljanje onim posebnim trenucima, nazdravite povremeno čašicom rakije i neka svaka bude posebna.

Marija Matković

Veseli stari svat

Prije 35 godina vjenčali su se **Nikola Poljaković** i **Marija Milo-danović**. Kako je u to vrijeme i bio običaj Hrvata Bunjevaca, svadbeno veselje pravilo se odvojeno – snašina rodbina bila je u restoranu u Subotici, a mladoženjina na *ledini* kod roditelja u Đurđinu. Ono što ovu svadbu ipak čini malo drugačijom od drugih je 400 uzvanika s muške strane, dvije skupine tamburaša koji su svirali u isto vrijeme, tri presvlačenja mladoženje i nigdje veseliji stari svat!

Praćenje kući

Starosvatica **Bara Dulić**, supruga preminuloga **Paje**, sjeća se vrlo dobro scene koju prikazuje ova fotografija. Kaže da je snimljena u nedjelju poslijepodne kada su već svi bili umorni, jer su u svadbi duže od 24 sata te svladani od alkohola. »Šta rade, svi su popili i prave nike komedije! Uzeli su karu i sili u nji, al i nije vuko konj, već Solo.« Stari svat Pajo sjedi u kolima, ima šešir na glavi i čašu u ruci. Supruga priča da je Pajo bio najveseliji u svadbi od svih gostiju, i ne samo u toj već u svim drugima gdje su išli. Imao je on, prisjeća se Bara, puno ideja kako se veseliti i praviti, kako kaže, »komendije« po svadbama, naročito pred kraj, u nedjelju. Znao se popeti na krov

Bara Dulić kaže da su oni bili potrebni kako bi muziku čuo svaki gost, ali i zbog praćenja – da svi dođu na red da odu kući uz pjesme koje poruče.

Sjeća se starosvatica da se za sve goste kuhalo ondje, u dvorištu domaćina: »Kuhalo se na tri šporelja i dvi katlanke. Glavni kuvar je bio **Zvonko** i imo je dva-tri pomoćnika, a ovi što su dvorili, i nji je bilo zdravo puno.«

Kako nam sugovornica pojašnjava, oni koji dvore u svadbi rade posao konobara i sve drugo što treba kako bi olakšali taj dan domaćinu. Za dvorbu su pozivani susjedi i bliski ljudi obitelji koji nisu bili gosti u svadbi, a plaćalo se u naturi. Žene su dobivale haljinu, odnosno dva ili tri metra materijala za šivenje, a muškarci ručnike i krpe za posuđe. Također, pakiralo bi im se meso i torta koji su služeni za večeru.

Ukratko!

Zahvaćeni globalizacijom, danas su svi svatovi više-manje slični – praktičnost i jednostavnost je ono čemu se teži, a ako se sačuvalo neki od običaja to je najčešće onaj koji ne remeti previše sam tijekom svadbe. No, 1984., kada je ova fotografija snimljena, dan vjenčanja

je, kako doznajemo, bio sve samo ne pojednostavljen! Kada smo sugovornicu zamolili da nam ukratko kaže kako je izgledao taj dan, ona nas je ozbiljno i zabrinuto upitala: »A kako da ti ukratko ispričavam?«

Nakon nekoliko minuta shvatili smo odakle takva reakcija.

»U osam-polak devet ujutru u subotu smo bili tamo. Morali smo doći prije drugi da bi dočekivali goste s domaćinima. To prije podne đuvegija je išo u varoš na slikanje sa snašom, a kad se vratio dobar dio gostivi je već stigo. Svi smo se veselili i onda smo užnali, al brez đuvegije – on je išo kod snaše u grad na užnu. Posli tog smo svi mi išli kod snaše u oblazače. Ima koji su se onda prisvlačili, a ima koji nisu. Tad je muška strana morala kupovati snašu. Kad se to obavilo, išli smo kući na salaš di smo se malo veselili

i već se spremali na vinčanje u Subotici koje je bilo oko četiri sata poslijepodne. Kad smo posli vinčanja došli u šatru, sikla se torta, svekrova je darivala snaju a stigli su i tortari. Među njima su bile enge i drugi bliži snašini gosti koji su ostali kod nas i na večeri. Kasnije su došli pođani, ostatak gostivi sa ženske strane koji su bili kod nas i za vrime okrećanja. Nakon tog pođani i tortari su išli u salu di je bilo njevo veselje i di su i čekali mladini roditelji, a s muške strane se nastavljalo veselje. To je trajalo sve do sutradan pridveče«, prisjeća se Bara Dulić.

J. D. B.

kuće i rušiti dimnjak – ne u doslovnom smislu već je bilo važno srušiti barem red opeke, penjao se na kamuru slame sa svircima i ondje veselio, pilao grane... »Izgustiro je svašta«, zaključuje Bara.

Ovakvi veseli gosti posebno su bili nezgodni za mladence, kaže Bara, jer su se znali pratiti sa svircima po nekoliko sati. Imali su snage pjevati i piti u nedjelju, jer su u međuvremenu malo odspavali, a domaćinima to nije bilo dozvoljeno – bilo je sramota. Ono što još nije bilo poželjno, kako kaže, je da se snaša veseli, već je morala »biti kao kip«.

Za spomenutih 400 zvanica podignuto je dvije šatre, te je tako bilo angažirano i dva tamburaška sastava.

Održana XVIII. Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku

... jer talent te obvezuje na to...

Svatko dobije nešto,
neki talent na dar.
Al' baš svatko od nas ovdje
ima po jedan bar.

Recitirati nije lako,
stat' pred publiku tek tako.
Al' kad dobiješ baš taj dar,
moraš se potruditi malo bar.

Čitaonici godinama hvala,
i mentorima tvojim svim,
a Hrvatsko nacionalno vijeće
uz vas uvijek, srcem je svim!

Ovim je stihovima predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** otvorila XVIII. Pokrajinsku smotru recitatora na hrvatskom jeziku, a napisala ih je osobno za ovu prigodu.

Smotra u organizaciji Hrvatske čitaonice održana je u petak, 8. studenoga, u čitaonici Gradske knjižnice Subotica. Sudjelovalo je osamdesetak recitatora iz Monoštora, Sonta, Berega, Plavne, Sota, Srijemske Mitrovice, Tavankuta, Đurđina, Male Bosne, Žednika i Subotice. Podijeljeni u tri dobne skupine kazivali su poeziju na standardnom hrvatskom jeziku, bunjevačkoj ili šokačkoj ikavici. Svatko je za svoj nastup dobio prekrasnu knjigu na hrvatskom jeziku, a tročlano prosudbeno povjerenstvo u sastavu: glumac Narodnog kazališta u Subotici **Srđan Sekulić**, profesorica srpskog jezika i književnosti **Nevena Mlinko** i pjesnikinja **Željka Zelić-Nedeljković** donijelo je odluku tko je za nijansu bio bolji. Pobjednici Smotre su osvojili pohvalnicu i jednodnevni izlet u Osijek koji će biti organiziran koncem ovog ili početkom narednog mjeseca, a ovom ekskurzijom obradovali su još nekolicinu recitatora kao poticaj za daljnji rad u području recitiranja.

Pobjednici XVIII. Pokrajinske smotre recitatora na hrvatskom jeziku su:

Mlađi uzrast (učenici od 1. do 4. razreda osnovne škole):

1. **Marko Brdar**, OŠ 22. oktobar, Monoštor
2. **Barbara Dulić**, OŠ Vladimir Nazor, Đurđin
3. **Vuk Mirilović**, OŠ Ivo Lola Ribar, Plavna
4. **Leonora Ralbovski**, OŠ Srijemski front, Sot
5. **Ines Vojnić**, OŠ Matko Vuković, Subotica
6. **Matea Zarecki**, OŠ Srijemski front, Sot

Srednji uzrast (učenici od 5. do 8. razreda osnovne škole):

1. **Davor Balog**, OŠ Ivan Goran Kovačić, Sonta
2. **Ana Marija Horvacki**, OŠ Ivan Milutinović, Mala Bosna
3. **Marija Magdalena Huska**, Hrvatska čitaonica, Subotica
4. **Luka Ješić**, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata
5. **Larisa Limani**, OŠ Ivan Goran Kovačić, Sonta

6. **Dalibor Matin**, OŠ Ivan Goran Kovačić, Sonta
7. **Minea Matković**, OŠ Matko Vuković, Subotica
8. **Barbara Piuković**, OŠ Matko Vuković, Subotica
9. **Marijan Rukavina**, Hrvatska čitaonica, Subotica

Stariji uzrast (srednjoškolci):

1. **Josipa Horvacki**, Srednja medicinska škola, Subotica
2. **Katarina Ivanković Radaković**, Hrvatska čitaonica, Subotica
3. **Lucija Ivanković Radaković**, Hrvatska čitaonica, Subotica
4. **Sara Vuković**, Gimnazija Svetožar Marković, Subotica

Kao poticaj za daljnji rad odlukom žirija na izlet u Osijek će putovati i:

Mlađi uzrast:

1. **Ana Kusturin**, OŠ 22. oktobar, Monoštor
2. **Petra Pirša**, OŠ Matko Vuković, Subotica
3. **Dalibor Radičev**, OŠ Moša Pijade, Bereg
4. **Sara Ružić**, OŠ Ivo Lola Ribar, Plavna
5. **Magdalena Suknović**, OŠ Ivan Milutinović, Subotica
6. **Jakov Vukov**, OŠ Matko Vuković, Subotica
7. **Lucija Vuković**, HKPD Matija Gubec, Tavankut

Srednji uzrast:

1. **Tanja Bauer**, OŠ Jovan Popović, Srijemska Mitrovica
2. **Anastasija Božić**, OŠ Ivan Goran Kovačić, Sonta
3. **Melisa Gadžur**, OŠ Matija Gubec, Tavankut
4. **Boris Vujković**, OŠ Pionir, Žednik

Stariji uzrast:

1. **Marijana Gadžur**, Gimnazija Svetožar Marković, Subotica
2. **Oliver Nagel**, Gimnazija Svetožar Marković, Subotica
3. **Saša Pejcin**, Politehnička škola, Subotica
4. **Ana Skenderović**, Gimnazija Svetožar Marković, Subotica
5. **Rahela Šteković**, Srednja medicinska škola, Subotica

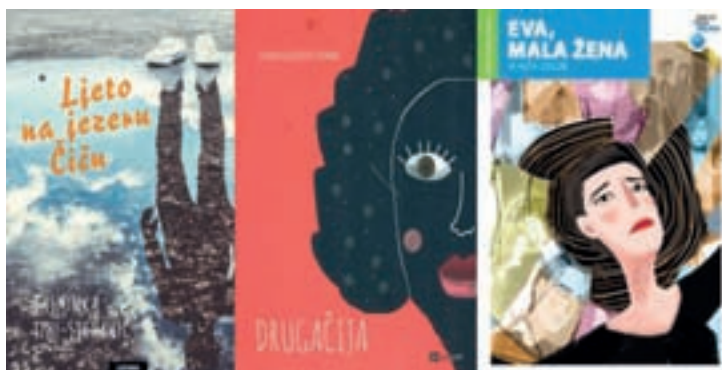
B. I.

Završen je čitateljski kviz *Ritam odrastanja*

Lucija i Lana osvojile put u Zagreb

Lucija Horvacki, 7. r. iz OŠ *Matko Vuković* iz Subotice i **Lana Vojnić Hajduk**, 7. r. iz OŠ *Ivan Milutinović*, također iz Subotice, dobitnice su nagradnog trodnevnog izleta u Zagreb u okviru Nacionalnog kviza za poticanje čitanja Knjižnica grada Zagreba naslovljenog *Ritam odrastanja*, priopćeno je u Gradskoj knjižnici Subotica. One su trenutno u Zagrebu, gdje su jučer prisustvovalе završnoj priredbi i javnom izvlačenju nagrada. Detaljniju reportažu o njihovom boravku u glavnom gradu Hrvatske te gdje su sve bile i što su tamo radile očekujte u narednom broju.

Gradska knjižnica Subotica je dodijelila i utješne nagrade, knjige koje su uručene sljedećim učenicima, sudionicima ovog kviza:

1. **Melisa Gadžur**, OŠ *Matija Gubec*, Tavankut
2. **Violeta Fišli**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica
3. **Martina Vuković**, OŠ *Matija Gubec*, Tavankut
4. **Marijan Tikvicki**, OŠ *Ivan Milutinović*, Mala Bosna
5. **Mirela Poljaković**, OŠ *Ivan Milutinović*, Mala Bosna
6. **Franjo Rudinski**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica
7. **Ivona Stantić**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica
8. **Anita Sudarević**, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica
9. **Goran Dekanj**, OŠ *Ivan Milutinović*, Mala Bosna
10. **Valentina Ostrogonac**, OŠ *Matija Gubec*, Tavankut
11. **Petar Pečerić**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica
12. **Andrijana Cocek**, OŠ *Matija Gubec*, Tavankut
13. **Ana Vukov**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica
14. **Ana Rukavina**, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica
15. **Norbert Lako**, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica
16. **Ivan Vuković**, OŠ *Matija Gubec*, Tavankut

Svima iskrene čestitke!

B. I.

ZOVEM SE: David Šarčević
IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković* u Subotici, 7. razred
IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: idem na folklor u HKC *Bunjevačko kolo*
VOLIM: majstorisanje, programiranje, editiranje videa
NE VOLIM: spremanje doma
U SLOBODNO VRIJEME: čitam, gledam video, pravim nešto – majstorišem
NAJ PREDMET: tehničko (ako je nastavnik dobar)
KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: inženjer automatike, programer

KOD GLAVNE POŠTE
Too Toth optika
Subotica
551-045
25 YEARS
Srebrna akcija!

<p>Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od 30 m², III. kat bez grijanja blizu centra za sličan uz morsku obalu Istre. Tel: 065/689-35-47.</p>	<p>U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 544-92-20; 064 280-84-32.</p>	<p>Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br. 135/04 i 36/09) objavljuje:</p>
<p>Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupaone, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaona) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.</p>	<p>Prodaje se kuća na kat s dva trosobna stana, 210 m², plac 650 m², Subotica, Mali Radanovac, s kompletnom infrastrukturom, plinom, dva strujna brojala legalizirana. Informacije na tel.: 024-546-061.</p>	<p>OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJEU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ</p>
<p>Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.</p>	<p>Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.</p>	<p>Investitor »DAKOTA STAR« d.o.o., 26. Nova br. 27, Donji Tavankut, podnio je zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Postrojenje za privremeno skladištenje i tretman (reparaciju) neopasnog drvenog otpada (paleta)« zavedenog pod brojem IV-08/I-501-274/2019, a koji se planira na katastarskim parcelama 5894/2 i 5894/5 KO Tavan-kut, Subotica, na adresi 26. Nova br. 27 (46.044355°, 19.497968°).</p>
<p>Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.</p>	<p>Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K.O. Golubinci. Dragan 063-509-902.</p>	<p>Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129).</p>
<p>Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupaone, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.</p>	<p>Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.</p>	<p>Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.</p>
<p>Prodaje se kamionska prikolica registrirana za traktor s atestom 14 t, »Regent« trobrazdni plug, obrtač i sijačica »Olt Gama 18« s lulama 2,25. Tel.: 024/532-570.</p>	<p>Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.</p>	
<p>Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel.: 064 247-09-49.</p>	<p>Izdajem apartman u Šantićevoj ulici u Subotici. Tel.: 063/865-55-96.</p>	
<p>Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.</p>	<p>Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, papuče, marama i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.</p>	
<p>Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.</p>	<p>Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.</p>	
	<p>Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.</p>	

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 19. 11. 2019.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od **649** din

TIPPNET
SUBOTICA KARAOĐEV PUT 2 TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

U Rumi održan 4. Međunarodni festival tamburaških orkestara

Grand prix za Subotički tamburaški orkestar

nomuzikolog s Akademije muzičke umjetnosti u Beogradu prof. Zdravko Ranisavljević.

»Vjetar u leđa«

Festival tamburaških orkestara u Rumi ima dugu tradiciju. Prvi Festival amaterskih društava Vojvodine održan je davne 1963. godine. Od tada pa do danas na festivalima u Rumi redovito sudjeluje i VTO HKPD-a *Matija Gubec* iz ovog grada.

»Ovo je jedini festival koji okuplja velike tamburaške orkestre, kojih danas nažalost ima sve manje. Velika

Ruma je u nedjelju, 10. studenoga, bila domaćin 4. Međunarodnog festivala tamburaških orkestara. Festival je održan u Kulturnom centru *Brana Crnčević*, a u okviru festivala sudjelovalo je šest tamburaških orkestara iz Srbije i Hrvatske, od kojih je pet u službenoj konkurenciji – dva iz Rume: Gradski tamburaški orkestar *Branko Radičević* i Veliki tamburaški orkestar HKPD-a *Matija Gubec*, te Tamburaški orkestar Općine Semeljci iz Hrvatske, orkestar Tamburaške škole *Batorek* iz Osijeka i Subotički tamburaški orkestar. U revijalnom dijelu festivala rumskoj publici se na početku programa predstavio dječji Subotički tamburaški orkestar.

Prema ocjenama stručnog žirija, Subotički tamburaški orkestar je i ove godine imao najbolji rezultat. Od mogućih 100, Subotičani su osvojili 98 bodova što im je donijelo i *Grand prix* koji se dodjeljuje najbolje plasiranom orkestru.

Festival koji ima perspektivu

Zlatne plakete su dobili: TO Tamburaške škole *Batorek* iz Osijeka s osvojenih 97 bodova, zatim GTO *Branko Radičević* iz Rume s osvojena 94 boda i TO Općine Semeljci s osvojena 92 boda. Brončana plaketa uručena je VTO-u HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume. O kvaliteti tamburaša odlučivao je stručni žiri kojega su činili profesori **Slobodan Atanacković**, **Dragan Krsmanović**, **Tihomir Ranogajec** i **Zdravko Ranisavljević**.

»Festival u Rumi pokazuje gdje je tambura kao instrument, ali otvara i mnoga pitanja, a prije svega, gdje su putevi tambure u budućnosti? To je ono što ovaj festival postavlja kao pitanje na način da reprezentira sjajne, vrhunske tamburaške orkestre iz Srbije i Hrvatske. Smatram da festival kao takav ima perspektivu vratiti se u slavne dane i okupiti još veći broj tamburaških orkestara u budućnosti«, kaže et-

je razlika između malih sastava i velikih tamburaških orkestara. U velikim orkestrima se svira druga vrsta muzike, pravi aranžmani, seriozna muzika poznatih muzičkih svjetskih djela. Na ovakvim skupovima dolazi do upoznavanja kako tamburaša, tako i voditelja orkestara te svih drugih ljudi koji se bave tamburaškom muzikom. Zahvaljujući ovom festivalu upoznao sam veliki broj ljudi koji se bave tamburaškom muzikom i s kojima je naše Društvo ostvarilo suradnju«, ističe umjetnički voditelj VTO-a HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume **Josip Jurca**.

Skup najboljih

Nakon 2011. godine, kada su se prvi puta predstavili rumskoj publici, na festivalu je sudjelovala i Tamburaška škola *Batorek* iz Osijeka, koja postoji 26 godina. Njihov tamburaški orkestar čine učenici srednjih škola i studenti, a do sada su gostovali u nekoliko država svijeta.

»Ruma ima sjajne tamburaške orkestre s dugogodišnjom tradicijom. Na festivalu su se okupili najbolji tamburaški orkestri iz Srbije i Hrvatske, što mu daje epitet prestižnog festivala i važno je da se on održava svake godine. Tambura u Vojvodini ima dužu tradiciju, a što se tiče službenog dijela, mislim da je Hrvatska malo iznad nje. Tambura je instrument koji se može sjajno interpretirati i u klasične partiture kroz transkripcije. Mi je nastojimo podići na jednu visoku razinu«, navodi osnivač i voditelj ove tamburaške škole iz Osijeka **Franjo Batorek**.

Pokrovitelji festivala tamburaških orkestara su Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama i Općina Ruma.

S.D.

Međupćinska liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

NK *Partizan* iz Kupusine istupio iz lige

Odlukom upravnih struktura kluba, donijetom na sjednici održanoj 7. studenog, NK *Partizan* iz Kupusine istupio je iz daljeg natjecanja u Međupćinskoj nogometnoj ligi Sombor – Apatin – Kula – Odžaci. Izravni povod za ovakvu odluku Upravnog odbora kluba s tradicijom dugom 86 godina bile su nemile scene viđene prethodnog dana na zaostaloj utakmici protiv NK *Stanišić 1920* igranoj u Kupusini. Nakon sjednice UO, klub se sportskoj javnosti obratio priopćenjem: »Zbog sumnje u neregularnosti natjecanja i umiješanosti (ne)sportskih radnika u ishode prvenstvenih utakmica, te diskriminacije našega kluba na nacionalnoj osnovi, pošto je Kupusina mađarsko selo, iako je dvije trećine igrača srpske nacionalnosti, donijeli smo odluku o

istupanju iz daljeg natjecanja. Obrazloženje: Već dulje vrijeme kolaju priče da je prvenstvo završeno i da se zna koja ekipa mora biti šampion. Kako smo klub koji do sada nikada nije pristajao na bilo kakvo namještanje utakmica zarad nečijih interesa, u posljednje vrijeme smo, u više navrata, bili oštećeni od strane sudaca. Sve je kulminiralo na prvenstvenoj utakmici odigranoj u srijedu, 6. studenog, u Kupusini protiv NK *Stanišić 1920*. Utakmica je trebala biti odigrana u subotu, 2. studenog, međutim, Stanišićani su od našeg kluba zatražili da je odgodimo za dan kasnije, na što mi, kao domaćini, nismo pristali. Gostujuća ekipa je potom, vadeći se na krajnje sumnjivu bolest igrača, uspjela odgoditi utakmicu za srijedu, 6. studenoga. Već tada smo na-

slučivali što može stajati iza svega i kakav je interes, pa smo dugo razmišljali hoćemo li uopće i nastupiti na toj utakmici. Na inzistiranje našega trenera ipak smo odlučili nastupiti. Nakon 43 minuta sramnog, skandaloznog i pristrasnog suđenja u korist gostujuće ekipe, došlo je, nažalost, do nesportskog i nemilog događaja. Svjesni činjenice da su se naši igrači i trener, u žaru borbe, iako revoltirani arbitražom, nesportski ponijeli, odlučili smo napustiti natjecanje, kako bismo preduprijedili slične događaje u budućnosti. Ne želimo biti ni predstavljeni sportskoj javnosti kao siledžije, jer to sigurno nismo. Napominjemo da nismo nadahnuti nikakvim političkim vjetrovima, kako nas netko ne bi pokušavao blatiti u tom smislu. Isto tako, ovaj potez smo

povukli zbog brige da naši članovi i igrači ne bi bili izloženi bilo kakvom fizičkom ili psihičkom maltretiranju. Po nama, jedino ispravno rješenje je povlačenje iz sporta, ukoliko ovo i jest sport. Ovim putem obraćamo se i donatorima i simpatizerima kluba, kojima poručujemo da će donirana sredstva biti dana u humanitarne svrhe, a lopte i ostali rekviziti bit će podijeljeni obrazovnim ustanovama, s nadom da današnja djeca neće biti izložena ovakvim pritiscima. Hvala svima na suradnji! Sportski pozdrav, NK Partizan, Kupusina.

P. S. Mi smo samo htjeli igrati nogomet.»

Ivan Andrašić

Komentari

Rajko Tomić, predsjednik NK *Aleksa Šantić*: »Jako mi je žao što su naši sportski prijatelji iz Kupusine poduzeli ovaj korak. Želio bih da preispitaju odluku o istupanju iz lige, jer ta gesta neće riješiti njihove probleme, a niti probleme nas koji nastavljam natjecanje. Razumnije bi bilo inicirati sastanak svih klubova, donijeti zajedničku ocjenu o kvaliteti suđenja i regularnosti natjecanja i predložiti odgovarajuća rješenja. Mislim da na to imamo puno pravo, jer se iz skromnih proračunskih sredstava namijenjenih klubovima financiraju i suci, delegati i kontrolori suđenja. Tako su oni debelo plaćeni za ono što rade prilično loše i tendenciozno, a mi, volonteri i nogometaši, to dopuštamo i trpimo. Nažalost, danas je tikva pukla u Kupusini, u jednom oduvijek uzornom sportskom kolektivu, tko zna gdje će sutra. Za sada toliko, otišao bih predaleko kad bih govorio o suđenju, financiranju klubova, o moćnim pojedincima, koji odlučuju o svemu.«

Anđelko Pavičar, bivši nogometaš i nogometni sudac iz *Aleksa Šantića*: »Žalosno, da čovjek ne povjeruje što se sve dešava u našem nogometu. NK Partizan je oduvijek bio fer i poštena

ekipa. Puno puta sam igrao protiv njih, a i sudio sam im nekoliko utakmica. Nikada nisu stvarali bilo kakve probleme. Šteta za klub, a ovaj potez mogao bi imati i dugoročne posljedice za selo. Iskreno se nadam da će čelnici kluba odustati od najavljene namjere i nastaviti ligaško natjecanje.«

Damir Serenčes, bivši nogometaš: »Tužno! Sramota za sport, za nogometni savez, za sve koji su pridonijeli ovako drastičnoj odluci jednog korektnog i poštenog kluba. Više puta sam, s različitim klubovima, gostovao u Kupusini i nikada nije bilo nikakvih neugodnosti. Naprotiv, svaki put je odnos među igračima bio fer i korektan, a publika je svaki dobar potez itekako znala nagraditi aplauzom. Iskreno, žao mi je što su tako nesportski primorani na potez kojim će sačuvati svoje dostojanstvo.«

Vladimir Kljajić, nogometaš i sportski djelatnik, Kolut: »Svi koji se natječu trebali bi slijediti primjer Kupusinaca. Iz nogometa bi trebalo jedanput zauvijek odstraniti ljude koji nikada u životu nisu šutnuli loptu, a danas beskrupulozno demonstriraju svoju moć, bilo političku, bilo financijsku. Tako kreiraju sudbinu svih nogometnih klubova i ponižavaju vrijedne i poštene sportske radnike. Na ovom potezu Kupusinaca ne bi se smjelo stati, jer ukoliko ne odreagiraju svi klubovi, ništa ne bismo dobili.«

POGLED S TRIBINA

Dva derbija

Petnaesto prvenstveno kolo 1. HNL donijelo je protekloga vikenda dva derbija hrvatskog klupskog nogometa. U Splitu su megdan podijelili *Hajduk* i *Osijek*, dok su Riječani na svom zamjenskom stadionu na Rujevici bili domaćini vodećem *Dinamu*. *Hajduk* je slavio tijesnu, minimalnu pobjedu (3:2), a *Dinamo* je 'protutnjao' gostujućim terenom s golemih 5:0. Dva susreta, deset pogodaka. Fantastično za sve ljubitelje domaćeg nogometa.

U duhu svoje uvjerljive pobjede, zagrebački *modri* su još jednom dokazali kako su ponovno najozbiljniji kandidat za osvajanje šampionskog naslova. Mali kiks (ili veliki pokazat će bliska budućnost) s 'prosutim mlijekom' od dva gola prednosti u posljednjih pet minuta Champions league duela protiv *Šahtara* (3:3), brzo je zaboravljen goleadom protiv *Rijeke*. Momčad **Nenada Bjelice** ima četiri boda viška, uz susret manje, u odnosu na drugoplasiranog *Hajduka* i polagano isključuje sve ostale pretendente u borbi za vrh tablice. Prvi pratitelj *Hajduk*, profilirao

se kao jedini ozbiljniji kandidat za drugu poziciju koja je sljedeće euro sezone jednako premirana kao i prva, jer donosi plasman u kvalifikacije Lige prvaka. Pobjedom nad jednim od izravnih konkurenata za ovu vrlo vrijednu poziciju napravio je golemu razliku od sedam (*Osijek*), odnosno osam bodova (*Rijeka*). Istina, *Lokomotiva* je treća s pet bodova zaostatka za *bilima*, ali ipak je to samo trenutačno stanje stvari.

No, sve oči hrvatske nogometne javnosti će ovoga vikenda, točnije sutra, u subotu, 16. studenoga, od 20.45 sati, biti uprte u duel Hrvatske i Slovačke. Odlučujući je to susret za izabranu vrstu **Zlatka Dalića**, susret u kojemu je Hrvatskoj dovoljan neodlučeni rezultat za definitivnu potvrdu plasmata na sljedeće Europsko prvenstvo. Pobjeda, ali i remi na Rujevici izbrisat će sve neugodne momente i promjenljivost igara u ovim kvalifikacijama koje je obilježila velika smjena generacija i postavljanje novih temelja za budućnost.

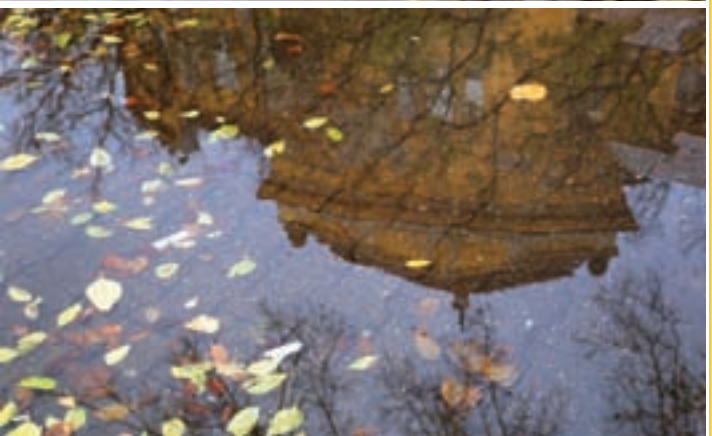
Ne treba sumnjati kako će Hrvatska sutra odigrati na razini svoje objektivne vrijednosti i renomea druge reprezentacije svijeta.

I pobijediti, naravno!

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Građevine iz drugog kuta

Iz Ivković šora

Okišilo

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi. Borme okišilo, eto baš sam došo iz sela. Dok nisam došo na salaš, pokiso sam kugod pivac, a šuškvavac nemam. Poslidnji mi zeljov dovatio i svog ga iskido. Tio ja otić med starež na pecu pa nabavit drugi al kažu da nemaje. Veli mi jedan deranac: »Di si ti, bačo, bio cilo ovo vrime, ta ne znaš da se tako štogod ne proizvodi?!«. Ja ga gledam nako odozgor i sve se mislim, ko ga njegovog dičijeg, al je mudar, ta cigorno je to na guglu pronašo. Ova mlađarija sve što zna na guglu sazna. Niko se nije ni jedared sitio da prigleda jel se na tim gluglu vidi i kako triba kopat kuruze, koja je koja trava, da ne sičeš kuruze, pa kako triba prikopavat bašču; jel ima tamo kako triba orat i plugovat, sijat. Hm, ne znam ja dokleg, al ovo ne vodi na dobro. Kad sam niki dan bio u varoši, svi side na klupama i guglaju, a niko ne privrđiva. Kontejneri puni, varoš sva razvaljena, oko stareške pece trava čovik se mož sakrit u nju, a nejlo-na i boca koliko god očeš. Ne mož ono malo rabadžija stignit sve poradit, a i svaka njim čast što i ovo sastignu. Jeto, kod nas u selu i u šoru kad je bilo ono jesensko čišćenje sve su uspili odnet, al nisu ni ti ljudi od kame-na, dosadi njim rmbat za tu malu platu. Al zato je varoš puna, svi držide prid sobom te nove moderne telefone kugod naša prva televizija, kad sam bio još dite, i guglaje. Blenu, da prostite, kugod telad u šarena vrata u tu lektroniku kugod da će njim ona dat kruva. Sve se ja bojim, čeljadi moja, da od tog silnog guglanja ne zaborave otić i čerez sebe. Moraće njim još ovi što rade i pelene mećat da ne bi izgubili red na tim guglu. Jel šta misliš, privrće se svit a oni neće vidit. Eto i niki dan, na Svi sveti, bili ja i moja na misi, popo pridichi a nji bar petero lipo drži te telefončine i štogod po njima stiskaju, pa se sami sebi smiju. Al ne, to cigorno štogod smišno iz te sprave, a ne site se da stoje prid svećenikom, da on drži misu za naše pokojne. Izgubilo se skroz poštivanje, čeljadi moja. Poišće nas ova naša fantazija, ja vam velim. Ta niki dan ide jedan čovik sokakom, lipo dotiran, gospocki, što bi kazli naši stari, lip žaket na njem, pantalone upeglane, ne daj Bože da sleti muva na ivicu, pa cipele, lagovane, skupe. Kad ja malo bliže, a on siroma divani sam sa sobom, pa sve ništa zapovida, pa se sva-đa. Av, jezus marija, velim ja sam u sebi, šteta gospodin čovik pa pofalio. Kad sam došo malo bliže, on još i cuje. Ja ga već tio priupitat šta me očin ima covat i već sam se narogušio da mu odgasim istom mirom, kad vidim da on ni ne gleda na me, a i iz uveta mu viri niki andrak od plastike, izgleda kugod oveći bumbar. Ondak sam se sitio da je to ona sprava što ne moraš držat telefon a možeš divanit. Hu, čeljadi moja, što je ovaj svit uznapre-dovo! Ta ja sam kadgod išo u treću kuću donet žerave jel nam nestalo mašine, a vidi ti sad: i dica znadu na kompjutorima i ovim telefonima. Do-duše, ne znadu baš uvijek kast »faljnjs« jal »dobar dan«, al su s lektronikom zdravo dobri. Stala kišica, pa idem švrugat. Zbogom.

Bać Ivin štodir

Na televizije ništa novo

piše: Ivan Andrašić

Jesen dobro odmakla. Vrime pušljivo, nema se šta radit pona-polju, pa svako gleda kako bi se malo zabavijo. A šta ima lipše neg nakurit pečicu, pa se natofrcit prid televiziju. Niko više ne bi ni po komšiluku, ni po rodbine po prela. Puno žencki danas više ne zna ni radit, ni skuvat jal speč ko kadgoda matere, majke i bake. Nit muški više znadu štajto na službu, nit se mladi cigru fota. I dica zaboravila sve cigre, u glava jim samo nikaki telefoni i sokočala. Ot-kako se svit navadijo na televiziju, sve drugo zamrlo. Bać Iva ništa ne gleda već nekoliko godina, još otkako se zavitovalo Svetomu Antunu. Slabo gleda i njegova, vazdan u nikomu poslu. Ka ni u fabrike, šuška po kuće, a ako baš i ne najde kakagod posla, začas zavrne tepsiju paretaka jal bundivare. Zoto se i obradovali ka jim naj što tira le-muzinu o kuma Tune jedno jutro dono lipu bilu kofertu, a na njoje zlatnima slovma natrukovano Pozivnica i prizime. Otvorili, unu-tri jim sve rastolmačito. Kum Tuna i njegova će praviti zlatne svatove u najvećemu bircuzu u varoši, pa zovu i nji i cure i njeve derane. I još velu da se ne upućivu na ajziubanu, nek ji kogod donese na lemu-zine, pa bi mogli u manje varoši nait u starački dom i š njima povest staroga kuma i kumu. I tako jim nusput, a kum Tuna će tomu što ji donese dat nikaki cidulja za benzin, svakako ji može uzet koliko oće. Jako se obradovali, velu ajd da ji kogod zove i na kakogod veselje, već jim priko glave sarana. Oma tukli depeše i curama. Malo se snuž-dili ka jim odvratile, ne možu dojt ni jedna ni druga, a ni njevi derani. Brzo to i došlo. Nosijo ji kum Tunin stariji, veli svakako ide sam, nje-govi ošli još pri nekoliko dana. Nagledali se lipote. U sale svitlo ko u raju, sve okitito i udesito ko u pravi svatova. Svita puno, vada priko dvisto čeljadi. Istina, rodbine skoro ništa, al zoto bilo puno ni što ji mož vidit na svi konferencija, televizija i u novina. Bilo i nekoliko popa i o njeve, al i o državne crkve. Ka se tribalo izmolit pri večere, moli-jo i jilo blagosovijo vaj o državne. Bać Iva gleda, nigdi tamburaša. Samo trumbetaši i vi što sviru na letriku. Cigralo se ni puno. Kanda svi gledali jedno na drugo, a cigurno se čekalo da počmu najveći. I ni se baš ni dočekalo, ti se kanda ni ne volju odmicit o trpeze. Tako se zastalima dočekalo i niko doba noći. Najveći se stali sprimat i po-zdravljat sa domaćinom i njegovom, a ka poodlazili istom se onda stalo cigrat. Bać Iva i njegova ostali kod kumova i noćit. Stariji jim nikako oma potli večere odno njeve u dom, pa oma i on ošo doma. Svi se razišli prid zoru, pa i oni ošli ko domaćina. Kum Tuna i njegova se oma natofrcili prid televiziju, velu samo da vidu šta ima novoga u nikake zadruga. Dotle njeva sluškinja razmislila krevet, spavaće baš tude. Nevoljko posidali i bać Iva i njegova. Gledu, sve nikaki ko zna otkud skupiti. Bilo muški, bilo žencke, sve nikaki od zla oca i još gorje matere. Jedni se svađu, drugi se razodivu da jim se baš sve vidi, a cuju ko kočijaši.

NARODNE POSLOVICE

- Ljubav je jedina bolest od koje ne želimo ozdraviti!
- Koga je sreća obukla, toga je i svukla.
- Čuda se događaju samo onima koji u njih vjeruju.
- Novac je krupna stvar koja ljude čini sitnim.

VICEVI, ŠALE...

– Moj prijatelj je upravo završio pisanje knjige »Kako zaradi-ti novac« i sada mu treba novac kako bi ju objavio.

– Reci mu nek pročita knjigu.

Presretne pljačkaš s maskom na glavi gospodina u novom odijelu:

– Daj mi tvoje novce, odmah!

Uplašeni gospodin diže ruke i kaže:

– Ali, ja... ja sam političar.

– A jel', onda mi vrati moje novce!

Tri sata ujutro. Zvono na vratima. Muž otvara:

– Tko ste vi?

– Lopovi.

– A što želite?

– Znamo da imate zlato.

– A koliko vam treba?

– Puno, 100 kilograma.

– Uh, a može li 105?

– Pa... nećemo se buniti, može.

– Marija, zlato, ustani. Došli su po tebe.

Vremeplov – iz naše arhive Mladi Srijemci, 2004.

**PETAK
15.11.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Anne od Zelenih zabata
11:12 Riječ i život
12:00 Dnevnik 1
12:28 Karipski cvijet
13:18 Dr. Oz
14:05 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:50 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Sve ili ništa, film
21:50 5.com s Danielom: Vanna i Davor Gobac, zabavni talk show
22:50 Dnevnik 3
23:23 Dragocjeni teret, kanadski film
00:52 Nestanak
01:51 Dr. Oz
02:33 Dnevnik 3
02:59 Ne baš tako divlji, dokumentarni film
03:51 Bijela robinja
04:33 Voli me zauvijek
05:14 Dnevnik 2
05:56 Karipski cvijet

05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Edo i Medo
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:05 Psi, ta izvanredna bića: Proučimo snagu
11:35 Heartland
12:33 Renovacija na prepad
13:23 Envers et contre tous, francuski film
15:04 Biljno blago, dokumentarni film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Ne baš tako divlji, dokumentarni film
17:39 Luda kuća
18:15 Kuhan i pečen
19:00 Cesarica - HIT listopada
19:03 Alvin i vjeverice, crtana serija

19:30 POPROCK.HR
20:05 Veliki koraljni greben s Davidom Attenboroughom: Posjetitelji, dok. serija
21:00 Vera
22:35 Raskid, serija
23:27 Raskid, serija
00:24 Envers et contre tous, francuski film
01:54 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
16.11.2019.**

07:05 Klasika mundi: Patricia Kopatchinskaja i Simfonijski orkestar MusicAeterna iz Perma pod ravnanjem Teodora Currentzisa
07:55 Povratak Franka Jamesa, američki film - ciklus klasičnog vesterna
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Zdrav život
13:40 Bajkovita Hrvatska:
13:55 Zajedno u duhu
14:30 Prizma
15:20 Istrage prometnih nesreća
15:50 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
16:25 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Salto života
17:40 Lijepom našom: Virje 1
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Čvrsta ruka mira, film
21:45 Nestala bez traga, film
23:40 Dnevnik 3
00:19 Utroje za žigolom, američki film - Ponoćni film
01:44 Dnevnik 3
02:14 Povratak Franka Jamesa, američki film - ciklus klasičnog vesterna
03:44 Voli me zauvijek
04:29 Normalan život
05:19 Skica za portret
05:34 Dnevnik 2
06:16 Veterani mira
07:01 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Edo i Medo
09:40 EBU drama: Što je to tamo?, hongkonška drama

za djecu
10:00 Ovo je umjetnost
10:47 Cesarica - HIT listopada
10:55 Vrtlarica
11:25 Veliki snovi, a malo prostora
12:25 Cesarica - HIT listopada
12:30 Špica, riva, korzo
13:45 Auto Market
14:20 Vera
16:00 Regionalni dnevnik
16:22 Veliki koraljni greben s Davidom Attenboroughom: Posjetitelji, dok. serija
17:15 Vukovar - Košarka, PH: GKK Šibenka - KK Dubrava
Furnir, prijenos
19:10 Rukomet, LP
20:50 Neobični planet, dokumentarna serija
21:35 Sredozemno more sa Simonom Reeveom
22:35 Zla krv, serija
23:25 Uvijek je sunčano u Philadelphiji
00:00 Košarka - NBA liga: Chicago - Brooklyn, prijenos
02:30 Glazbeni Top20
03:15 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
17.11.2019.**

08:13 Autobusna stanica, američki film - Zlatno doba Hollywooda - filmovi Marilyn Monroe
09:48 Biblija
09:58 Ilača: Misa, prijenos
11:08 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Ponos i predrasude, snima se, američki film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:20 Bajkovita Hrvatska:
17:34 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 "Ko te šiša
20:40 Najveće svjetske fešte
21:40 Kad vrane zapjevaju, dokumentarni film 51'56
22:40 Dnevnik 3
23:20 Autobusna stanica, američki film - Zlatno doba Hollywooda - filmovi Marilyn Monroe
00:55 Nedjeljom u dva
01:50 Dnevnik 3
02:23 Gimme Danger,

glazbeno-dokumentarni film
04:13 Kad vrane zapjevaju, dokumentarni film
05:03 Dnevnik 2
05:45 Skica za portret
06:00 Split: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Edo i Medo, crtana serija
08:30 Luka i prijatelji: Iluzija
09:00 Velečasni Brown
10:30 Tko ubija u Brokenwoodu?
12:00 Cesarica - HIT listopada
12:05 Lidijina kuhinja
12:30 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:30 Indeks
14:00 Odbrojavanje do Tokija
14:30 Klub 7
15:30 Sredozemno more sa Simonom Reeveom, dokumentarna serija
16:27 Cesarica - HIT listopada
16:34 Magazin LP
17:02 Tri muškarca Melite Žganjer, hrvatski film
18:37 Cesarica - HIT listopada
19:00 22. večeri dalmatinske šansone, Šibenik 2019. - večer talijanske kancone 2. dio
20:05 Kad je Harry sreo Sally, američki film
21:45 Jamestown, serija
22:50 Graham Norton i gosti
23:35 Gimme Danger, glazbeno-dokumentarni film
01:25 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
18.11.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:45 Dan sjećanja na Vukovar 1991., prijenos
12:58 Vukovar: Dan sjećanja - misa, prijenos
14:45 Dnevnik 1
15:10 Dobar dan, Hrvatska
15:48 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 TV Bingo
18:07 Potjera

19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Ni krivi, ni dužni - dokumentarni film
21:00 Čuvar dvorca, dramska serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:23 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:07 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:39 Nestanak
01:39 Dnevnik 3
02:05 Bijela robinja, telenovela
03:35 Voli me zauvijek, telenovela
04:20 Reprizni program
05:35 Skica za portret
05:50 Dnevnik 2

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
06:35 Edo i Medo, crtana serija
09:41 Alvin i vjeverice, crtana serija
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:05 Indeks
11:35 Heartland
12:17 Cesarica - HIT listopada
12:25 Renovacija na prepad
13:07 Cesarica - HIT listopada
13:15 Tajna na selu - sestra i brat, austrijski film
14:45 Nepoznati kineski predjeli: Yunnan: Zemlja šarenih oblaka, dokumentarna serija
15:40 Tenis, Davis cup: Hrvatska - Rusija, emisija
16:00 Tenis, Davis cup: Hrvatska - Rusija, prijenos

**UTORAK
19.11.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:19 Anne od Zelenih zabata

11:15 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:45 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu: Lana Kos
21:00 Klub 7
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:22 Hrvatska za 5
00:14 Nestanak
01:14 Dr. Oz
01:59 Dnevnik 3
02:25 Tajni život zoološkoga vrta
03:15 Bijela robinja, telenovela
04:00 Voli me zauvijek, telenovela
04:45 Skica za portret
05:00 Dnevnik 2
05:42 Karipski cvijet, telenovela

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Edo i Medo, crtana serija
09:41 Alvin i vjeverice, crtana serija
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:35 Heartland
12:28 Renovacija na prepad

13:16 Cesarica - HIT listopada
13:25 Dobro došli kući, američki film
15:01 Nepoznati kineski predjeli: Tibet: Drevna zemlja, moderni svijet, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tajni život zoološkoga vrta
17:40 Luda kuća
18:17 Najveće svjetske fešte
19:07 Cesarica - HIT listopada
19:10 Alvin i vjeverice
19:30 POPROCK.HR
20:05 Kuhan i pečen
21:00 Ne znam kako joj to uspijeva, američki film
22:30 Amerikanci
23:25 Preljub
00:15 Dobro došli kući, američki film
01:40 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 20.11.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:15 Anne od Zelenih zabata
11:17 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod

14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:50 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Kultura s nogu
20:36 Destinacija: Hrvatska, emisija o turizmu
21:03 Mijenjamo svijet: SAD - Život u strogo čuvanom zatvoru, dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Josephine Baker - Prva crnačka ikona, dok. film
00:11 Nestanak
01:11 Dr. Oz
01:52 Dnevnik 3
02:18 Tajni život zoološkoga vrta
03:08 Bijela robinja
03:51 Voli me zauvijek
04:33 Kultura s nogu
05:03 Dnevnik 2
05:45 Karipski cvijet

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Edo i Medo
09:41 Alvin i vjeverice
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:05 Luka i prijatelji: Što je vrijeme
11:35 Heartland
12:35 Renovacija na prepad
13:27 Moj život kao Tikvica, francuski film
14:30 Cesarica - HIT

listopada
14:32 Povratak irskoj kuhinji
15:02 Nepoznati kineski predjeli: Xinjiang: moderna oaza, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tajni život zoološkoga vrta
17:35 Cesarica - HIT listopada
17:40 Tenis, Davis cup: Hrvatska - Španjolska, emisija
18:00 Tenis, Davis cup: Hrvatska - Španjolska, prijenos

ČETVRTAK 21.11.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Anne od Zelenih zabata
11:12 Slivno-Ravno, Vlaka, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Otkrivamo Hrvatsku: Kolan
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:40 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Tko želi biti milijunaš?
21:00 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Prljavi novac:

Krijumčarenje migranata, dokumentarna serija
00:16 Vikinzi
01:06 Dr. Oz
01:46 Dnevnik 3
02:12 Tajni život zoološkoga vrta
03:02 Bijela robinja
03:44 Voli me zauvijek, telenovela
04:26 Slivno-Ravno, Vlaka, emisija pučke i predajne kulture
04:56 Skica za portret
05:01 Dnevnik 2
05:43 Karipski cvijet

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Edo i Medo
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:05 Pozitivno
11:35 Heartland
12:30 Renovacija na prepad
13:22 Take Me Home, američki film
15:02 Grci - Ljudi od mora, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tajni život zoološkoga vrta
17:37 Luda kuća
18:17 Kuhan i pečen
19:07 Cesarica - HIT listopada
19:10 Alvin i vjeverice
19:30 POPROCK.HR
20:05 Kuhan i pečen
21:00 Zlatna kuna, prijenos
22:15 Amerikanci
23:10 Preljub
00:00 Take Me Home, film
01:35 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice*, na valovima Radio Bačke (99,1 Mhz) emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

E kao, E kao Velika Britanija

Jesam li samo ja zabacila poglavlje ove rubrike, koju sam otvorila prošle godine ili je svima otišlo u zaborav? Ri- ječ je o *Putu po abecedi* koji reda izabrane destinacije po abecednom redu, pa smo tako putovali na Avalu, Balaton, pa u Crnu Goru i Cetinje, plovili Dunavom, Dravom i Drinom. Abeceda je dosta mirovala i vrijeme je za pokret.

Na slovo, na slovo E

Ako se sjetite leksikona, spomenara i ostalih mjesta gdje su vam još u mladim godinama pripremali razna pitanja o omiljenim bojama, ljudima, junacima, profesorima, sportovima i ostalim zanimljivim i manje zanimljivim stvarima, sigurno se sjećate i mjesta o omiljenim gradovima, zemljama, destina- cijama. E pa moj odgovor je uvijek bio London, Engleska i što je najzabavnije, razlog nije poznat. Postoji čak mogućnost slučajnog izbora, pretpostavka da mi je to prvo palo na pa- met i da do tada London nitko nije izabrao. Svakako, London i Engleska imaju svašta za ponuditi, ali eto, moji razlozi mi nisu jasni.

Kasnije sam porasla, ali je sa mnom uspjela porasti i ideja o voljenju Londona i Engleske, čak je malo i prerasla svoj poč- tak, pa sada imam čitavu ljubav prema Velikoj Britaniji. Sada je moja ljubav na slovo E postala Engleska, Wales, Škotska i Sjeverna Irska. Tako je nisam mogla razdijeliti, pa je ljubav otišla u Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Ir- ske.

Engleska i Škotska

Za sve su krive Engleska i Škotska, ali prvo krećem od En- gleske i njenih jezera, rijeka, dolina, brežuljaka i savršene ze- lene trave koja ne bi bila takva da nije vlažne otočne klime. Ne znam je li mi draži sjeverni dio Engleske i njegovo Jezer- sko područje ili jugoistočna obala poznata kao White cliffs of Dover. Naravno, posebne simpatije idu Londonu, pa nije on glavni tek tako. Ali i sve prve asocijacije ovdje ne gube važnost zbog popularnosti. Ne bi mi smetala gužva turista ispred Buckinghamske palače. Još tada kada sam ispisivala

London kao omiljeni grad, u glavi sam imala ideju da nasmiem čuvara koji ne mijenja izraz lica bez obzira što se događa oko njih. Baš bih ga voljela vidjeti u crvenom odijelu i onoj dugulja- stoj šubari kako odolijeva mom osmijehu. Šalu na stranu, vjeru- jem u red oko kraljičine palače.

A Škotska, Škotska su brda i tu je ljubav. I ta ljubav je išla ne- kim izbrkanim putem. Kad se toga sjetim, mislim kako je u moj zemljopisni dio mozga ušla neka greška, i priznajem da nam nije išlo najbolje. Prva spoznaja je bila Edinburgh u kojem je živjela teta drugarice iz razreda, a tek onda je išlo otkriće Škotske i nje- nih šumovitih dolina i močvara s ljubičastim vresištem. Sjećam se fotografije Edinburgha na kojoj se zamak do zamka natječu koji će biti ljepši i bliži brdu iza sebe. Nešto što mi je svakako na listi za obilazak je očaravajući dvorac Edinburgh, Nacionalni muzej Škotske i Nacionalna galerija Škotske, škotski parlament, crkva Rosslyn Chapel koja krije tajne templara, Muzej djetinj- stva, čuvena Camera Obscura gdje možete uživati u optičkim iluzijama i veličanstvena kraljevska rezidencija Holyroodhouse.

Kao što se može primijetiti, dobro sam se naoštrila i leksikon- ska pitanja su od mene napravila pravog malog štrebera. I hvala slučajnostima što su me navele i zavele s Engleskom i Londo- nom, a onda i proširile moju ljubav na cijelo Ujedinjeno Kraljev- stvo.

Ni u jednom leksikonu nije pisalo: »Pazite što želite kao mali, jer vaše želje rastu s vama«. Moja je porasla do maštanja o susre- tu s *Robinom Hoodom*, zajedničkom vožnjom u double-dackeru i posjetu prvoj podzemnoj željezničkoj stanici i vožnjom u nje- nim cijevima.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD
SUBOTICA
SOMBOR
VRDNIK
NIŠ
LESKOVAC

90,0 MHz
90,7 MHz
95,7 MHz
88,4 MHz
102,7 MHz
107,4 MHz

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

 **MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

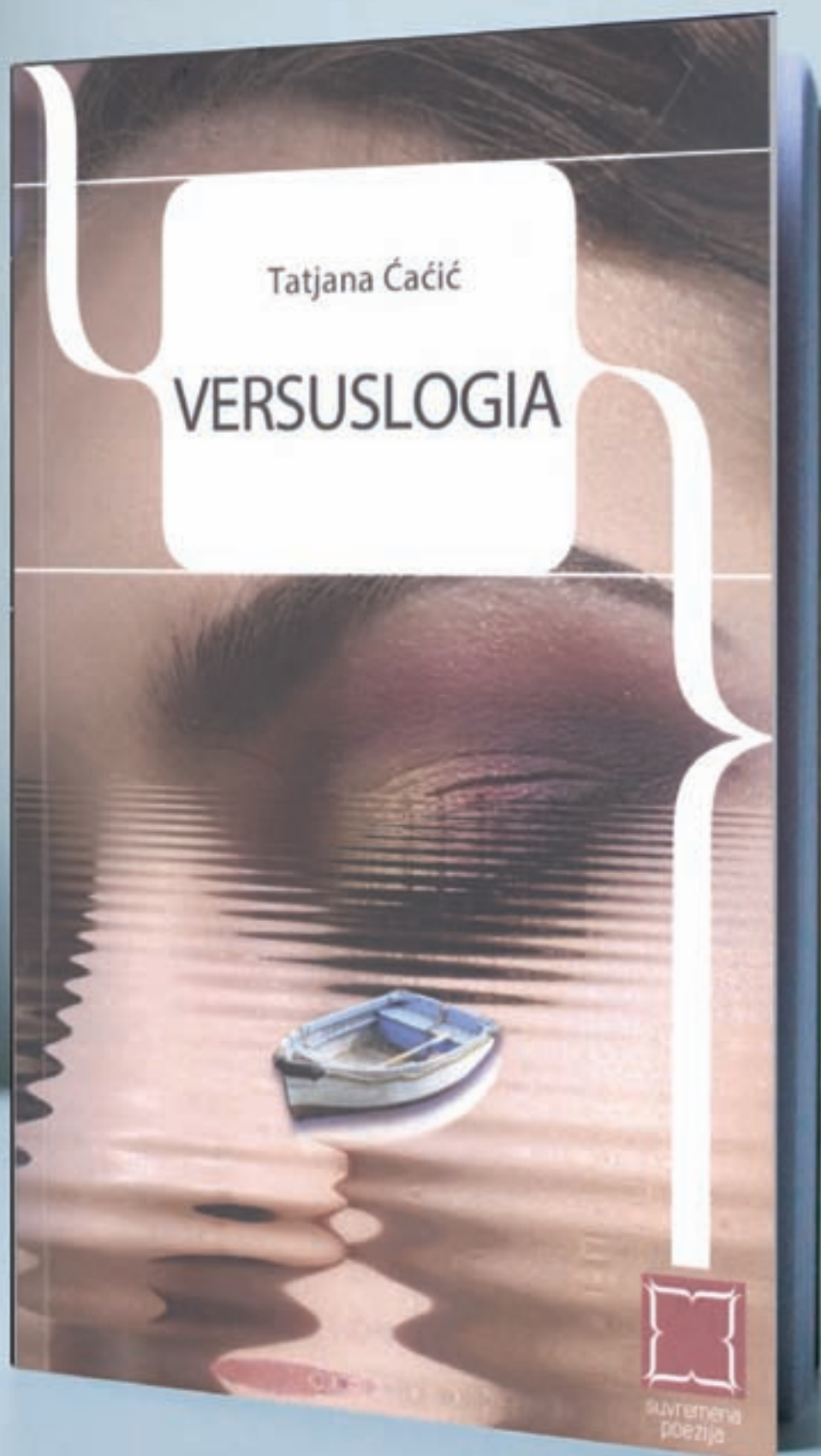
JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

***Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.***

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 500 dinara.